

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ
ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ЇХ НАПИСАННЯ**

**Харків
2025**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ
ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ЇХ НАПИСАННЯ**

для студентів III курсу
денних факультетів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”

**Харків
2025**

Тематика курсових робіт з Особливої частини кримінального права України та методичні рекомендації до їх написання для студентів III курсу денних факультетів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 “Право” спеціальності 081 “Право”/ за заг. ред. Ю. А. Пономаренка. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2025. 151 с.

У к л а д а ч і:

Ю. В. Баулін

В. В. Базелюк

М. В. В’юнник

Л. М. Демидова

В. В. Гальцова

С. В. Гринчак

О. В. Євдокімова

В. В. Ємельяненко

В. М. Киричко

Ю. А. Пономаренко

Ю. С. Таволжанська

О. Е. Радутний

М. А. Рубащенко

М. В. Шепітько

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2025

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Професійна підготовка юристів забезпечується не тільки вивченням комплексу правових дисциплін, передбачених навчальним планом, а й написанням курсових робіт, наукових доповідей, рефератів тощо.

Виконання і захист курсової роботи з Особливої частини кримінального права сприяє поглибленому вивченню окремих питань, програми навчальної дисципліни, ознайомленню із судовою практикою щодо кваліфікації конкретних кримінальних правопорушень, кращій підготовці до курсового іспиту.

Працюючи над курсовою роботою, науковою доповіддю, рефератом з Особливої частини кримінального права, слід пам'ятати про її нерозривний зв'язок із Загальною частиною, основні положення якої необхідно обов'язково застосовувати, характеризуючи ознаки конкретного складу кримінального правопорушення. При цьому матеріал треба викладати у такій послідовності: передусім визначити місце складу кримінального правопорушення, що описується, в системі Особливої частини, а також у системі окремих груп посягань у межах розділу; потім навести законодавчий опис цього складу кримінального правопорушення в диспозиції статті. Після цього доцільно охарактеризувати всі елементи складу, тобто його об'єкт (предмет), об'єктивну сторону, суб'єктивну сторону та суб'єкт. Важливе значення має також і характеристика кваліфікуючих обставин, якщо вони передбачені в законі та висвітлюються в роботі. Насамкінець, необхідно звернути увагу на питання відмежування цього складу кримінального правопорушення від суміжних із ним кримінальних правопорушень.

У процесі написання курсової роботи, наукової доповіді, реферату тощо студент повинен консультуватися з науковим керівником, а також з іншими викладачами з питань, що виникають, а після її закінчення – показати роботу безпосередньо викладачу, який керує її написанням, і оформити її згідно з вимогами до таких робіт та із зазначенням усієї використаної літератури і матеріалів судової практики. Завершена робота подається на кафедру для рецензування та захисту. На захисті студент повинен показати глибоке знання проблеми, яку він досліджував, доповісти основні результати, зробити висновки, відповісти на зауваження рецензента. Результатом опрацювання відповідної теми при написанні курсової роботи із Особливої частини кримінального права має бути підвищення рівня його підготовки, зокрема таких блоків компетенцій, як:

- знання природи і змісту основних інститутів і норм

Загальної і Особливої частин кримінального права, їх структури, значення та особливостей їх застосування, уміння оцінювати їх відповідність положенням Конституції України та положенням міжнародних документів, ратифікованих Верховною Радою України;

- уміння правильно тлумачити та застосовувати норми Особливої частини кримінального права; проводити розмежування суміжних понять та інститутів; використовувати для аргументації висловленої власної думки роз'яснення, що містяться в постановах Пленуму Верховного Суду України й узагальненнях судової практики з окремих категорій кримінальних справ; використовувати наукові джерела із кримінального права тощо;

- робота з текстом, а саме: ясність і логічність у письмовому викладенні своїх думок; дотримання змістовної структури тексту; аргументація власної точки зору; відсутність помилок, правильне оформлення курсової роботи тощо;

- стратегічне критичне мислення, що виявляється у здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки й закономірності, аналізувати альтернативні варіанти, системно розглядати запропоновані рішення;

- вільне орієнтування в законодавстві та судовій практиці із кримінальних справ тощо.

Важливою є підготовча робота: спочатку слід самостійно обрати одну із наведених у методичних рекомендаціях, а отже, затверджених кафедрою тем; ознайомитися з порадами щодо її розкриття, із планом роботи, рекомендованою літературою. Студент денної форми навчання може запропонувати власну тему курсової роботи, завчасно погодивши її та план із науковим керівником.

Слід мати на увазі, що в плані визначені основні питання теми, які обов'язково потрібно розкрити на підставі аналізу норм КК України, вивчення певного розділу підручника з Особливої частини кримінального права та рекомендованої літератури. Крім основної літератури, можна використовувати й додаткову – за порадою викладача або на свій розсуд. До теоретичних питань, викладених в роботі, обов'язково потрібно долучати матеріали судової практики з кримінальних справ, опубліковані в офіційних збірниках чи на офіційних сайтах органів державної влади, а за можливості, й місцевої практики правоохоронних органів, що стосуються досліджуваної теми. Робота без використання матеріалів судової практики не зараховується.

Науковими консультантами курсової роботи є лектор, що викладає курс Особливої частини кримінального права, а також

викладач кафедри кримінального права, який проводить у групі практичні заняття. У разі, якщо виникають труднощі в розумінні певних положень, можливих розбіжностей у точках зору авторів тощо, студент може звертатися до викладача-консультанта.

Курсова робота надсилається в електронному вигляді на електронну адресу кафедри з доменним ім'ям crimlaw1@nlu.edu.ua не пізніше ніж за два тижні до завершення навчального семестру. Обсяг курсової роботи має бути не менше ніж один друкований аркуш (40.000 знаків, тобто 20-22 сторінки друкованого тексту через 1,5 інтервалу). Усі сторінки курсової роботи повинні мати наскрізну нумерацію, вона має бути виконана акуратно і грамотно.

Курсові роботи перевіряються на рівень унікальності тексту. Перевірка текстів курсових робіт рівню унікальності здійснюється відповідальною особою кафедри, яка призначається завідувачем кафедри.

Автор академічної роботи для перевірки подає електронну версію підготовленого тексту. Формат файлу має бути прийнятним для перевірки (текстові файли формату doc, docx, odt, що не містить елементів захисту). Робота, що підлягає перевірці, подається у повному обсязі, включаючи з титульною сторінкою, змістом, списком використаної літератури, додатками (за наявності).

Відповідальна особа після перевірки академічного тексту надсилає його разом зі звітом подібності науково-педагогічному працівнику, під науковим керівництвом якого виконана робота.

З метою оцінки рівня унікальності робіт використовується показник рівня оригінальності тексту у відсотках, за наступною шкалою:

Рівень унікальності тексту	Результати перевірки
менше 50%	Робота не допускається до захисту та дискваліфікується. До наступної перевірки подається робота, виконана на іншу тему.
менше 65%	Робота не допускається до захисту та повертається автору для доопрацювання. Після доопрацювання робота подається на повторну перевірку.
більше 65%	Робота допускається до захисту.

Рекомендації щодо підготовки й оформлення курсових робіт

1. Робота над курсовою роботою складається з таких етапів:

а) *підготовчого*, який включає:

- добір літератури за темою, визначення необхідних нормативно-правових та інших юридичних актів, матеріалів практики і джерел їх отримання;

- складання на підставі ознайомлення із цими матеріалами орієнтовного плану курсової роботи та узгодження його з керівником;

б) *основного* етапу дослідження, змістом якого є:

- досконале вивчення рекомендованої і додаткової літератури, з'ясування змісту основних категорій та понять, пов'язаних із темою, аналіз стану наукової розробки питань теми, зіставлення висловлених у літературі наукових поглядів, вироблення свого ставлення до них, формування власного розуміння основних питань теми, що ґрунтується на узагальненні теоретичного і практичного матеріалу;

- аналіз чинного кримінального законодавства та матеріалів судової практики;

- формулювання попередніх висновків як основи підсумкових положень теоретичного та прикладного характеру;

в) *етапу безпосереднього написання роботи*, який передбачає:

- послідовне висвітлення основних питань теми, при цьому особлива увага має бути приділена визначенню відповідних кримінально-правових понять, розкриттю й обґрунтуванню питань, важливих для розуміння сутності обраної теми;

- окреслення найбільш показових поглядів науковців на проблемні питання, що досліджуються в курсовій роботі, висловлення свого ставлення до них.

2. *Курсова робота складається із:*

- титулу (титульної сторінки),

- змісту,

- вступу,

- основного тексту (поділяється на два чи більше розділів), висновків,

- списку використаної літератури.

2.1. Титульна сторінка оформлюється за зразком (див. Додаток 1).

2.2. У змісті роботи даються заголовки всіх її структурних елементів: вступу, розділів та підрозділів основної частини, списку використаної літератури із зазначенням відповідної сторінки.

2.3. У вступі (пишуть його, як правило, вже після підготовки чорнового варіанту основної частини) слід розкрити значення обраної

теми й обґрунтувати її актуальність, коротко охарактеризувати стан її розробки в науці, визначити і вказати предмет та мету дослідження.

2.4. В основній частині слід докладно розкрити питання теми, навівши переконливі аргументи щодо того чи іншого положення. Основний зміст ґрунтується на нормах і положеннях Конституції України, чинного кримінального законодавства, а також матеріалах судової практики, інших джерел, що відповідають досліджуваній темі. У певних випадках може бути необхідним використання кримінального законодавства і юридичної практики інших держав.

Посилання на джерела цих матеріалів слід давати у виносках – за офіційними виданнями законодавства, опублікованими матеріалами практики або ж за архівами відповідних органів чи організацій, а також за даними мережі Internet. Підрядкові виноска на ці джерела, а також на літературу подаються за єдиними стандартизованими правилами бібліографічного опису (ДСТУ8302:2015). Виноски можуть бути наскрізні (подаються в тексті у квадратних дужках із зазначенням номера джерела у списку використаних джерел та номера сторінки; у цьому випадку список використаних джерел повинен базуватися за принципом послідовності згадування їх у тексті) або посторінкові (поміщаються в кінці кожної сторінки із зазначенням імені автора, назви джерела, видавництва та відповідної сторінки). Список використаних джерел складається в алфавітному порядку.

Цитати, посилання на літературу, законодавство та інші матеріали слід зіставляти з текстами оригінальних джерел. Назви розділів роботи та інших структурних елементів основного тексту мають точно відповідати складеному плану.

2.5. У висновках повинні бути чітко й лаконічно сформульовані основні результати, до яких студент прийшов при виконанні курсової роботи.

2.6. Важливе значення має список використаної літератури, оскільки він відображає не тільки ступінь вивченості студентом досліджуваної теми, а й його вміння самостійно добирати необхідний матеріал.

Основними елементами опису літератури є:

а) для законодавчих актів: повна офіційна назва й атрибути офіційного документа (номер, дата), вихідні дані.

Наприклад: Про виключну (морську) економічну зону України : Закон України від 16 травня 1995 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 21. Ст. 152;

б) для монографій: при цитуванні певних робіт дослівно текст треба брати в лапки і робити виноску, у якій зазначити прізвище та

ініціали автора, назву книги й вихідні дані (місце, видання, назва видавництва, рік видання, загальний обсяг книги, сторінка, на яку посилаєтесь).

Наприклад: Созанський Т. І. Кваліфікація сукупності злочинів. Львів : Львів. держ.ун-т внутр. справ, 2012. 240 с.;

в) для журнальних статей окремих авторів: необхідно вказувати прізвище та ініціали автора (авторів), назву статті, джерело, де і коли надрукована стаття.

Наприклад: Панов М. І. Кримінальна відповідальність: поняття, принципи, підстави. *Право України*. 2012. № 8. С. 249–261;

г) при кількох посиланнях на одне джерело: на тій самій сторінці, якщо вони розташовані послідовно, достатньо, не повторюючи його назву, написати: “Там само”.

д) якщо в роботі цитують одну й ту саму книгу або статтю одного й того ж автора, то можна, не повторюючи їх назви, обмежитися прізвищем та ініціалами автора і вказівкою: Вказ. твір або: Вказ. праця. С. 57.

Наприклад: Панов М. І. Вказ. праця. С. 75;

е) у тих випадках, коли думка того чи іншого автора наводиться лише у переказі, то перед назвою джерела або прізвища автора ставлять скорочену вказівку “Див.”.

Наприклад: Див.: Пономаренко Ю. А. Чинність і дія кримінального закону у часі. Київ : Атіка, 2005. С. 46.

Наприкінці роботи необхідно навести список фактично використаної літератури, нормативного матеріалу та судової практики. Список літератури доцільно складати в алфавітному порядку з описом джерел відповідно до вимог ДСТУ8302:2015 “Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання”. Приклади наведено вище.

Візьміть до уваги, що список використаної судової практики наводиться в такому порядку: по-перше, вказуються постанови Пленуму Верховного Суду України, потім – практика вищих судових органів із конкретних справ, а наприкінці – місцева судова практика.

Рецензент оцінює курсову роботу студента денної форми навчання в межах 50 балів за такими критеріями:

Кількість балів	Критерії оцінювання змісту курсової роботи
-----------------	--

50	Досліджувану тему курсової роботи розкрито, зроблені висновки переконливі й аргументовані. Питання плану висвітлено повно і точно. Розглянуто й проаналізовано найбільш вагомі і такі, що становлять науковий інтерес, позиції вчених щодо предмета дослідження, на підставі чого зроблено правильні узагальнення, а також визначено більш слушні пропозиції науковців стосовно шляхів вирішення досліджуваних проблемних питань. Надано власні аргументовані пропозиції.
45	Тему в цілому й питання плану роботи висвітлено повністю. Проаналізовано наукові та нормативно-правові джерела, рекомендовані кафедрою за темою курсової роботи. Допущено 2–3 незначні помилки при висвітленні питань теми.
40	Переважну більшість питань плану висвітлено повністю і точно. Одне з питань розкрито недостатньо повно або при його висвітленні допущено суттєву помилку. Проаналізовано основні наукові та нормативно-правові джерела, рекомендовані кафедрою за відповідною темою.
30	Питання плану висвітлено поверхово. При написанні роботи використана незначна кількість монографічних і нормативних джерел із списку, рекомендованого кафедрою. При розкритті питань плану допущено грубі помилки.
0	Тему не розкрито або в ній виявлено плагіат.

Студенти денної форми навчання, курсова робота яких оцінена найнижчим балом (0), до захисту не допускаються. Роботу повертають для доопрацювання, вона може бути повторно подана на рецензування після усунення недоліків, на які вказав рецензент.

Захист курсової роботи проводиться відкрито перед комісією у складі двох викладачів, призначених завідувачем кафедри.

Графік захисту курсових робіт для студентів денної форми

навчанні затверджується директором інституту (деканом факультету) за погодженням із завідувачами кафедр.

Оцінювання захисту курсової роботи здійснюється за такими критеріями:

<i>Кількість балів</i>	<i>Критерії оцінювання знань і умінь студента</i>
50	Всебічне, системне й глибоке знання матеріалу за темою курсової роботи, орієнтування в основних наукових концепціях, що стосуються даної теми. Засвоєння основної та додаткової літератури, зазначеної в методичних порадах. Уміння на практиці застосовувати отримані результати.
45	Гарне знання й розуміння матеріалу теми курсової роботи. Засвоєння основних положень навчальної та наукової літератури за темою, знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. Розуміння значення отриманих результатів для практичної роботи.
40	Достатньо повне знання матеріалу теми курсової роботи, відсутність у відповідях при захисті суттєвих неточностей. Опрацювання навчальної та наукової основної літератури, рекомендованої кафедрою, правильне оперування термінами й тлумачення найбільш відомих позицій науковців щодо предмета курсової роботи. Правильна оцінка значення отриманих результатів для практичної роботи.
35	Знання основного матеріалу теми курсової роботи. Часткове засвоєння основної рекомендованої літератури. Помилки, певні неточності у відповіді на захисті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.

30	Знання основного матеріалу теми курсової роботи в обсязі, що робить можливим подальше його засвоєння. Знайомство з основною рекомендованою літературою. Допущено помилки у відповіді на захисті, однак при цьому виявлено знання, які дозволяють усунути їх (помилки) за допомогою викладача.
25	Відсутність знань значної частини основного матеріалу за темою курсової роботи. Наявність суттєвих помилок у відповіді на захисті. Неможливість у достатньому обсязі засвоїти матеріал для курсової роботи без додаткової підготовки.

Підсумкова оцінка за написання й захист курсової роботи для студентів денної форми навчання складається із суми балів, виставлених рецензентом за зміст курсової роботи, та отриманих за результатами захисту роботи. Підсумкова оцінка у балах переводиться у чотирибальну шкалу та оцінку за шкалою ECTS відповідно до наведеної нижче таблиці.

<i>Кількість балів за курсову роботу за шкалою ECTS</i>	<i>Відповідні рівні чотирибальної (державної) шкали успішності</i>	<i>Шкала ECTS</i>
90-100	Відмінно	A

80-89	Добре	B
75-79		C
70-74	Задовільно	D
60-69		E
35-59	Незадовільно	FX
0-34		F

Оцінка вноситься до заліково-екзаменаційної відомості, індивідуального навчального плану студента, а також проставляється на титульному аркуші роботи та рецензії на неї. Якщо захист курсової роботи оцінено на «незадовільно», студенту надається двотижневий строк для її доопрацювання. Захищена курсова робота разом із рецензією на неї у день захисту здається на кафедру.

Список обов'язкової літератури до всіх тем

Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / редкол.: В. Я. Тацій [та ін.]. Харків : Право, 2016–. Т. 17: Кримінальне право / гол. редкол. В. Я. Тацій. 2017. 1064 с.

Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–2011 роки) / Упоряд.: Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. Харків : Право, 2011. 456 с.

Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–2014 роки): станом на 22 вересня 2014 р. / упоряд.: Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. Харків : Право, 2014. 456 с.

Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.

Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III зі змін. та допов.

Кримінальний кодекс України: наук.-практ. коментар : у 2-х т. / за заг. ред. В. Я. Тація [та ін.]. 5-те вид., допов. Т. 1: Загальна частина / Ю. В. Баулін [та ін.]. Харків : Право, 2013. 376 с.

Кримінальний кодекс України: наук. практ. коментар : у 2-х т. / за заг. ред. В. Я. Тація [та ін.]. Т. 2: Особлива частина / Ю. В. Баулін [та ін.]. 5-те вид., допов. Харків : Право, 2013. 1040 с.

Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / В. Я. Тацій, В. І. Тютюгіна, В.І. Борисова та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов. 6-те вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2020. 584 с.

Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. 6-те вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2020. 768 с.

Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посібн. / Попович О. В., Томаш Л. В., Латковський П. П., Бабій А. Ю. Чернівці, 2022. 319 с. С. 214.

Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Смельянов та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с.

Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посібн. / Г. В. Дідківська, Ю. В. Нікітін, С. С. Мірошніченко та ін. ; за заг. ред. В. В. Топчія. Ірпінь : ТОВ «ТВОРИ», 2021. 407 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та

допов. Київ : ВД «Дакор», 2019. 1384 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / К. І. Беляков, П. Д. Біленчук, І. М. Білодід та ін.; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : Центр учбов. л-ри, 2016. 536 с.

Практика застосування Верховним Судом України положень Особливої частини Кримінального кодексу України / уклад. О. П. Горох ; за заг. ред. А. А. Музики. Київ : Центр учбов. л-ри, 2017. 915 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2001–2005) / уклад.: В. В. Сташис, В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Т. Маляренка, В. В. Сташиса. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 464 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2006–2007) / уклад.: В. В. Сташис, В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. В. Сташиса. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 880 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2008–2011) / уклад.: В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків : Одіссей, 2011. 568 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2009–2011) / уклад. В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація. 2-ге вид., допов. Харків: Одіссей, 2012. 504 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2012–2013 рр.) / уклад. В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків : Право, 2014. 704 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2014–2015) / уклад. В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків : Право, 2016. 800 с

Тема 1.

ПОНЯТТЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКЛИКІВ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ

П л а н

Вступ.

1. Публічні заклики в системі Особливої частини Кримінального кодексу України.
2. Поняття та ознаки публічних закликів.
3. Відмежування публічних закликів від суміжних кримінально-правових понять.
4. Кримінальна відповідальність за публічні заклики та проблеми забезпечення права на свободу вираження поглядів.

Висновки.

Перше питання необхідно почати з розкриття характеристики кримінальних правопорушень, які полягають у вчиненні публічних закликів, за Особливою частиною КК України і встановлення їх відмінностей. Окремо увагу слід приділяти родовому об'єкту цих кримінальних правопорушень, способу законодавчого конструювання норм, які передбачають відповідальність за їх вчинення, наявності поряд з публічними закликами альтернативних діянь і спільних кваліфікуючих ознак. Доцільно також відстежити еволюцію норм, які передбачають відповідальність за публічні заклики за кримінальним законодавством України.

Висвітлюючи друге питання, слід вивчити існуючі в науковій літературі погляди щодо поняття “публічні заклики”, виявити спільні й відмінні ознаки в інтерпретаціях учених. На підставі аналізу необхідно визначити об'єктивні й суб'єктивні ознаки, притаманні публічним закликам як специфічному різновиду суспільно небезпечного діяння. Доцільно показати особливості з урахуванням характеру суспільної небезпечності публічних закликів.

Розгляд третього питання потрібно почати із співставлення публічних закликів із такими кримінально-правовими поняттями, як “виявлення умислу (наміру)”, “підбурювання до вчинення кримінального правопорушення”, “обґрунтування та виправдання необхідності вчинення певних дій”, “агітація і пропаганда”.

Розкриваючи четверте питання, необхідно зробити акцент на змісті права на свободу вираження поглядів, його правовому закріпленні й значенні в демократичній правовій державі. Після цього слід проаналізувати стандарти гарантування права на свободу

вираження поглядів у практиці Європейського суду з прав людини при вирішенні спорів, пов'язаних з обмеженням цього права у зв'язку із забезпеченням національної та громадської безпеки. На основі практики судів України виявити проблеми, які виникають при застосуванні норм, що передбачають відповідальність за публічні заклики, і запропонувати шляхи їх вирішення.

Список основної літератури

Бантишев О. Ф., Шамара О. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації) : монографія. 3-тє вид., переробл. і допов. Луганськ : ТОВ “Віртуальна реальність”, 2014. 240 с.

Гапончук В. В. Кримінально-правова протидія публічним закликам до вчинення злочинних дій : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2021. 259 с. URL:

[http://idpnan.org.ua/files/2021/gaponchuk-v.v.-kriminalno-pravova-protidiya-publichnim-zaklikam-do-vchinennya-zlochinnih-diy_d .pdf](http://idpnan.org.ua/files/2021/gaponchuk-v.v.-kriminalno-pravova-protidiya-publichnim-zaklikam-do-vchinennya-zlochinnih-diy_d.pdf).

Гапончук В. В. Публічні заклики до вчинення злочинних дій: лінгвістичний аналіз. *Історико-правовий часопис*. 2018. № 1 (11). С. 108–114. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/15137>.

Гапончук В. В. Публічні заклики до протиправних дій як наскрізне кримінально-правове поняття. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2019. № 1(21). С. 11–21.

Горох А.О. Відмежування закликів до вчинення дій, що загрожують громадському порядку, від суміжних злочинів. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 5. С. 251–254. URL: <http://nvppp.in.ua/vip/2016/5/53.pdf>.

Дорош Л. В. Публічні заклики як різновид посягань на територіальну цілісність і недоторканність України. Застосування норм міжнародного гуманітарного, національного кримінального та кримінального процесуального права в ході проведення антитерористичної операції на Сході України : матеріали міжкафедр. «круглого столу» (м. Харків, 12 лют. 2015 р.). Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. С. 63–71.

Епель О. В. Об'єктивні ознаки публічних закликів до вчинення терористичного акту. *Форум права*. 2011. № 1. С. 329–334. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3413>.

Епель О. В. Суб'єктивні ознаки публічних закликів до вчинення терористичного акту. *Право і суспільство*. 2011. № 2. С. 195–199.

Кубальський В. Н. Проблеми кримінальної відповідальності за публічні заклики до вчинення злочинів проти державного суверенітету.

Судова апеляція. 2018. № 2 (51). С. 67–78.
<http://idpnan.org.ua/files/2018/sudova-apelyatsiya-2-51-2018.pdf>.

Кузнецов В. В. Відповідальність за заклики до масових заворушень за кримінальним законодавством країн колишнього СРСР. *Держава та регіони*. Серія : Право. 2010. Вип. 2. С. 82–86.

Кузнецов В. В. Кримінально-правова характеристика закликів до масових заворушень: порівняльно-правове дослідження. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 5 (72). С. 139–146.

Мовчан Р. О. «Воєнні» новели Кримінального кодексу України: правотворчі та правозастосовні проблеми : монографія. Київ : Норма права, 2022. 244 с.

Мохончук С. М. Злочини проти миру та безпеки людства: генезис, еволюція, сучасна регламентація у кримінальному праві та законі : монографія. Харків : Право, 2013. 528 с.

Мохончук С. М. Кримінально-правова охорона миру та безпеки людства : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08, 12.00.11. Харків, 2014. 39 с. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/6820>.

Мошняга Л. В., Дідюк І. Л., Присяч Н. Д. Об'єктивна сторона злочинів проти конституційних основ національної безпеки України: актуальні питання вдосконалення ознак. *Право і суспільство*. 2020. № 4. URL: http://www.pravoisusplstvo.org.ua/archive/2020/4_2020/38.pdf.

Рубашенко М. А. Кримінальна відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України : монографія. Харків : Право, 2016. 286 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14470/1/Rubashenko_mon_2016.pdf.

Скулиш Є. Д., Звонарьов О. Ю. Злочини проти основ національної безпеки України : навч. посібник. Київ : Наук.-вид. відділ Нац. акад. СБУ, 2011. 220 с.

Список додаткової літератури

Василишин В. О. Шляхи удосконалення законодавства про кримінальну відповідальність за публічні заклики до вчинення терористичного акту. *Деструктивна пропаганда: шляхи протидії та проблеми відповідальності* : матеріали наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 трав. 2015 р.). Київ : ІВА, 2015. С. 157–159.

Гапончук В. В. Тлумачення поняття «публічні заклики» у судовій 17 практиці». *Кримінальна юстиція: quo vadis? : IV Львівський форум кримінальної юстиції* : мат-ли міжнар. наук.- практ. конф. (м.

Львів, 20–22.09.2018). Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2018. С. 42–45.

Давтян А. С. Історія становлення й розвитку в законодавстві України кримінальної відповідальності за злочини, пов'язані з публічними закликами до вчинення терористичного акту. *Право і суспільство*. 2015. № 4. С. 132–138. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/4_2015/part_1/27.pdf.

Кузнецов В. В. Кримінально-правова характеристика закликів до масових заворушень : порівняльно-правові аспекти. *Актуальні проблеми правотворення в сучасній Україні* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Алушта, 29 квіт. – 1 трав. 2010 р.) ; за ред. Ю. С. Шемшученко, Ю. Л. Бошицького, С. В. Бобровника та ін. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2010. С. 380–381.

Кузнецов В. В. Перспективи криміналізації закликів до вчинення дій, що загрожують громадському порядку. *Закарпатські правові читання* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених та студентів (м. Ужгород, 29–30 квітня 2010 р.) : у 2-х т. ; за заг. ред. Ф. Г. Вашука, П. А. Трачука. Ужгород : ЗакДУ, 2010. Т. 2. С. 234–238.

Матвійчук В. К. Об'єктивні ознаки злочину, передбаченого ч. 2 ст. 109 КК України. *Юридична наука*. 2013. № 12. С. 28–41.

Мошняга Л. В. Склади злочинів, що посягають на конституційні основи національної безпеки України: поняття та шляхи вдосконалення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* : зб. наук. пр. 2010. № 1 (47). С. 207–213.

Пекар П. В. Окремі проблеми визначення змісту поняття "публічності" у складі злочину передбаченого ст. 436 КК України. *Право.ua*. 2017. № 1. С. 140–145. URL: <https://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/Pravo-ua-2017-1/Pravo-ua-2017-1.pdf>.

Стецишин Р. В. Сутність публічних закликів як форми діяння об'єктивної сторони за ч. 2 ст. 109 Кримінального кодексу України. *Деструктивна пропаганда: шляхи протидії та проблеми відповідальності* : матеріали наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 трав. 2015 р.). Київ : ІВА, 2015. С. 159–162.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Ухвала Колегії суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 18 жовт. 2012 р. *Єдиний держ. реєстр судових*

рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/27192057>.

Ухвала Колегії суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15 верес. 2011 р. Єдиний держ. реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/18246119>.

Т е м а 2.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ФІНАНСУВАННЯ ДІЙ, ВЧИНЕНИХ З МЕТОЮ НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ЗМІНИ ЧИ ПОВАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ АБО ЗАХОПЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ЗМІНИ МЕЖ ТЕРИТОРІЇ АБО ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ (СТ. 110-2 КК УКРАЇНИ)

П л а н

Вступ.

1. Особливості родового і безпосереднього об'єкта фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України. Безпосередній об'єкт та його різновиди.

2. Об'єктивна сторона фінансування дій, вчинених з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України. Співвідношення із злочином, відповідальність за який передбачена ст. 110 КК України.

3. Об'єктивна сторона фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади. Співвідношення із злочином, відповідальність за який передбачена ст. 109 КК України.

4. Суб'єктивні ознаки фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.

5. Кваліфікуючі обставини.

6. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.

Висновки.

У вступі необхідно акцентувати на актуальності кримінально-правової боротьби з таким різновидом кримінально протиправної поведінки, як фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України, урахувавши ступінь суспільної небезпечності, розкрити соціальну обумовленість правової заборони, закріпленої у ст.110² КК України.

При розгляді першого питання плану слід охарактеризувати родовий об'єкт кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України, виявити особливості безпосереднього об'єкта фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України, та його різновиди (безпосередній обов'язковий і факультативний об'єкти).

Висвітлення другого питання потребує з'ясування ознак об'єктивної сторони кримінального правопорушення, відповідальність за яке передбачена ч. 1 ст. 110² КК України (фінансування дій, вчинених із метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України), зокрема, визначення змісту й обсягу поняття “фінансування”, дослідження співвідношення розглядуваного кримінального правопорушення з посяганням на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК України).

Щоб дати відповідь на третє питання, необхідно охарактеризувати ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення, відповідальність за яке передбачена ч. 2 ст. 110² КК України (фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади), дослідити співвідношення розглядуваного кримінального правопорушення з діями, спрямованими на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109 КК України).

За наявності прикладів судової практики слід їх навести як ілюстрацію викладеного матеріалу.

Четверте питання плану передбачає вивчення суб'єктивних ознак даного кримінального правопорушення, зокрема: суб'єкта (певний вік, осудність тощо; доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності, інші ознаки, якщо вони мають значення) і суб'єктивної сторони (зміст інтелектуальної та вольової ознак прямого умислу, мета як обов'язкова ознака) фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного

ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.

Відповідаючи на п'яте питання, потрібно з'ясувати зміст таких кваліфікуючих обставин, як повторність, корисливий мотив, попередня змова групи осіб, вчинення кримінального правопорушення організованою групою, а також оціночних понять ("значна майнова шкода", "інші тяжкі наслідки") й обставин, які мають особливості щодо розглядуваного кримінального правопорушення (великий розмір, особливо великий розмір).

При розгляді шостого пункту плану слід дослідити суб'єктний склад і умови звільнення від кримінальної відповідальності за фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.

Якщо в результаті неупередженого дослідження законодавчого формулювання розглядуваного кримінального правопорушення будуть виявлені окремі його недоліки, можна запропонувати проєкт внесення змін до чинного законодавства й обґрунтувати їх.

Список основної літератури

Бантисhev О. Ф., Шамара О. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації): монографія. 3-тє вид., переробл. і допов. Луганськ: ТОВ "Віртуальна реальність", 2014. 240 с.

Діордіца І. В. Кримінально-правова відповідальність за дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2008. 20 с.

Лантінов Я. О. Щодо визначення національної безпеки України як об'єкта кримінально-правової охорони. *Форум права*. 2011. № 1. С. 570–574. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3465>.

Матвійчук В. К. Злочини проти основ національної безпеки: поняття та загальна характеристика. *Юридична наука*. 2013. № 9. С. 80–87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2013_9_11.

Матвійчук В. К. Об'єктивні ознаки злочинів, передбачених ч. 1 ст. 109 КК України. *Юридична наука*. 2013. № 11. С. 46–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2013_11_7.

Матвійчук В. К. Об'єктивні ознаки злочину, передбаченого ч. 2 ст. 109 КК України. *Юридична наука*. 2013. № 12. С. 28–41.

Мошняга Л. В. Кваліфікуючі ознаки складів злочинів, що передбачають відповідальність за злочини проти конституційних основ

національної безпеки України. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 2. С. 182–188.

Мошняга Л. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти конституційних основ національної безпеки України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2011. 226 с.

Нетеса Н. В. Фінансування тероризму та фінансування дій, учинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України: порівняльний аналіз складів злочинів. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2018. Том 2. № 11. С. 116–126. URL: <http://vakp.nlu.edu.ua/issue/view/9934>.

Рубашенко М. А. Кримінальна відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України : монографія. Харків : Право, 2016. 286 с. URL: https://dSPACE.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14470/1/Rubashenko_m_on_2016.pdf.

Шестопалов Р. М. Мета злочину за ст. 110² КК України як обов'язкова ознака його суб'єктивної сторони. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2022. № 71. С. 303–308. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/263476>.

Список додаткової літератури

Батиргарєєва В. С., Нетеса Н. В. Щодо проблеми визначення кримінально караних форм сепаратизму. *Право і безпека*. 2014. № 1. С. 65–70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2014_1_14.

Гацелюк В. О. Кримінально-правова заборона фінансування сепаратизму в контексті вчення про криміналізацію суспільно небезпечних діянь. *Забезпечення єдності судової практики у кримінальних справах в контексті подій 2013–2014 років в Україні* : матеріали Міжнар. симпозиуму (м. Київ, 24–25 жовт. 2014 р.). С. 38–41. URL: <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html>.

Даньшин М. В., Лантінов Я. О. Злочини проти основ національної безпеки України: альбом схем / за заг. ред. Я. О. Лантінова. Харків : Харків юрид., 2012. 24 с.

Мошняга Л. В. Об'єкт злочинів проти конституційних основ національної безпеки України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 2. С. 79–87.

Мошняга Л. В. Об'єктивна сторона злочинів проти конституційних основ національної безпеки України. *Вісник*

Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2010. № 1. С. 203–208.

Чорний Р. Л. Проблеми вдосконалення закону про кримінальну відповідальність за деякі злочини проти основ національної безпеки України. *Юридичний науковий електронний журнал. 2015. № 1. С. 189–192. URL: http://lsej.org.ua/1_2015/50.pdf.* Чорний Р. Л. Проблемні питання мети і мотивів у складах злочинів проти основ національної безпеки України. *Вісник кримінального судочинства. 2019. № 4. С. 89–103. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/4_2019_CHORNIY.pdf.*

Яворська В., Тимошук Ю. Об'єктивна сторона злочинів проти конституційних основ національної безпеки України (ст. 109, 110 КК України). *Юридичний вісник. 2014. № 2. С. 139–142. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v2_2014/2014_2.pdf.*

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо кримінальної відповідальності за фінансування сепаратизму : Закон України № 1533-VII від 19.06.2014 р. *Відомості Верховної Ради України. 2014. № 32. Ст. 1125.*

Т е м а 3.

РОЗМЕЖУВАННЯ ПОСЯГАННЯ НА ЖИТТЯ ДЕРЖАВНОГО ЧИ ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА І УМИСНОГО ВБИВСТВА У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКОНАННЯМ СЛУЖБОВОГО АБО ГРОМАДСЬКОГО ОBOB'ЯЗКУ

П л а н

Вступ.

1. Співвідношення родових об'єктів посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України).

2. Співвідношення безпосередніх (основних та додаткових) об'єктів посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України).

3. Особливості потерпілого від посягання на життя

державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України).

4. Об'єктивна сторона посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України). Момент закінчення злочинів.

5. Суб'єкт та суб'єктивна сторона посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України).

Висновки.

У вступі необхідно обґрунтувати актуальність кримінально-правової боротьби з посяганнями на життя державного чи громадського діяча та на життя осіб, які виконують службовий або громадський обов'язок, зазначити ступінь суспільної небезпечності, розкрити соціальну обумовленість правової заборони, закріпленої в ст. 112 та п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України, обґрунтовано наголосити на необхідності розмежування вказаних злочинів.

При розгляді першого питання плану слід охарактеризувати родові об'єкти злочинів проти основ національної безпеки України і кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, з'ясувати і встановити співвідношення між ними.

Висвітлення другого питання потребує дослідження безпосередніх (основних та додаткових) об'єктів злочинів проти основ національної безпеки України і кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, з'ясування співвідношення між ними. Досліджуючи третє питання, слід звернути увагу на особливості законодавчого опису потерпілого від посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України), порівняти їх за колом осіб, здійснити спробу аргументації такого підходу або необхідності внесення змін у розглядувані статті щодо цього, в тому числі щодо близьких родичів потерпілого.

За наявності прикладів судової практики необхідно навести їх, проілюструвавши таким чином викладений матеріал.

Розкриваючи зміст і значення об'єктивної сторони посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) та умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України), з'ясуйте їх особливості, зверніть увагу на відмінності щодо визначення моменту закінчення злочину. Наведіть аргументи на користь такого підходу або, навпаки, у разі сумнівів щодо нього, які ґрунтуються не тільки на переконанні, а й на логічних доводах, сформулюйте свої пропозиції про внесення змін до КК України, запропонувавши власне рішення.

П'яте питання передбачає дослідження ознак суб'єкта (певний вік, осудність тощо; доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності, інші ознаки, якщо вони мають значення) і суб'єктивної сторони (зміст інтелектуальної та вольової ознаки прямого умислу, усвідомлення особливого правового статусу потерпілого тощо) посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України).

Якщо в результаті неупередженого дослідження законодавчого формулювання розглядуваних злочинів буде виявлено окремі їх недоліки, можна запропонувати проект внесення змін до чинного законодавства та обґрунтувати їх.

Список основної літератури

Бантишев О. Ф., Шамара О. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації): монографія. 3-тє вид., переробл. і допов. Луганськ: ТОВ “Віртуальна реальність”, 2014. 240 с.

Брич Л. Розмежування складів злочинів, спільною ознакою яких є суспільно небезпечні наслідки у вигляді смерті людини. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2008. Вип. 46. С. 178–192. URL: http://old.univer.km.ua/statti/brych_l.p._rozmezhuвання%20skladiv%20zlochyniv,%20spil_noyu%20oznakoyu%20yakykh%20ye%20suspil_no%20nebezpechni%20naslidky%20u%20vyhlyadi%20smerti%20lyudyny.pdf.

Комарницький М. М. Кримінально-правова охорона осіб чи їх близьких родичів у зв'язку з виконанням ними свого службового чи громадського обов'язку: дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2017. 225 с. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1730/1/komarnickij_dis.pdf.

Комарницький М. М. Поняття і кримінально-правове значення виконання потерпілим від злочину службового обов'язку. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 6. Том 2. С. 187–194. URL: http://nvppp.in.ua/vip/2016/6/tom_2/24.pdf.

Матвійчук В. К. Злочини проти основ національної безпеки: поняття та загальна характеристика. *Юридична наука*. 2013. № 9. С. 80–87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2013_9_11.

Навроцький В. О. Поняття і кримінально-правове значення виконання потерпілим від злочину громадського або службового обов'язку. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2009. № 2. С. 45–48.

Скок С. Г. Проблеми множинності злочинів при кваліфікації умисних вбивств : дис канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2020. 199 с. URL: <https://dduvs.edu.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/k2/dissertations/9/dn.pdf>.

Список додаткової літератури

Лантінов Я. О. Щодо визначення національної безпеки України як об'єкта кримінально-правової охорони. *Форум права*. 2011. № 1. С. 570–574. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3465>.

Слинько Д. С. Сучасний погляд на об'єкт злочинів проти основ національної безпеки України. *Верховенство права – основоположний принцип правової держави* : VI Науковий круглий стіл молодих вчених, аспірантів та магістрів : Збірник тез доповідей (м. Харків, 7 листопада 2014 р.) / [редколегія : Т. Є. Кагановська (голов. ред.), М. В. Даньшин (заст. голов. ред.) ; В. М. Трубников та ін.]. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. С. 218–221. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/46594451.pdf>.

Комарницький М. М. Виконання громадського обов'язку як підстава виділення спеціального потерпілого від злочину. *Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П. П. Михайленка)* : матеріали VI міжвуз. наук.-теорет. конф. (м. Київ, 20 листоп. 2015 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 64–66.

Комарницький М. М. Близькі родичі осіб, які виконують службові чи громадські обов'язки, як потерпілі від злочину. *Актуальні проблеми досудового розслідування* : зб. тез доповідей IV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 1 лип. 2015 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 303–305. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/files/naukova-diyalnist/naukovi-zaxodi/zbirnuki/2015/zbirn-probl-dos-rozslid.pdf>.

Короленко М. П. Кваліфікація умисних вбивств за обтяжуючих

обставинах : монографія. Київ, 2004. 172 с.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лют. 2003 р. № 2. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text>.

Т е м а 4.

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПЕРЕШКОДЖАННЯ
ЗАКОННИЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА
ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ**

П л а н

Вступ.

1. Об'єкт та об'єктивна сторона перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань.
2. Суб'єкт та суб'єктивна сторона перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань.
3. Кваліфікуючі ознаки.

Висновки.

Роботу необхідно почати з аналізу загального поняття «злочини проти основ національної безпеки». Слід визначити, в чому полягає висока суспільна небезпека цих злочинів, оскільки більшість із них належить до тяжких або особливо тяжких злочинів. Важливо розкрити родовий об'єкт злочинів проти основ національної безпеки, зокрема його складові – «конституційний лад», «суверенітет», «територіальна недоторканність», «обороноздатність» – та вказати, що вони забезпечують існування України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної і правової держави, наголосивши, що саме родовий об'єкт визначає значною мірою і специфіку об'єктивних та суб'єктивних ознак злочинів проти основ національної безпеки. Стаття 114-1 КК України, що передбачає кримінальну відповідальність за перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, є законодавчою новелою, тож з урахуванням цього вкажіть на актуальність дослідження кримінально-правового захисту від такого перешкодження.

Розглядаючи друге питання, слід розкрити основний безпосередній об'єкт злочину й об'єктивну сторону. Аналіз об'єктивної

сторони з'ясування поняття «перешкоджання», а також обов'язкової ознаки об'єктивної сторони – час його вчинення – особливий період. Слід звернути увагу на момент закінчення такого злочину.

Друге питання потребує вивчення суб'єктивної сторони злочину (форми вини і мети його вчинення) і суб'єкта. Необхідно вказати, що мета аналізованого злочину є тим критерієм, за яким він відмежовується від кримінальних правопорушень проти власності, кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності чи професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, військових кримінальних правопорушень.

Висвітлюючи останнє питання, треба проаналізувати кваліфікуючі ознаки перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, передбачені у ч. 2 ст. 114-1 КК України, при цьому розкрити поняття «інші тяжкі наслідки», виходячи з того, що при перешкодженні законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань воно часто пов'язується із заподіянням шкоди різним об'єктам. Необхідно звернути увагу на особливості кваліфікації цього злочину за сукупністю.

Список основної літератури

Бантисhev О. Ф., Шамара О. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації): монографія. 3-тє вид., переробл. і допов. Луганськ: ТОВ “Віртуальна реальність”, 2014. 240 с.

Дорош Л. В., Федосєєв В. В. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань: питання правозастосування. *Актуальні проблеми правоохоронної діяльності*: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Северодонецьк, 23 грудня 2016 р.); упоряд. В. С. Бондар, М. В. Кривонос. Северодонецьк: Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, 2017. С. 108–112.

Лантінов Я. О. Щодо визначення національної безпеки України як об'єкта кримінально-правової охорони. *Форум права*. 2011. № 1. С. 570–574. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3465>.

Людвік В. Д. Кримінально-правова характеристика перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 2. С. 234–238.

Мармура О. З. Деякі проблеми тлумачення положень статті 114¹ КК України. *Забезпечення єдності судової практики у кримінальних справах в контексті подій 2013–2014 років в Україні*: матеріали

Міжнар. симпозіуму (м. Львів, 24–25 жовт. 2014 р.). Київ, 2014. С. 103–105. URL: <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html>.

Матвійчук В. К. Злочини проти основ національної безпеки: поняття та загальна характеристика. *Юридична наука*. 2013. № 9. С. 80–87.

Майстренко О. Об'єктивна сторона перешкоджання законній діяльності Збройних сил України та інших військових формувань. *Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (30 вересня 2016 року). Київ : Національна академія прокуратури України, 2016. С. 218–219.

Олейников Д. О. Кримінально-правова характеристика злочину, передбаченого ст. 114-1 КК України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. Вип. 27. Т. 3. 2014. С. 54–58. URL:

<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/7294/1/КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА%20ХАРАКТЕРИСТИКА%20ЗЛОЧИНУ.pdf>.

Пилипенко Є. В. Щодо обґрунтованості криміналізації перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 267–276. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvlduvs_2016_1_32.

Письменський Є. О. Кримінально-правова кваліфікація перешкоджання мобілізації (поточна практика правозастосування та перспективи вдосконалення законодавства). *Правовий часопис Донбасу*. 2024. № 1. С. 65–71. URL: <https://ljd.dnuvs.ukr.education/index.php/ljd/article/view/36>.

Рубашенко М. А. Місце злочинів проти основ національної безпеки в системі Особливої частини Кримінального кодексу України. *Бюлетень Міністерства юстиції*. 2013. № 2. С. 117–124. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/10448>.

Ясиновський П. В. Об'єкт перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період та його види. *Право і суспільство*. 2017. № 3. Ч. 2. С. 219–222. URL: http://pravoisusilstvo.org.ua/archive/2017/3_2017/part_2/49.pdf.

Медицький І. Б. Національна безпека України та можливості її досягнення засобами кримінально-правового впливу. *Забезпечення єдності судової практики у кримінальних справах в контексті подій 2013–2014 років в Україні*: матеріали Міжнар. симпозиуму (м. Львів, 24–25 жовт. 2014 р.). Київ, 2014. С. 106–108. URL: <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html>.

Мошняга Л. В. Об'єкт злочинів проти конституційних основ національної безпеки України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 2. С. 79–87.

Пилипенко Є. В. Об'єктивна сторона перешкоджання законній діяльності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 5. С. 129–132. URL: http://apnl.dnu.in.ua/5_2016/30.pdf.

Пономаренко Ю. А. Несанкціоноване поширення військово значущої інформації: питання кримінально-правової кваліфікації та застосування кримінально-правових засобів. *Право України*. 2022. № 11. С. 100–117.

Чорний Р. Л. Проблеми вдосконалення закону про кримінальну відповідальність за деякі злочини проти основ національної безпеки України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 1. С. 189–192. URL: http://lsej.org.ua/1_2015/50.pdf.

Ясиновський П. В. Кримінальна відповідальність за перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2018. 234 с.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>.

Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.

Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>.

Тема 5.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УМИСНЕ

ВБИВСТВО З КОРИСЛИВИХ МОТИВІВ ТА ВЧИНЕНЕ НА ЗАМОВЛЕННЯ

П л а н

Вступ.

1. Поняття умисного вбивства і його види.
2. Класифікація обставин, що обтяжують умисне вбивство.
3. Умисне вбивство з корисливих мотивів, його ознаки.
4. Умисне вбивство, вчинене на замовлення, його ознаки.
5. Розмежування цих видів убивств.

Висновки.

При розгляді першого питання слід надати стислу характеристику загального поняття “умисне вбивство”, його об’єктивних та суб’єктивних ознак. Після цього треба зупинитися на характеристиці його видів.

Щоб класифікувати обставини, що обтяжують умисне вбивство, необхідно виходити з того, що критерії такої класифікації можуть бути різними. У ч. 2 ст. 115 КК України закріплені обставини, що обтяжують умисне вбивство. Треба розглянути класифікацію таких обставин за їх змістом з урахуванням того, що вони можуть бути пов’язані, зокрема, з особою потерпілого, способом вчинення вбивства, мотивом і метою вбивства, суб’єктом злочину.

Особлива увага має бути приділена розкриттю третього і четвертого питань про зміст обтяжуючих обставин, які передбачені п.п. 6 та 11 ч. 2 ст. 115 КК. Обов’язково розкрити зміст кожної з цих обставин, звернувши увагу на існування різних точок зору в літературі щодо визначення понять “корисливі мотиви” і “умисне вбивство, вчинене на замовлення”. Важливо показати, як вирішуються справи про зазначені види вбивств у судовій практиці. Слід висвітлити питання про відмінність зазначених видів убивств, у зв’язку з чим, відповідаючи на п’яте питання, треба розглянути критерії розмежування умисного вбивства з корисливих мотивів від умисного вбивства, вчиненого на замовлення, а також можливість наявності обтяжуючих ознак в одному злочині.

Список основної літератури

Бояров В. І. Деякі питання кримінально-правової характеристики умисних вбивств, вчинених на замовлення. *Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення*. Київ, 2002. С. 119–122.

Вбивство з корисливих мотивів (судова практика). *Юридичний*

вісник України. 2000. 20–26 квіт. (№ 16). С. 21.

Євдокимов В. О. Питання кваліфікації умисних вбивств при обтяжуючих обставинах. *Адвокат*. 1996. № 3. С. 19–24.

Короленко М. П. Кваліфікація умисних вбивств за обтяжуючих обставинах : монографія. Київ, 2004. 172 с.

Лопащук Д. І. Наукові підходи до розуміння об'єкта складу злочину, зокрема вбивства, вчиненого на замовлення. *Юридична наука*. 2012. № 3. С. 109–113.

Мельник М., Хавронюк М. Вбивство на замовлення: деякі аспекти кримінологічної характеристики та проблеми кваліфікації. *Право України*. 1997. № 7. С. 45–49. URL: <https://justice.org.ua/politika-i-pravo-podiji-fakti-komentari/vbivstvo-na-zamovlennya-deyaki-aspekti-kriminologichnoji-kharakteristiki-ta-problemi-kvalifikatsiji>.

Саинчин А. С. Убийство по заказу (уголовно-правовой, криминалистический и криминалогический аспекты). Одесса : Юридическая литература, 2003. 245 с.

Скок С. Г. Проблеми множинності злочинів при кваліфікації умисних вбивств : дис канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2020. 199 с. URL: <https://dduvs.edu.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/k2/dissertations/9/dn.pdf>.

Сотула О. С. Умисне вбивство, вчинене на замовлення: порівняльно-правове дослідження. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. Том 12. № 3(34). С. 72–77.

Тацій В. Я. Кваліфікація умисного вбивства за обставин, що обтяжують кримінальну відповідальність: [підрозд. 3.3.2.]. *Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування* : монографія / В. Я. Тацій [та ін.]. Харків : Право, 2017. С. 131–151. URL: <https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/284/1-20.pdf>.

Шапочка С. В. Умисні вбивства, вчинені на замовлення : історія та сучасність. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2002. № 5. С. 55–60.

Ягодинський В. Кваліфікація умисних вбивств з корисливих мотивів та розбійних нападів зі смертельними наслідками. *Право України*. 1996. № 11.

Список додаткової літератури

Лопащук Д. І. Витоки та генезис кримінальної відповідальності за вбивство, вчинене на замовлення. *Юридична наука*. 2011. № 3. С. 185–195.

Черняк Н. П. Особливості розкриття вбивств, вчинених деякими категоріями злочинців. *Вісник Запорізького юридичного інституту*

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2010. № 4 (53). С. 245–250.

Пацак Т. С. Особливості розкриття та розслідування вбивств на замовлення. *Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах* : Міжнар. наук.-практ. конф., 5 листоп. 2010 р. Запоріжжя : Юрид. ін-т ДДУВС, 2010. Ч. 3. С. 162–165.

Бережний С. Розмежування умисного вбивства із суміжними злочинами. *Вісник прокуратури*. 2012. № 12. С. 67–77.

Борисов В. І., Павленко Т. А. Інші злочини проти життя [підрозд. 3.3.3.]. Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування : монографія / В. Я. Тацій [та ін.]. Харків : Право, 2017. С. 151–156.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Аналіз судової практики розгляду кримінальних справ про умисне вбивство з кваліфікуючими ознаками. *Вісник Верховного Суду України*. 2014. № 8. С. 7–16.

Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лют. 2003 р. № 2. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text>.

Т е м а 6.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО, ВЧИНЕНЕ З ОСОБЛИВОЮ ЖОРСТОКІСТЮ, ТА СПОСОБОМ, НЕБЕЗПЕЧНИМ ДЛЯ ЖИТТЯ БАГАТЬОХ ОСІБ

П л а н

Вступ.

1. Поняття “умисне вбивство”, його види.
 2. Класифікація обставин, що обтяжують умисне вбивство.
 3. Умисне вбивство, вчинене з особливою жорстокістю.
 4. Умисне вбивство, вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб.
 5. Критерії розмежування цих злочинів.
- Висновок.

При розгляді першого питання слід докладно розкрити зміст загального поняття “умисне вбивство”, після чого зупинитися на характеристиці його видів.

Робота над другим питанням має спиратися на положення ч. 2 ст. 115 про те, що критерії класифікації обставин, що обтяжують умисне вбивство, можуть бути різними і бути пов'язані, зокрема, з особою потерпілого, способом вчинення вбивства, мотивом і метою вбивства, суб'єктом злочину.

Третьому і четвертому питанням про зміст убивств із зазначеними обтяжуючими обставинами належить основне місце в роботі. Необхідно розкрити поняття “особлива жорстокість” (п. 4 ч. 2 ст. 115 КК), зазначивши критерії її встановлення.

При аналізі умисного вбивства, що вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб (п. 5 ч. 2 ст. 115 КК), слід звернути особливу увагу на психічне ставлення особи до способу заподіяння смерті, який є небезпечним для життя не тільки однієї людини.

Відповідаючи на п'яте питання, треба показати, що при вчиненні одного вбивства можлива сукупність деяких обтяжуючих ознак, а тому важливо показати, як це може впливати на кваліфікацію і як це питання вирішується у судовій практиці.

Список основної літератури

Борисов В. І., Павленко Т. А. Інші злочини проти життя: [підрозд. 3.3.3.]. Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування : монографія / В. Я. Тацій [та ін.]. Харків : Право, 2017. С. 151–156. URL: <https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/284/1-20.pdf>.

Бундз Р. О. Особлива жорстокість, як ознака злочинів, що вчиняються неповнолітніми: детермінанти та попередження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2019. 216 с. URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/1800/dismukan_ov-5.pdf.

Євдокимов В. О. Питання кваліфікації умисних вбивств при обтяжуючих обставинах. *Адвокат*. 1996. № 3. С. 19–24.

Захарчук В. М. Розмежування умисного вбивства, вчиненого способом, небезпечним для життя багатьох осіб, із суміжними складами злочинів. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2019 : альманах наукових досліджень* / за ред. О. В. Козаченка, О. М. Мусиченко. Миколаїв : СПД Румянцева Г. В., 2019. С. 42–54. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/17409>.

Мальована Л. В. Жорстокість як кримінально-правова категорія. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Дніпропетровськ : ДДУВС, 2008. № 2 (38). С. 257–263.

Навроцький В. О., Тіцька Л. І. Співвідношення понять

“жорстокість”, “особлива жорстокість”, “катування”, “мордування”, “мучення”. *Актуальні питання реформування правової системи України* : зб. наук. ст. за матеріалами VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 29-30 трав. 2009 р.) / уклад. Т. Д. Климчук. 2009. С. 608– 611.

Тіцька Л. І. Дискусійні питання кваліфікації злочинів, ознакою складів яких є жорстокість. *Форум права*. 2012. № 1. С. 983– 989.

Філіпп А. В. Деякі проблеми кваліфікації умисного вбивства, вчиненого з особливою жорстокістю. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 13 берез. 2020 р.). Дніпро : ДДУВС, 2020. С. 342–343.

URL: <https://dduvs.edu.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/publish/oblko.pdf>.

Список додаткової літератури

Бережний С. Розмежування умисного вбивства із суміжними злочинами. *Вісник прокуратури*. 2012. № 12. С. 67–77.

Павленко Т. А. КК України: проблеми охорони права людини на життя. *10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн* : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 13–14 жовт. 2011 р.). Харків: Право, 2011. С. 379–382.

URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SBORNIKI_2012/10_Let_KK_2011.pdf.

Черняк Н. П. Особливості розкриття вбивств, вчинених деякими категоріями злочинців. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Запоріжжя : ЗЮІ ДДУВС, 2010. № 4 (53). С. 245–250.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Аналіз судової практики розгляду кримінальних справ про умисне вбивство з кваліфікуючими ознаками. *Вісник Верховного Суду України*. 2014. № 8. С. 7–16.

Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лют. 2003 р. № 2. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text>.

Т е м а 7.

УМИСНЕ ВБИВСТВО В СТАНІ СИЛЬНОГО ДУШЕВНОГО

ХВИЛЮВАННЯ

П л а н

Вступ.

1. Загальна характеристика вбивства за кримінальним правом України і його види.

2. Об'єкт та об'єктивна сторона умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання.

3. Суб'єктивна сторона та суб'єкт умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання.

4. Відмінність цього виду умисного вбивства за пом'якшуючих обставин від суміжних кримінальних правопорушень.

Висновки.

На початку роботи необхідно дати стислу загальну характеристику вбивства як злочину, за якого відбувається посягання на життя людини, показати, в чому полягає його суспільна небезпека, проаналізувати його законодавче визначення. При цьому увагу треба звернути на момент заподіяння смерті, зважаючи на характеристику моментів початку і закінчення життя. Далі слід розглянути класифікацію вбивств, відповідно до ступеня їх суспільної небезпечності (ступеня тяжкості).

Друге питання передбачає здійснення аналізу умов, за наявності яких вбивство визнається вчиненим у стані сильного душевного хвилювання, тобто у стані фізіологічного афекту. Важливо дати визначення поняття “фізіологічний афект”, пояснити, що розуміється під протизаконним насильством, систематичним знущенням і тяжкою образою з боку потерпілого, яке значення має проміжок у часі між протиправними діями потерпілого і позбавленням його життя.

При розгляді суб'єктивної сторони слід проаналізувати особливості умислу винного, мотиву і мети, якими він керувався при вчиненні злочину.

В останньому, четвертому, питанні потрібно навести підстави відмежування цього виду вбивства від суміжних з ним посягань на життя, розглянути складнощі, які можуть виникати при його кваліфікації у разі конкуренції норм.

Усі теоретичні висновки в цій роботі бажано супроводжувати прикладами із судової практики.

Список основної літератури

Авраменко О.В. Стан сильного душевного хвилювання за

кримінальним правом України : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2009. 244 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/302>.

Бурдін В. М. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені в стані сильного душевного хвилювання : монографія. Львів : ПАІС, 2006. 220 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2009/BURDIN_2006.pdf.

Смельяненко В. В. Кваліфікація умисного вбивства та умисних тілесних ушкоджень, вчинених у стані сильного душевного хвилювання. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології, кримінально-виконавчого права*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю Міжнар. гуманіт. ун-ту (м. Одеса, 28 жовт. 2011 р.). Одеса : Фенікс, 2011. С. 105–108.

Кунтій А. І. Методика розслідування умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 220 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/56/1/Кунтій.pdf>.

Нікіфорова Т. І. Обставини, які пом'якшують покарання, за кримінальним правом України. Харків : Харків юрид., 2009. 208 с.

Остапенко Л. А. Кримінально-правова характеристика умисних вбивств при пом'якшуючих обставинах (статті 116, 117, 118 КК України) : автореф. дис канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2003. 17 с.

Садова Є. С. Умисне вбивство у стані сильного душевного хвилювання: спірні питання психологічного аспекту. *Морально- етичні засади реформування кримінального законодавства України* : матер. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 10 квіт. 2015 р.). Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2015. С. 169–172.

Шеховцова Л. І. Емоційний стан особи, яка вчинила злочин, за кримінальним законодавством України : автореф. дис канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2007. 19 с.

Список додаткової літератури

Бережний С. Розмежування умисного вбивства із суміжними злочинами. *Вісник прокуратури*. 2012. № 12. С. 67–77.

Борисов В. І., Павленко Т. А. Інші злочини проти життя: [підрозд. 3.3.3.]. *Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування* : монографія / В. Я. Тацій [та ін.]. Харків : Право, 2017. С. 151–156. URL: <https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/284/1-20.pdf>.

Гришук В. К., Маковецька Н. Є. Вбивство умисне. *Вісник Асоціації кримінального права України* : електрон. наук. фах. вид. 2015. № 2 (5). С. 333–337.

Павленко Т. А. КК України: проблеми охорони права людини на життя. *10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн* : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 13–14 жовт. 2011 р.). Харків : Право, 2011. С. 379–382. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SBORNIKI_2012/10_Let_KK_2011.pdf.

Черняк Н. П. Особливості розкриття вбивств, вчинених деякими категоріями злочинців. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 4 (53). С. 245–250.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Аналіз судової практики розгляду кримінальних справ про умисне вбивство з кваліфікуючими ознаками. *Вісник Верховного Суду України*. 2014. № 8. С. 7–16.

Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лют. 2003 р. № 2. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text>.

Т е м а 8.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО МАТРІ'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ

П л а н

Вступ.

1. Система об'єктів кримінально-правової охорони щодо умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. Соціально-правова обумовленість привілейованості складу розглядуваного злочину.

2. Особливості об'єктивної сторони умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини.

3. Суб'єктивна сторона та суб'єкт умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. Особливості кваліфікації дій співучасників. Проблема впливу моменту виникнення умислу на кваліфікацію умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини.

Висновки.

У вступі необхідно висвітлити актуальність розглядуваної теми, по можливості, навести дані судової статистики, здійснити історичну розвідку щодо того, яке ставлення з боку законодавчих органів різних державних утворень мало місце впродовж епох формування та зміни суспільного ладу, філософських переконань та релігійних поглядів.

При розгляді першого питання дайте характеристику системи (загальний, родовий, безпосередній) об'єктів кримінально- правової охорони щодо умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини, визначте підстави соціально-правової обумовленості кримінально-правового переслідування та віднесення розглядуваного злочину до привілейованих складів умисних вбивств.

Висвітлення другого питання потребує розкриття особливостей об'єктивної сторони умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини, зокрема: дослідження поняття «новонароджена дитина» та що означає проміжок часу «під час пологів» та «відразу після пологів». Необхідно також проаналізувати різні підходи до визначення початкового моменту життя людини, висловити своє ставлення щодо цього питання, здійснити спробу аргументації «за» чи «проти».

Досліджуючи третє питання, необхідно розповісти про загальні ознаки суб'єкта (певний вік, осудність тощо; доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності) та його спеціальні ознаки, а також дослідити питання, чи поширюються вони на інших співучасників злочину, якщо такі будуть брати участь у його вчиненні, яке це значення має для кваліфікації (за тією самою чи іншою статтею Особливої частини КК України) та чим це обґрунтовується. Слід охарактеризувати суб'єктивну сторону; розкрити зміст інтелектуальної та вольової ознаки прямого умислу; дати відповідь на питання, чи впливає момент його виникнення (заздалегідь, під час пологів, відразу після них) на кваліфікацію розглядуваного злочину, чим це пояснюється.

Якщо в результаті неупередженого дослідження законодавчого формулювання розглядуваного злочину буде виявлено окремі його недоліки, можливо запропонувати проєкт внесення змін до чинного законодавства та обґрунтувати їх.

Список основної літератури

Байлов А. В., Ліщина Е. С. Актуальні питання кримінальної відповідальності за умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. *International Scientific Journal*. 2015. № 1. С. 41–46.

Булгак С. С., Засць Є. Ю. Проблемні аспекти кваліфікації вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2021. Том 64. С. 288–294. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/08/56-1.pdf>.

Олійник О. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117 КК України). *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 3. С. 236–239. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/3/54.pdf>.

Остапенко Л. А. Кримінально-правова характеристика умисних вбивств при пом'якшуючих обставинах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2003. 22 с.

Остапенко Л. Правова оцінка причетності до вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 6. С. 128–131. URL: <http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/5561/Правова%20оцінка%20причепності%20до%20вбивства%20матір'ю%20своєї%20новоп%20дженої%20дитини.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Остапенко Л. А. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. *Вісник Київського університету ім. Т. Шевченка. Юридичні науки*. 2002. Вип. 45–48. С. 149–153.

Старко О. Л. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини (кримінально-правове та кримінологічне дослідження) : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2007. 20 с.

Тацій В. Я. Кваліфікація умисного вбивства за обставин, що обтяжують кримінальну відповідальність: [підрозд. 3.3.2.]. *Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування* : монографія / В. Я. Тацій [та ін.]. Харків : Право, 2017. С. 131–151. URL: <https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/284/1-20.pdf>.

Шевченко О. В. Кримінальна відповідальність за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини : монографія. Харків : НікаНова, 2012. 215 с.

Список додаткової літератури

Антонюк Н. Вдосконалення законодавчої конструкції складу «умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини» (ст. 117 КК України). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2009. Вип. 49. С. 198–206. URL: <https://www.academia.edu/24374776>.

Радутний О. Е. Визначення початкового моменту виникнення життя людини в світлі універсальності інформаційних відносин та інформаційного простору. *Проблеми законності*. 2009. Вип. 105. С.

155–160.

Рябчинська О. П. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини: аналіз складу злочину. *Кримінально- правова охорона життя та здоров'я особи* : матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 22–23 квіт. 2004 р.) Київ–Харків : Юрінком Інтер, 2004. С. 81–83.

Саїнчин О. С., Нікітін Д. Г. Криміналістичні проблеми розслідування умисних убивств матір'ю своєї новонародженої дитини. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2005. № 2. Запоріжжя : ЗНУ, 2005. С. 175–178. URL: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2005/2005-law-2.pdf>.

Хашев В. Г., Крупко А. О. Окремі проблеми кваліфікації умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. *Актуальні питання протидії злочинності в сучасних умовах : вітчизняний та зарубіжний досвід* : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 березня 2017 р.). У 2-х ч. Дніпро : ДДУВС ; Ліра ЛТД, 2016. Ч. 1. С. 134–136.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 930. Ст. 142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.

Про судову практику в справах проти життя та здоров'я: постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 07.02.2003 р. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ v0002700-03>.

Т е м а 9.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА

П л а н

Вступ.

1. Об'єкт та об'єктивна сторона доведення до самогубства.
2. Суб'єктивна сторона та суб'єкт доведення до самогубства.
3. Кваліфікуючі ознаки.

Висновки.

У вступі необхідно показати суспільну небезпечність цього злочину, оскільки він спричиняє посягання на життя людини. Бажано

навести статистичні дані, за якими можна визначити місце цього злочину у загальній структурі злочинності.

Відповідь на перше питання варто почати з аналізу об'єкта злочину. При висвітленні об'єктивної сторони слід вказати на вичерпний перелік дій, що його утворюють, та розкрити їх зміст на підставі аналізу теорії кримінального права й судової практики. У зв'язку із цим звернути увагу на те, що не можуть кваліфікуватися за ст. 120 КК випадки самогубства внаслідок вчинення щодо особи будь-яких законних дій, а також внаслідок повідомлення хоча й таких, що принижують гідність особи, але вірних, таких, що відповідають дійсності, відомостей за умови, що вони повідомлялися не в образливій чи цинічній формі.

Розкриваючи суб'єктивну сторону (друге питання плану), необхідно зазначити, що доведення до самогубства характеризується виною, яка може бути у формі як умислу, так і необережності.

При характеристиці суб'єкта злочину слід наголосити на тому, що не тягне кримінальної відповідальності підбурювання до самогубства і пособництво в самогубстві.

Наприкінці проаналізуйте кваліфікуючі ознаки та розкрийте їх зміст.

Список основної літератури

Базелюк В. В. До питання кваліфікації доведення до самогубства малолітнього. *Особлива частина Кримінального кодексу України: система та зміст* : матер. міжнар. наук. конф. (м. Харків, 20–22 жовтня 2021 р.). С. 82–84. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/osoblyva-chastyna- kk_2022.pdf.

Вітенко К. А. Кримінальна відповідальність за доведення до самогубства. *Юридичні науки: проблеми та перспективи*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Острог, 6–7 грудня 2013 р.). Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2013. С. 67–71.

Гусак О. А. Кримінально-правова характеристика доведення до самогубства : автореф. дис канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2014. 20 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/2064>.

Гусак А. О. Кримінально-правова характеристика суб'єктивної сторони доведення до самогубства. *Актуальні проблеми держави і права*. 2013. С. 211–215. Вип. 69. URL: <http://www.apdp.in.ua/v69/33.pdf>.

Гусак А. О. Об'єкт доведення до самогубства: сучасний погляд. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечнікова. Правознавство*, 2012. Т. 17. Вип. 1/2 (16/17). С. 171–175. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_prav_2012_17_1-

2 21.

Гусак А. О. Проблеми визначення родового об'єкта доведення до самогубства. *Правова держава*. 2013. № 16. С. 116–121.

Гусак А. О. Проблеми питання об'єктивної сторони доведення до самогубства. *Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права: матеріали Міжнар. наук. конф. (м. Одеса, ун-т «Одеська юридична академія»)*. Одеса: Фенікс, 2012. С. 215–216.

Зінченко І. О. Доведення до самогубства: кримінально- правовий, віктимологічний та соціологічний аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 5. С. 213–217. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2021/53.pdf.

Корнієнкова К. Кримінальна відповідальність за доведення до самогубства. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 5. С. 240–243. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/5/45.pdf>.

Семак С. В. До питання доведення до самогубства особи, яка перебувала в матеріальній або іншій залежності. *Juris Europensis Scientia*. 2022. № 1. С. 114–120. URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/1_2022/23.pdf.

Ярмиш Н. Жорстоке поводження як одна з форм доведення до самогубств. *Право України*. 1992. № 7. С. 45–46.

Список додаткової літератури

Бурдін В. М. Проблеми кримінальної відповідальності за доведення до самогубства за КК України. *Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи* : матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 22–23 квіт. 2004 р.) Київ; Харків : Юрінком Інтер. 2004. С. 84–86.

Гусак О. А. Спосіб доведення до самогубства як елемент об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 120 КК України. *Правове життя сучасної України* : матер. міжнар. наук. конф. проф.-виклад. складу, присвяч. 15-річчю Нац. ун-ту “Одес. юрид. акад.” та 165-річчю Одес. школи права. (м. Одеса, 20–21 квіт. 2012 р.). Одеса : Фенікс, 2012. Т. 2. С. 288–290.

Женунтій В., Шестопалова Л. Кримінальна відповідальність за доведення до самогубства. *Вісник прокуратури*. 2003. № 7. С. 68–72.

Колінько О. О. Доведення до самогубства: порівняльна характеристика українського і зарубіжного кримінального законодавства. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 1. С. 258–264. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/23308>.

Мінченко С. Доведення до самогубства: кримінологічний вимір

соціальної обумовленості заборони. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2019. № 1. С. 42–52.

Чабанюк В. Д. Кваліфікація сучасних проявів доведення до самогубства. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 1. Т. 2. С. 197–204. URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2019/1/tom_2/36.pdf.

Шкуро В. В. Кримінологічний аналіз рівня та динаміки суїцидальності як фонового явища злочинності в Україні. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2016. № 2 (13). С. 246–257. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1091>.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про судову практику в справах проти життя та здоров'я: постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 07.02.2003 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>.

Т е м а 10.

УМИСНЕ ТЯЖКЕ ТІЛЕСНЕ УШКОДЖЕННЯ, ЩО СПРИЧИНИЛО СМЕРТЬ ПОТЕРПІЛОГО, ТА ЙОГО ВІДМЕЖУВАННЯ ВІД УМИСНОГО ВБИВСТВА І ВБИВСТВА ЧЕРЕЗ НЕОБЕРЕЖНІСТЬ

П л а н

Вступ.

1. Поняття “умисне тяжке тілесне ушкодження”, критерії його визначення.
2. Умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого.
3. Об'єкт та об'єктивна сторона.
4. Суб'єктивна сторона та суб'єкт.
5. Відмінність умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, від умисного вбивства та вбивства через необережність.

Висновки.

Розглядаючи перше питання, слід розкрити загальне поняття “тілесне ушкодження”. Для цього необхідно ознайомитися з «Правилами судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень», затвердженими 17.01.1995 р., і приділити особливу увагу аналізу критеріїв віднесення тілесних ушкоджень до тяжких.

Обов'язково навести викладені в літературі точки зору щодо кількості та видів таких критеріїв, розкрити їх зміст.

Висвітлюючи друге питання, покажіть, що ч. 2 ст. 121 КК передбачає декілька кваліфікуючих ознак, серед яких умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, є найбільш суспільно небезпечним. Проаналізуйте об'єктивну сторону, підкресливши її складний характер, обумовлений тим, що цей злочин належить до таких, що кваліфікуються за наслідком: суспільно небезпечне діяння – тяжке тілесне ушкодження (проміжний наслідок) – смерть потерпілого.

Спеціального аналізу потребує така об'єктивна ознака, як причинний зв'язок. Для розкриття цього питання слід звернутися до Загальної частини кримінального права, зокрема, до теми про об'єктивну сторону кримінального правопорушення.

Важливо показати специфіку суб'єктивної сторони, яка виявляється в змішаній формі вини, розкрити її зміст.

Останнє питання пов'язане з попереднім аналізом специфіки об'єктивної та суб'єктивної сторін умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого. Розкриваючи його, необхідно окремо проаналізувати суб'єктивну сторону умисного вбивства і вбивства через необережність. Тільки після цього можна зробити висновок про відмежування цих злочинів від умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого.

Бажано звернутися також до судової практики з цього питання.

Список основної літератури

Байда А., Склезь О. Розмежування умисного вбивства від умисного нанесення тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть особи. *Молодий вчений*. 2019. № 11 (75). С. 1–6. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1310>.

Бурдін В. Проблеми розмежування складу «вбивства через необережність» від складу «умисного тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого». *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матер. XXIII звіт. наук.-практ. конф. (м. Львів, 7–8 лют. 2017 р.). Львів : Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2017. Ч. 2. С. 118–121. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/03/Конференція-2017- ч2.pdf>.

Гороховська О. В. Відповідальність за вбивство з необережності. *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. 2000. № 3 (4). С. 78–84.

Гороховська О. В. Обставини, що обтяжують та пом'якшують

покарання за вбивство через необережність. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2003. № 1. С. 95–98.

Катеринчук К. В. Злочини проти здоров'я особи: проблеми кримінально-правової теорії та практики : монографія. Київ : ФОП Маслаков, 2018. 408 с.

Музика А. А., Гороховська О. В. Проблеми кримінальної відповідальності за вбивство через необережність. *Кримінальний кодекс України 2001 р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства)* : матер. наук.-практ. конф. (м. Львів, 4–5 квіт. 2003 р.). Львів : ЛІВС при НАВС України. 2003. С. 259–262.

Тютюгін В. І., Ус О. Вбивство через необережність: проблеми кримінальної відповідальності. *Вісник Академії правових наук України*. 2007 р. № 3 (50). С. 250–254. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/5184>.

Ярмиш Н.А. Відмінність тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, від умисного вбивства: стара проблема в новому вимірі. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2019. №1. С. 94–107.

Список додаткової літератури

Гороховська О. В. Про призначення покарання за вбивство через необережність. *Проблеми пенітенціарної теорії і практики* : щоріч. бюл. Київ. ін-ту внутр. справ. Вип. 7. Київ : МП “Леся”, 2002. С. 161–165.

Гураль Л. О. Загальні підходи до визначення меж відповідальності за спричинення тілесних ушкоджень. *Хмельницький університет управління та права. Університетські наукові записки: часопис*. 2016. № 4 (60). С. 117–124. URL: <http://old.univer.km.ua/visnyk/1604.pdf>.

Іванов Ю., Круміна М. Вчинення вбивств та тілесних ушкоджень з необережності: сучасний стан і тенденції. *Право України*. 2005. № 11. С. 91–94.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень : затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 р. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95>.

Про судову практику в справах проти життя та здоров'я: постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 07.02.2003 р.

Т е м а 11.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КАТУВАННЯ

П л а н

Вступ.

1. Об'єкт та об'єктивна сторона катування.
2. Суб'єктивна сторона та суб'єкт катування.
3. Кваліфікуючі ознаки, що обтяжують кримінальну відповідальність за катування.
4. Співвідношення катування з іншими складами кримінальних правопорушень.

Висновки.

При дослідженні катування важливо розуміти, що хоча заборона цього злочину закріплена як на конвенційному, так і на національному рівнях, встановлення ознак аналізованого діяння можливе виключно на підставі положень ст. 127 КК України (згідно з правилами, передбаченим ч. 3 ст. 3 КК України). При цьому, зважаючи на положення ст. 17 ЗУ «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року № 3477-IV, оціночні ознаки катування можуть бути розкриті виходячи з практики ЄСПЛ.

Відповідь на перше питання передбачає окреме дослідження об'єкта та об'єктивної сторони катування. Аналіз об'єкта розглядуваного злочину слід розпочати із вивчення загального об'єкта катування. Необхідно розкрити зміст родового об'єкта означеного злочину. При цьому важливо звернути увагу на те, що норма про кримінальну відповідальність за катування міститься у розділі II Особливої частини КК України. Допустимо тезово окреслити полеміку щодо проблеми родового об'єкта катування. Подальше вивчення об'єкта аналізованого діяння має включити в себе дослідження видового та безпосереднього об'єктів катування. При розкритті видового об'єкта катування слід: зазначити підгрупи кримінальних правопорушень, які криміналісти виокремлюють у межах групи кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи; вирішити питання про те, до якої із цих підгруп належить катування, та, відповідно, визначитися із змістом видового об'єкта аналізованого злочину. Дослідження безпосереднього об'єкта катування необхідно

провести з урахуванням того, що розглядуване діяння є поліоб'єктним, тож слід охарактеризувати основний і додаткові безпосередні об'єкти катування. Окремо має бути розглянуто ознаки потерпілого.

При вивченні об'єктивної сторони необхідно виходити з того, що катування є злочином із матеріальним складом, тому мають бути проаналізовані: діяння; суспільно небезпечні наслідки (сильний фізичний біль, моральне страждання); причинний зв'язок. Бажане критичне осмислення наукової думки по визнанню катування злочином із формальним складом (з позиції того, що цей науковий підхід суперечить практиці ЄСПЛ).

Висвітлення другого питання вимагає характеристики суб'єктивної сторони та суб'єкта катування. При аналізі суб'єктивної сторони потрібно дослідити ознаку не тільки вини, але й спеціальної мети. Визначення суб'єкта катування необхідно провести згідно з положеннями вчення про загальний та спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. При цьому важливо звернути увагу на невідповідність норм ч.ч. 1–2 ст. 127 КК України ч. 1 ст. 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 року в частині визначення суб'єкта катування. За наявності аргументів можна висловити власну точку зору щодо того, чи є обґрунтованим рішення законодавця криміналізувати катування як злочин, що вчиняється в тому числі і загальним суб'єктом.

Третє питання передбачає аналіз кваліфікуючих ознак, що обтяжують кримінальну відповідальність за катування. Слід розкрити зміст кожної із цих ознак, приділити особливу увагу дослідженню мотиву расової, національної, релігійної нетерпимості.

Відповідь на четверте питання доцільно надати за двома позиціями: по-перше, навести відмінності катування (ст. 127 КК України), перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365 КК України), примушування давати показання (ст. 373 КК України) за ознаками складів злочинів; по-друге, визначитись із кваліфікацією катування, вчиненого: а) працівником правоохоронного органу; б) при допиті прокурором, слідчим, дізнавачем, працівником підрозділу, який здійснює оперативно-розшукову діяльність.

Список основної літератури

Дорош Л. В., Марадіна Ю. С. До проблеми визначення безпосереднього об'єкта катування. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. 2011. Вип. 22. 296 с. С. 43–53. URL: <https://ivpz.kh.ua/wp->

content/uploads/2019/02/sbirnik_22.pdf.

Дорош Л. В. Мотив расової, національної, релігійної нетерпимості як кваліфікуюча ознака злочинів проти життя і здоров'я особи. *Проблеми законності*. 2011. Вип. 114. С. 163–173. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/8157>.

Замула А. Ю. Кваліфікаційні характеристики катування як злочину за міжнародним правом. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету Сер. Юриспруденція*. 2015. № 15. Т. 2. С. 150–153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_15%282%2942.

Катеринчук К. В. Відмежування катування від суміжних складів злочину. *Право України*. 2005. № 9. С. 59–62.

Марадіна Ю. С. Особливості потерпілого як ознаки складу катування. *П'яті Харківські кримінально-правові читання* : тези доп. та наук. повідомл. учасників міжнар. наук. конф. студентів та аспірантів (м. Харків, 12–13 трав. 2016 р.) / редкол. : В. Я. Тацій (голов. ред.) та ін.; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2016. С. 154–156.

Марадіна Ю. С. Поняття «мучення» і «мордування»: повна синонімія чи збіг окремих ознак? *Сучасні проблеми правової системи України* : зб. матер. V міжнар. наук.-практ. конф. (28 листоп. 2013 р.). Київ : Кондор-видавництво, 2013. С. 306–309.

Марадіна Ю. С. Сильний фізичний біль як оціночне поняття (ст. 127 КК України). *Актуальні проблеми права: теорія і практика* : зб. наук. пр. Луганськ : ФОП Котова, 2012. С. 378–386.

Марадіна Ю. С. Фізичне і моральне страждання як суспільно небезпечні наслідки катування. *Актуальні питання розвитку державності та правотворчої діяльності в Україні* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 2-3 лют. 2013 р.). У 2-х т. Харків : ГО “Асоціація аспірантів-юристів”, 2013. Т. 2. С. 46–48.

Поліщук О. Ю. Проблеми розуміння дискримінації як однієї з цілей катування. *Форум права*. 2008. № 3. С. 411–418. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3015?locale-attribute=en>.

Кримінальна відповідальність за катування в Україні та зарубіжних країнах : навч. посіб. / за заг. ред. д.ю.н., проф. А. В. Савченка. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 240 с. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/eb77267a-7d5a-4ad7-a2b2-7ad278a7ce98/content>.

Телесницький Г. Н. Кримінальна відповідальність за катування: порівняльно-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук :

12.00.08. Київ, 2013. 20 с.

Список додаткової літератури

Ахтирська Н. М., Касько В. В., Маланчук Б. А. та ін. Застосування в Україні європейських стандартів протидії жорстокому поводженню і безкарності : наук.-практ. посіб. для суддів / за заг. ред. В. Т. Маляренка. Київ : «К.І.С.», 2011. 320 с. URL: <http://www.nsj.gov.ua/files/1445846131Manual%20judges%20block%20FINAL.pdf>.

Денисова О. В. Кримінально-правова характеристика катування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2014. 24 с.

Катеринчук К. В. Злочини проти здоров'я особи: проблеми кримінально-правової теорії та практики : монографія. Київ : ФОП Маслаков, 2018. 408 с. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/15968/1/20200923_305.pdf.

— Михайленко Д. Г. Кримінально-правова характеристика катування. *Часопис Академії адвокатури України*. № 13. 2011. С. 1–9. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/4156>.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10.12.1984 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_085.

Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень : затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 р. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95>.

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.

Рішення Європейського Суду з прав людини, розміщені на офіційному сайті Міністерства юстиції України (ст. 3 «Заборона катування»). URL: <https://minjust.gov.ua/m/stattya-3-zaborona-katuvannya>.

Т е м а 12.

**НЕЗАКОННЕ ПРОВЕДЕННЯ АБОРТУ АБО СТЕРИЛІЗАЦІЇ:
КРИМІНАЛЬНО-ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ**

П л а н

Вступ.

1. Об'єктивні і суб'єктивні ознаки незаконного проведення абортів або стерилізації за КК України.

2. Кваліфікуючі ознаки незаконного проведення абортів або стерилізації згідно з КК України.

3. Об'єктивні і суб'єктивні ознаки незаконного проведення абортів або стерилізації за КК інших зарубіжних країн.

4. Кваліфікуючі ознаки незаконного проведення абортів або стерилізації за КК інших зарубіжних країн.

Висновки.

У вступі бажано в стислій формі показати історію розвитку кримінального законодавства за незаконне проведення абортів або стерилізації, суспільну небезпечність цього злочину та аргументувати соціальну обумовленість норми про відповідальність за це посягання. Слід зазначити, що статті 3, 27 Конституції України, у яких проголошено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю та закріплено невід'ємне право кожної людини на життя, є основоположними вихідними нормами, на які слід спиратися при розкритті даної теми.

Досліджуючи об'єктивні ознаки незаконного проведення абортів або стерилізації за КК України, необхідно визначити основний безпосередній об'єкт злочину; з'ясувати зміст поняття “аборт” і “стерилізація” та пояснити, коли вони визнаються незаконними. При цьому слід відмежовувати незаконне проведення абортів від діянь, коли переривання вагітності сталося внаслідок нанесення жінці ударів, побоїв або інших насильницьких дій, та роз'яснити, чи змінюється у таких випадках їх кваліфікація.

Характеризуючи суб'єктивні ознаки вітчизняного кримінального законодавства, визначте форму вини і суб'єкта злочину. Аналізуючи кваліфікуючі ознаки, важливо показати, як впливає суб'єктивне ставлення винного до настання наслідків, та навести приклади із судової практики.

Висвітлюючи питання про кримінальну відповідальність за незаконне проведення абортів або стерилізації інших зарубіжних країн, слід мати на увазі, що кримінально-правова охорона життя ненародженої дитини може суттєво відрізнитися від національного кримінального законодавства. З огляду на це детально проаналізуйте об'єктивні і суб'єктивні ознаки незаконного проведення абортів за КК інших зарубіжних країн. Зокрема, зверніть увагу на місце даного

злочину в системі норм Особливої частини відповідних країн та як визначено ознаки об'єктивної сторони даного злочину та його кваліфікуючі ознаки.

Наприкінці зазначте, у чому полягає подібність і відмінність даного злочину. Підсумовуючи роботу, визначте, чи потребує вдосконалення норма за незаконне проведення абортів або стерилізації за КК України.

Список основної літератури

Агаркова А. В. Окремі проблеми кримінальної відповідальності за незаконне проведення абортів. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 2. С. 210–215. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2018/2/43.pdf>.

Дудоров О., Балабко В. Незаконне проведення абортів: проблеми тлумачення і вдосконалення кримінального законодавства. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 4. С. 26–31. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vnapu_2012_4_7.

Лапко Г. К. До питання визначення спеціальних ознак суб'єкта незаконного проведення абортів за кримінальним законодавством України. *Право і безпека*. 2005. № 1. Т. 4. С. 130–132.

Ларкін М. О. Проблемні питання кримінальної відповідальності за незаконне проведення абортів. *Часопис Академії адвокатури України*. 2012. № 16 (3'2012). С. 1–4.

Павленко І. В. Незаконність як ознака злочину, відповідальність за який передбачена ст. 134 КК України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. Проблеми теорії та практики застосування законодавства*. Розд. II. 2012. № 4. С. 125–129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2012_4_17.

Романюк Х. І. Кримінальна відповідальність за незаконне проведення абортів. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2019. 230 с. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3532/1/romanuk_d.pdf.

Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : монографія. Київ : Юрисконсульт, 2006. 1048 с.

Список додаткової літератури

Бучківська В. Л. Незаконне проведення абортів: кримінально-

правова кваліфікація та судова практика. *Медичне право*. 2014. № 2 (14). С. 18–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/medpr_2014_2_5.

Романюк Х. І. Суб'єкт незаконного проведення абортів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2017. Вип. 43. Том 2. С. 143–146. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/33197/1/СУБ'ЄКТ%20НЕЗАКОННОГО%20ПРОВЕДЕННЯ%20АБОРТУ.pdf>.

Ткаченко І. М. Кримінально-кримінологічна характеристика незаконного проведення абортів в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2013. № 6-2. Т. 2. С. 99–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2013_6-2%282%29_28.

Черевко К. О. Генезис законодавства за незаконне проведення абортів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2013. № 1082. Серія «ПРАВО». Вип. № 16. С. 162–165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2013_1082_16_42.

Черевко К. О. Кримінально-правовий аналіз міжнародного законодавства щодо норми про кримінальну відповідальність за незаконне проведення абортів. *Форум права*. 2013. № 3. С. 733–738. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5498>.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

Інструкція з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості : затв. наказом МОЗ України від 29.03.2006 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0427-06#Text>.

Порядок надання комплексної медичної допомоги вагітній жінці під час небажаної вагітності : затв. наказом МОЗ України від 24.05.2015 р. № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-13#Text>.

Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лют. 2003 р. № 2. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text>.

Про реалізацію статті 281 Цивільного кодексу України : постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2006 р. № 144. *Офіційний вісник України*. 2006. № 7. С. 114. Ст. 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/144-2006-п#Text>.

Т е м а 13.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗАЛИШЕННЯ В НЕБЕЗПЕЦІ ТА ЗА НЕНАДАННЯ ДОПОМОГИ ОСОБІ, ЯКА ПЕРЕБУВАЄ В НЕБЕЗПЕЧНОМУ ДЛЯ ЖИТТЯ СТАНІ

П л а н

Вступ.

1. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки залишення в небезпеці.
2. Кваліфікуючі ознаки залишення в небезпеці.
3. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.
4. Кваліфікуючі ознаки ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.
5. Відмінність залишення в небезпеці від ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.

Висновки.

Виходячи з положень Конституції України (ст. 3, 27), де наголошується, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а також закріплюється невід'ємне право кожної людини на життя, обґрунтуйте актуальність обраної теми. У стислій формі окресліть історію розвитку кримінального законодавства з питання відповідальності за злочини, що становлять небезпеку життю та здоров'ю людини, покажіть їх суспільну небезпечність, розкрийте соціальну обумовленість норм про відповідальність за ці посягання.

Характеризуючи об'єктивні ознаки залишення в небезпеці, необхідно з'ясувати поняття “небезпечний для життя стан”, назвати чинники, що обумовили причини безпорадності потерпілого (вік, фізіологічні та патологічні процеси тощо), та джерела небезпеки, які викликали такий стан. Залежно від джерела небезпеки слід визначити види бездіяльності, назвати їх; встановити критерії відповідальності за бездіяльність (об'єктивний і суб'єктивний); зазначити підстави, що обумовлюють правовий обов'язок надати допомогу потерпілому за наявності реальної можливості виконати цей обов'язок. Важливе значення має питання про конструкцію складу та встановлення моменту, з якого кримінальне правопорушення вважається закінченим.

Розкриваючи суб'єктивні ознаки цього складу кримінального правопорушення, необхідно визначити форму вини, проаналізувати суперечливі точки зору щодо питання про їх характер, звернути увагу

на завідомість як складову вини. Слід пам'ятати, що суб'єкт у даному разі спеціальний, причому ним можуть бути дві категорії осіб, які треба назвати і надати характеристики.

Після цього доцільно звернутися до висвітлення кваліфікуючих ознак кримінального правопорушення і показати, як впливає на кваліфікацію суб'єктивне ставлення винного до настання наслідків. Бажано звернутися до судової практики.

Вирішуючи питання про відмінність залишення в небезпеці від ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя становищі, треба звернути увагу на те, що відмежування слід проводити як за об'єктивними, так і за суб'єктивними ознаками. Важливо пам'ятати, що у низці випадків при залишенні в небезпеці, на відміну від ненадання допомоги, потерпілий потрапляє в небезпечне для життя становище саме внаслідок поведінки винної особи. Далі необхідно порівняти конструкцію досліджуваних складів, характер наслідків. Проводячи відмежування цих кримінальних правопорушень за суб'єктивними ознаками, важливо мати на увазі, що в першому з них зміст вини визначається особливостями видів бездіяльності. Має місце відмінність і за суб'єктом кримінального правопорушення.

Список основної літератури

Бабаніна В. В. Історія розвитку законодавства про кримінальну відповідальність за залишення в небезпеці. *Адвокат*. 2008. № 12. С. 26–30.

Бабаніна В. В. Кримінальна відповідальність за залишення в небезпеці : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2010. 20 с. URL: <https://crimpravo.com/wp-content/uploads/2017/01/Babanina-V.V.-Kriminalna-vidpovidalnist-za-zalishennya-v-nebezpetsi.pdf>.

Бабаніна В. Об'єктивна сторона залишення в небезпеці. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 7. С. 123–126.

Дударець Д. В. Причинний зв'язок у злочинах залишення в небезпеці та ненадання допомоги за КК України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*: зб. наук. пр. 2011. Вип. 51. С. 547–552. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/33394/93-Dudarets.pdf?sequence=1>.

Кричун Ю. А., Арделян І. І. Порівняльно-правовий аналіз залишення в небезпеці за кримінальним законодавством України та деяких зарубіжних держав. *Держава та регіони. Серія: Право*: наук.-вироб. журн. 2015. № 1. С. 60–64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drп_2015_1_14.

Кузнецов В. В. Окремі питання відмежування залишення в

небезпеці від ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. *Юридична наука* : наук. юрид. журн. 2015. № 1. С. 44–52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2015_1_8.

Литвин І. Відмежування залишення в небезпеці від деяких суміжних складів злочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 3. С. 227–231. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/3/52.pdf>.

Микитчик О. В., Бабаніна В. В. Суб'єктивна сторона залишення в небезпеці. *Адвокат*. 2009. № 5. С. 26–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2009_5_4.

Микитчик О., Бабаніна В. Особливості суб'єкта злочину, передбаченого ст. 135 Кримінального кодексу України “залишення в небезпеці”. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 1. С. 134–137. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2010/01_2010.pdf.

Назимко Є., Пилипенко Є. Короткий огляд історії встановлення кримінальної відповідальності за залишення у небезпеці. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 6. С. 136–139. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2011/06_2011.pdf.

Назимко Є. С., Пилипенко Є. О. Пропозиції з оптимізації міри покарання за залишення в небезпеці. *Право і суспільство*. 2011. № 2. С. 203–209. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2011_2_44.

Пилипенко Є. О. Кримінально-правове забезпечення протидії залишенню у небезпеці : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2013. 17 с.

Пилипенко Є. О. Назимко Є. С. Соціальна обумовленість кримінальної відповідальності за залишення в небезпеці. *Форум права*. 2011. № 2. С. 737–740. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=FP_index.htm_2011_2_118.

Пилипенко Є. О. Особливості відмежування залишення в небезпеці від інших злочинів проти життя та здоров'я особи за кримінальним законодавством України. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 12. С. 165–168. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2011/12_2011.pdf.

Сташис В. В., Бажанов М. І. Особа під охороною кримінального закону. Харків, 1996. С. 133–143.

Тимчук О. Л. Об'єктивні ознаки залишення в небезпеці. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2002. № 3 (24). С. 203–208.

Тимчук О. Суб'єктивна сторона залишення в небезпеці. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 1. С. 80–83.

Цимідан П. П. Історія розвитку кримінального законодавства, що передбачає відповідальність за залишення в небезпеці. *Актуальні сучасні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції* : зб. Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 23 трав. 2014 р.). Харків : ХНУВС, 2014. Т. 1. С. 169–172. URL: <https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/74.pdf>.

Список додаткової літератури

Бабаніна В. В. Порівняльний аналіз кримінальної відповідальності за залишення в небезпеці (на прикладі України та Нідерландів). *Проблеми кримінально-правових наук: історія, сучасність, міжнародний досвід (пам'яті професора П. П. Михайленка)* : тези доп. загальноуніверситет. наук.-теорет. конф. (м. Київ, 10 грудня 2009 р.). Київ : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2009. С. 177–180.

Орлов П. І. Залишення в небезпеці. *Велика українська юридична енциклопедія*: у 20 т. / редкол. В. Я. Тацій [та ін.]. Харків : Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 225–228.

Пилипенко Є. О. Особливості розвитку кримінально- правового забезпечення протидії залишенню у небезпеці за часи незалежної України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 1. С. 114–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2012_1_16.

Стойловський Р. В. Соціальні та правові підстави криміналізації залишення в небезпеці. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. 2011. Вип. 60. С. 77–84.

Т е м а 14.

ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНОГО ЗАКОНОМ ПОРЯДКУ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ АНАТОМІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ЛЮДИНИ

П л а н

Вступ.

1. Сучасний стан та основні напрямки розвитку правового регулювання трансплантації анатомічних матеріалів людини.

2. Кримінально-правова характеристика порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини.

3. Кримінально-правова характеристика вилучення у людини анатомічних матеріалів з метою їх трансплантації.

4. Кваліфікуючі обставини вилучення у людини анатомічних матеріалів з метою їх трансплантації.

5. Кримінальна відповідальність за незаконну торгівлю анатомічними матеріалами людини.

6. Особливо кваліфікуючі обставини.

Висновки.

У вступі необхідно звернути увагу на те, що орієнтування України на міжнародні стандарти в галузі прав людини вимагають від нашої держави реального гарантування проголошених в Основному Законі прав і свобод людини. Обов'язковою умовою реалізації цих конституційних приписів є забезпечення якісної і кваліфікованої медичної допомоги, яка є критерієм, що фактично обумовлює якість життя людини в цілому, визначає стан захищеності кожного члена громадянського суспільства. Для реалізації прав і свобод людини необхідним є створення системи юридичних гарантій їх забезпечення. Однією з таких гарантій, що забезпечує реалізацію права громадян на отримання належної медичної допомоги, є Кримінальний кодекс України, який містить низку норм, що охороняють життя та здоров'я особи у медичній сфері. З урахуванням наведеного вкажіть на актуальність дослідження кримінально-правового захисту трансплантації анатомічних матеріалів людини.

Вирішуючи перше питання, проаналізуйте міжнародне і національне законодавство, що регулює порядок та умови трансплантації анатомічних матеріалів людини, визначте основні напрямки його розвитку. Далі сформулюйте поняття трансплантації, її види, окресліть коло біологічних, морально-етичних та медико-правових проблем, що виникають у сфері трансплантології. Зверніть увагу на необхідність урахування у вітчизняному законодавстві міжнародних стандартів, які використовуються при трансплантації анатомічних матеріалів людини.

Кримінально-правову характеристику порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини доцільно почати з визначення його родового і безпосереднього об'єктів. Аналізуючи об'єктивну сторону злочину, передбаченого ч. 1 ст. 143 КК України, доцільно розглянути три групи кримінально караних діянь, а саме: 1) порушення порядку трансплантації, вчинені щодо реципієнта; 2) порушення порядку трансплантації, вчинені щодо тіла померлої особи, яке використовується як донор анатомічних матеріалів; 3) порушення порядку трансплантації, вчинені щодо живого донора.

Висвітлюючи третє питання плану, особливу увагу приділіть розкриттю понять примушування та обману як способів вчинення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 143 КК України. Слід пам'ятати, що потерпілим від цього злочину може бути тільки живий донор (ex vivo).

Аналізуючи ч. 3 ст. 143 КК України, необхідно враховувати, що вона передбачає кваліфікуючі обставини лише стосовно вилучення у людини шляхом примушування або обману її анатомічних матеріалів з метою їх трансплантації, тобто дій, передбачених ч. 2 ст. 143 КК України.

Слід окремо зупинитися на регламентації кримінальної відповідальності за незаконну торгівлю органами або тканинами людини.

Висвітлюючи шосте питання, більш детально розкрийте поняття “транснаціональні організації, які займаються вилученням у людей анатомічних матеріалів з метою їх трансплантації або незаконною їх торгівлею”.

Список основної літератури

Гринчак С. В. Кримінальна відповідальність за незаконну трансплантацію: минуле, сучасне, майбутнє. *Проблеми законності*. 2021. № 154. С. 244–256. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/issue/view/14523>.

Гринчак С. В. Кримінальна відповідальність за незаконну трансплантацію органів або тканин людини : монографія / наук. ред. Л. В. Дорош. Харків : Право, 2011. 296 с.

Гринчак С. В. Науково-практичний аналіз складів злочинів, передбачених ст. 143 КК України. *Форум права*. 2016. № 2. С. 43–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2016_2_9.

Дорош Л. В., Потапенко Л. В. Незаконна торгівля органами або тканинами людини. *Питання боротьби із злочинністю*. Харків : Право, 2011. Вип. 21. С. 99–111. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2019/02/sbirnik_21.pdf.

Мусієнко А. Злочини у сфері трансплантації органів або тканин людини. *Вісник прокуратури*. 2007. № 10 (76). С. 115–118.

Процюк О. В., Алексеева-Процюк Д. О. Кваліфікація порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини : метод. рек. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. 55 с.

Чеботарьова Г. В. Кримінально-правова охорона правопорядку в сфері медичної діяльності : монографія. Київ : КНТ, 2011. 616 с.

Список додаткової літератури

Гринчак С. В. Проблеми кримінальної відповідальності за

участь у транснаціональних організаціях, які займаються незаконною трансплантацією. *Проблеми законності*. Вип. 99. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого / відп. ред. В. Я. Тацій ; ред. кол. А. П. Гетьман та ін., 2008. С. 133–139.

Довгаль О. О. Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів, вчинені щодо донора-трупа: кримінально-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 400–404. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2024/98.pdf.

Кузьменко Ю. В., Думанський Р. В. Поширення торгівлі людьми за умов збройного конфлікту на Сході України. *Юридичний бюлетень*. 2021. Вип. 18. С. 44–49. URL: <http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2021/18/7.pdf>.

Лісіцина Ю. О. Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини та насильницьке донорство: кримінально-правова та кримінологічна характеристика: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2016. 20 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/465>.

Мусієнко А. Основні напрями міжнародного співробітництва щодо протидії злочинам у сфері трансплантації органів або тканин людини. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2011. Вип. 89. С. 50–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2011_89_14.

Сучасне українське медичне право України : монографія / за заг. ред. С. Г. Стеценко. Київ : Атіка, 2010. 496 с.

Нормативні акти та матеріали судової практики

О приведении в соответствие законодательств государств-участников по вопросам изъятия, пересадки и трансплантации материалов организма человека: Резолюция Комитета министров Совета Европы № (78) 29 от 11 мая 1978 г. *Закон і бізнес*. 1996. № 21. С. 3.

Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині : Закон України від 17.05.2018 р. № 2427-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text>.

Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лют. 2003 р. № 2. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 1. URL:

Т е м а 15.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТОРГІВЛЮ ЛЮДЬМИ

П л а н

Вступ.

1. Об'єкт та об'єктивна сторона торгівлі людьми.
2. Суб'єктивна сторона та суб'єкт торгівлі людьми.
3. Кваліфікуючі ознаки торгівлі людьми.
4. Відмежування торгівлі людьми від суміжних кримінальних правопорушень.

Висновки.

У вступі необхідно показати соціальну обумовленість кримінальної відповідальності за торгівлю людьми і приділити увагу історії розвитку даного питання.

Перше питання потребує розкриття об'єктивних ознак цього складу злочину. При їх розгляді слід звернути увагу на безпосередній основний і додатковий об'єкти торгівлі людьми. Аналіз об'єктивної сторони вимагає перш за все визначення поняття «торгівля людьми», всіх визначених в законі її форм. Слід звернути увагу на питання про момент закінчення цього злочину, проаналізувати точки зору, що існують в літературі щодо даного аспекту.

Розглядаючи суб'єктивну сторону (форми вини і обов'язкової мети його вчинення) і суб'єкт цього злочину, треба звернути увагу на передбачені в законі такі види мети, як: мета сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, втягнення у злочинну діяльність, залучення в боргову кабалу, усиновлення (удочеріння) в комерційних цілях, використання у збройних конфліктах, експлуатації праці.

Характеристика третього питання вимагає ретельного аналізу кваліфікуючих ознак торгівлі людьми, передбачених в ч. 2 та ч. 3 ст.149 КК України. Необхідно розкрити поняття «тяжкі наслідки». Виходячи з того, що торгівля людьми часто пов'язується із заподіянням шкоди різним об'єктам, слід докладно вивчити особливості кваліфікації цього злочину за сукупністю (наприклад, у тому випадку, коли торгівля людьми поєднується з незаконною трансплантацією органів (ст. 143 КК України) або із втягненням неповнолітніх у протиправну діяльність (ст. 304 КК України) та ін.). В останньому пункті

плану розкрийте підстави розмежування торгівлі людьми і суміжних кримінальних правопорушень.

Список основної літератури

Андрушко А. В. Мета експлуатації як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони торгівлі людьми. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 229–237. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2022/58.pdf.

Забуга Ю. Ю., Михайліченко Т. О. Форми експлуатації людини: частина І. *Форум права* : реценз. електрон. наук. фах. вид. 2020. № 62. С. 29–43. URL: http://forumprava.pp.ua/files/029-043-2020-3-FP-Zabuha,Mykhailichenko_5.pdf.

Козак В. А. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми (аналіз складу злочину) : автореф. дис канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2003. 20 с.

Козак В. А. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми за новим Кримінальним кодексом України. *Проблеми законності*. 2002. Вип. 56. С. 144–151.

Куц В.М., Орлеан А.М. Прокурорські засоби протидії торгівлі людьми : наук.-практ. посібн. ; за ред. Г. П. Середи. Київ : Варта, 2007. 168 с. URL: <http://www.osce.org/files/f/documents/d/d/75890.pdf>.

Лизогуб Я. Г. Відмежування торгівлі людьми або іншої незаконної угоди щодо передачі людини від суміжних злочинів. *Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС України*. Вип. 2. Луганськ, 2002. С. 112–121. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4679>.

Лизогуб Я. Г. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо передачі людини. Луганськ : РВВ ЛАВС, 2003. 204 с.

Лизогуб Я. Г. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо передачі людини : порівняльно-правове дослідження : автореф. дис канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2003. 15 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5143>.

Лизогуб Я. Г., Яценко С. С. Протидія торгівлі людьми: аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства : навч. посібн. Київ : Атіка, 2005. 240 с.

Пашков В. М. Правове регулювання трансплантації в системі протидії торгівлі людьми. *Протидія незаконній міграції та торгівлі людьми* : матер. III міжнар. наук.-практ. симп. (м. Івано-Франківськ, 12–13 квіт. 2019 р.) Івано-Франківськ, 2019. С. 136–139. URL:

<https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/16332>.

Пащенко О. О. Дослідження соціальної зумовленості законодавства України про кримінальну відповідальність щодо протидії торгівлі людьми у 1998-2001 роках. *Державна політика у сфері захисту прав потерпілих від кримінальних правопорушень в Україні* : матер. «круглого столу» в рамках 7 всеукраїн. фест. Науки (м. Харків, 25 квіт. 2013 р.). Харків, 2013. С. 149–153. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/4257>.

Пащенко О.О. Історія дослідження соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за торгівлю людьми в Україні (2001-2005 рр.). *Адвокат*. 2013. № 6. С. 41–45. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/4259>.

Підгородинський В. М. Відповідальність за торгівлю людьми за кримінальним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2005. 19 с. URL: https://dspace.onua.edu.ua/items/bb53083d-7a0d_4793-b8a7-0025b3cae859.

Чігер В. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 5. С. 266–269. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/5/50.pdf>.

Список додаткової літератури

Святун О. В. Європейські механізми боротьби із торгівлею людьми : автореф. дис канд. юрид. наук : 12.00.11. Київ, 2005. 18 с.

Сучасні механізми протидії торгівлі людьми : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 4 грудня 2020 р.) / упор. Г. Я. Савчин, У. О. Цмоць. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 180 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3308/1/04.12.2020--верстка.pdf>.

Харчук В. Генезис спеціальних міжнародних договорів у сфері протидії рабству та торгівлі людьми. *Юридичний журнал*. 2010. № 10. С. 35–41.

Т е м а 16.

ПОРУШЕННЯ РІВНОПРАВНОСТІ ГРОМАДЯН ЗАЛЕЖНО ВІД ЇХ РАСОВОЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ НАЛЕЖНОСТІ, РЕЛІГІЙНИХ ПЕРЕКОНАНЬ, ІНВАЛІДНОСТІ ТА ЗА ІНШИМИ ОЗНАКАМИ

П л а н

Вступ.

1. Загальна характеристика порушення рівноправності

громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками у системі кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

2. Об'єктивні ознаки порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками.

3. Суб'єктивні ознаки порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками.

4. Кваліфікуючі ознаки порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками.

Висновки.

У вступі необхідно звернути увагу, що ст. 161 КК України ґрунтується на конституційному принципі рівності, що закріплений у ст. 21 Конституції України, яка проголошує, що «усі люди є вільні і рівні у своїй гідності і правах».

Висвітлення першого пункту плану необхідно розпочати з визначення місця порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками у системі кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. При аналізі цього питання бажано звернутися до судової практики та навести декілька прикладів.

Розкриваючи об'єктивні ознаки цього складу злочину, слід звернути увагу на безпосередній об'єкт злочину. З'ясування об'єктивної сторони, насамперед, вимагає характеристики альтернативних дій, зазначених у диспозиції. Слід звернути увагу на визначення моменту закінчення цього злочину.

Докладно охарактеризуйте суб'єктивну сторону і суб'єкта злочину, окресліть особливості мети цього злочину.

Розглядаючи четверте питання, поясніть зміст і значення кваліфікуючих ознак, передбачених частинами 2 і 3 ст. 161 КК України.

Список основної літератури

Андрушко П. П. Систематизація злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. *Кримінальне право України*. 2006. № 12. С. 29–33.

Андрушко А. В. Теоретико-прикладні засади запобігання та

протидії злочинам проти волі, честі та гідності особи : монографія. Київ : Ваїте, 2020. 560 с. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/35246/1/Андрушко%20А.В.%20Монографія_на%20сайті%20ОБСЕ.pdf.

Дорош Л. В. Щодо дотримання принципу конституційної відповідності (на прикладі ст. 161 КК України). *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*: матер. постійно діючого наук.-практ. семінару. (м. Харків, 28 жовтня 2011 р.). Вип. 3. У 2-х ч. Ч. 1. Харків : Оберіг, 2011. С. 192–198.

Зінченко І. О. Кримінально-правова охорона виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. (Аналіз законодавства і судової практики) : монографія. Харків : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2007. 320 с.

Зінченко І. О. Уточнення змісту об'єкта злочину, передбаченого статтею 161 КК України, як умова ефективності її застосування. *Правові засади підвищення ефективності боротьби зі злочинністю в Україні* : матер. наук. конф. (м. Харків 15 трав. 2008 р.). Харків : Право, 2008. С. 55–58.

Курафєєв В. В. До питання щодо визначення підстав криміналізації порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками. *Вісник асоціації кримінального права*. 2017. № 9. Том 2. С. 726–729. URL: <http://vakp.nlu.edu.ua/article/view/165797>.

Курафєєв В. В. Мотив порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознакам. *Теорія і практика правознавства*. 2018. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2018_1_20.

Курафєєв В. В. Порушення рівності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань: конституційний та кримінально-правовий аспекти. *Питання боротьби зі злочинністю* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2011. Вип. 22. С. 232–240.

Лихова С. Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V Особливої частини КК України). Київ : ВПЦ «Київ. ун-т», 2006. 573 с. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/18284/1/МОНОГРАФІЯ%20%20Лихова%20С.Я..pdf>.

Лихова С. Я., Рибальченко Г. Г. Мова ворожнечі як ознака порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії. *Актуальні проблеми*

вдосконалення чинного законодавства України. 2013. Вип. 31. С. 274–282. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2013_31_30.

Панькевич В. М. Кримінальна відповідальність за порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2007. 20 с.

Шепелева Н. В., Панькевич В. М. Загибель людей як особлива кваліфікуюча ознака злочину, передбаченого ч. 3 ст. 161 КК України. *Вісник Верховного Суду України*. 2006. № 11. С. 37–39. URL:

[https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/242ea0c7dcb190b6c22580fe0044d92d/\\$FILE/Visnyk_11_2006.pdf](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/242ea0c7dcb190b6c22580fe0044d92d/$FILE/Visnyk_11_2006.pdf).

Список додаткової літератури

Дорош Л. В. Місце порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань в системі Особливої частини КК України. *Досудове розслідування : актуальні проблеми та шляхи їх вирішення* : матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 25 жовт. 2013 р.). Вип. 5. Харків : Оберіг, 2013. С. 329–333.

Зінченко І. О. Деякі проблеми кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ст. 161 КК України. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 106. С. 148–157.

Клочко А. М., Уткіна М. С. Деякі питання кваліфікації злочинів, що вчинюються на ґрунті релігійної ворожнечі. *Основні напрями реформування законодавства України в умовах розбудови демократичної держави* : матер. міжнар. наук.-практ. конф. Харків: ГО «Асоц. аспірантів-юристів», 2012. С. 93–95.

Леоненко Т. Злочини, що вчиняються на релігійному ґрунті: проблеми кваліфікації та класифікації. *Вісник прокуратури*. 2014. № 3. С. 61–68.

Лиховая С. Я., Островский А. С. Нарушение равноправия граждан в зависимости от их расовой, национальной принадлежности или отношения к религии (проблемы отграничения от хулиганства и иных преступлений). *Юридичний вісник*. 2013. 2 (27). С. 145–149.

Маркін В. Чи є свобода віросповідання обов'язковим об'єктом складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 161 “Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної незалежності або релігійних переконань” КК України? *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матер. ХІХ Звіт. наук.-практ. конф. (м.

Львів, 7–8 лют. 2013 р.). Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2013. С. 263–265.

Пазинич Т. Про актуальність комплексного дослідження злочинів, що вчиняються з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 162–166. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/03/31.pdf>.

Панькевич В. М. Щодо історії розвитку кримінальної відповідальності за порушення рівноправності громадян у законодавстві України. *Адвокат*. 2005. № 11. С. 11–14.

Т е м а 17.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗГВАЛТУВАННЯ

П л а н

Вступ.

1. Об'єкт та об'єктивна сторона згвалтування.
2. Суб'єктивна сторона згвалтування.
3. Суб'єкт злочину.
4. Кваліфікуючі ознаки згвалтування.

Висновки.

У вступі необхідно показати суспільну небезпечність цього злочину, його тяжкість порівняно з іншими кримінальними правопорушеннями проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

При вирішенні питання про об'єктивні ознаки згвалтування потрібно спочатку зупинитися на своєрідності об'єкта посягання, проаналізувати існуючі в літературі точки зору та висловити свою думку з цього приводу. Заслугує на увагу характеристика потерпілої особи.

Аналіз об'єктивної сторони цього злочину передбачає розкриття її обов'язкових ознак. Важливо наголосити, що спосіб подолання незгоди потерпілої особи до вступу в статевий зв'язок можуть бути будь-яким. Слід проаналізувати можливі способи вчинення даного злочину з урахуванням теорії кримінального права та судової практики.

Характеризуючи суб'єктивну сторону згвалтування, важливо вказати на форму вини як обов'язкову її ознаку, а також на мотив і мету цього злочину. При аналізі суб'єкта згвалтування необхідно виходити з того, що відповідно до КК 2001 р. ним може бути не тільки чоловік, але й жінка.

Серед кваліфікуючих обставин треба виокремити за суб'єктивними ознаками такі з них, як зґвалтування неповнолітньої або малолітньої особи, а також зґвалтування, що спричинило особливо тяжкі наслідки.

Список основної літератури

Борисов В. Кримінально-правова характеристика конститутивних ознак зґвалтування. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 3. С. 123–127. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/13255>.

Бражник А. А. До питання законодавчої регламентації діяння у ст. 152 КК України. *Право і суспільство : актуальні питання і перспективи розвитку* : матер. IV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 5 груд. 2019 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Полтава : Астроя, 2019. С. 155–156.

Брич Л. П. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи за законодавством України. Львів : ЛДУВС, 2010. 84 с.

Дудоров О. О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики): практ. порадник / МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС, 2018. 92 с.

Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. Київ : ВАІТЕ, 2019. 288 с.

Євтєєва Д. П. Кримінально-правова охорона дитинства у сфері статевих стосунків: наслідки новел. *Доступ до правосуддя в контексті реформи децентралізації в Україні* : матер. загальнонац. юрид. форуму (м. Сєверодонецьк, 13 груд. 2019 р.). Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, ОБСЄ. Координатор проєктів в Україні. Сєверодонецьк : Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2020. С. 90–92.

Кримінальна відповідальність за зґвалтування та насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом : монографія / Савченко А. В., Кузнецов В. В., Москаль Д. П., Сийплікі М. В. ; за заг. ред. д.ю.н., проф. О. М. Джузи. Ужгород : ТОВ «ІВА», 2012. 272 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/29064>.

Пономаренко Ю. А. Втілення положень Стамбульської конвенції у проєкті нового КК України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 1. С. 424-429. URL:

http://www.lsej.org.ua/1_2025/99.pdf

Харитонов О. В. Захист сексуальної автономії людини в проєкті КК України: критичний погляд. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2021. № 2 (16). С. 178-208.

Харитонов О. В. Ключові засади гендерної політики в кримінальному праві України та основні напрями реформ щодо протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству: наук.-практ. посіб. Харків : "Права людини", 2018. 344 с.

Юртаєва К. В. Системний аналіз кримінальної відповідальності за злочини проти статевої свободи та недоторканості особи, вчинені неповнолітніми. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2020. № 1 (22). С. 35–47.

Список додаткової літератури

Борисов В. І., Дорош Л. В. Згвалтування. *Велика українська юридична енциклопедія*: у 20 т. Харків : Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 272–274.

Борисов В. І. Злочини проти волі, честі та гідності особи. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості (Лекції 6 та 7). Харків : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2008. 32 с.

Дорош Л. В. Підвищення ефективності застосування законодавства про кримінальну відповідальність за злочини у сфері сексуальних відносин. *Правові засади підвищення ефективності боротьби зі злочинністю в Україні* : матер. наук. конф. (м. Харків, 15 трав. 2008 р.). Харків : Право, 2008. С. 46–53.

Москаль Д. П. Про деякі питання кваліфікації згвалтування. *Формування громадянського суспільства та правової держави в контексті європейської інтеграції* : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21–22 квіт. 2006 р.) Ч. II. Київ : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2006. С. 208–210.

Пономаренко Є. Кримінально-правова оцінка злочину згвалтування: деякі аспекти. *Право України*. 2005. № 5. С. 92–94.

Шалгунова С. А., Терещенко А. І. Кваліфікація згвалтування групою осіб. *Кримінальний кодекс України 2001 р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства)* : матер. наук.-практ. конф. (м. Львів, 4–5 квіт. 2003 р.). Львів : ЛІВС при НАВС України, 2003. С. 289–291.

Яременко М. Проблеми сучасного кримінального законодавства у сфері злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 11. С. 218–226. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/11/39.pdf>.

Т е м а 18.
ПРОНИКНЕННЯ У ЖИТЛО, ІНШЕ ПРИМІЩЕННЯ ЧИ
СХОВИЩЕ ЯК КВАЛІФІКУЮЧА ОЗНАКА КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

П л а н

Вступ.

1. Кримінальні правопорушення проти власності, поєднані з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище: їх види та суспільна небезпечність.

2. Ознаки проникнення у житло, інше приміщення чи сховище у кримінальних правопорушеннях проти власності.

3. Проблемні питання кваліфікації кримінальних правопорушень проти власності, поєднаних із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище.

Висновки.

У вступі необхідно показати актуальність теми, для чого визначити поняття “кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення”, розкрити їх значення в кримінальному праві, а потім надати загальну характеристику тих із них, що притаманні кримінальним правопорушенням проти власності, пов’язані з обертанням майна на користь винного чи інших осіб.

Щоб відповісти на перше питання, слід проаналізувати, які з кримінальних правопорушень проти власності містять кваліфікуючу ознаку вчинення кримінального правопорушення із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, а також визначити, чим обумовлена їх підвищена суспільна небезпечність. Доцільно звернути увагу на чинники, завдяки яким законодавець об’єднав в одних нормах (відповідних частинах статей Особливої частини КК – ч. 3 ст. 185, ч. 3 ст. 186, ч. 3 ст. 187 КК України) проникнення і до житла, і до іншого приміщення чи сховища.

При розгляді другого питання необхідно, спираючись на матеріали судової практики, проаналізувати поняття “проникнення”, “житло”, “інше приміщення”, “сховище”. Слід визначитись із тим, які є види й способи проникнення і чи має воно бути незаконним (питання про проникнення до приміщення з відкритим доступом). З урахуванням чинного законодавства та судової практики необхідно висвітлити такий аспект, як відмежування житла від інших приміщень, визначити, чи є

житлом, приміщенням чи сховищем салон автомобіля, купе вагона поїзда, каюта водного судна, сарай чи гараж у разі його використання для житла, а також сейф, контейнер, платформа і т.п.

Висвітлюючи третє питання, слід вказати на проблемні питання кваліфікації розглядуваних кримінальних правопорушень, що виникають у судово-слідчій практиці. Це, зокрема, розмежування закінченого кримінального правопорушення і замаху на кримінальне правопорушення, питання кваліфікації так званого подвійного проникнення, значення моменту виникнення умислу для наявності відповідної кваліфікуючої ознаки, питання необхідності додаткової кваліфікації за порушення недоторканності житла та ін.

Список основної літератури

Антонюк Н. О. Кримінально-правова охорона власності : навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 514 с. URL: https://www.academia.edu/24165582/КРИМІНАЛЬНО_ПРАВОВА_ОХОРОНА_ВЛАСНОСТІ.

Бурдін В. М. До питання про розуміння кваліфікуючої ознаки “проникнення в житло, інше приміщення чи сховище”. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2019. № 68. С. 178–188. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/law/article/view/10156/10159>.

Кобзар О. Ф. Проблеми кваліфікації крадіжок, поєднаних з проникненням у житло. *Кримінальний кодекс України 2001 р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства)* : матер. наук.-практ. конф. (Львів, 4–5 квіт. 2003 р.). Львів : ЛПВС при НАВС України / Львівський інститут внутрішніх справ при НАВС України, 2003. С. 173–174.

Панова С.В. Поняття крадіжки, поєднаної з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2019. Вип. № 37. С. 151–167. URL: <http://pbz.nlu.edu.ua/article/view/178715>.

Письменський Є. О. Проникнення в житло, інше приміщення чи сховище як кваліфікуюча ознака складів кримінальних правопорушень проти власності: аналіз ключових правових висновків Верховного Суду. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2021. № 4 (96). С. 117–128. URL: <https://luhbulletin.dnuvs.ukr.education/index.php/main/issue/view/63/61>

Яновська О. Г., Біцай А. В., Саєнко Г. Ю. До питання визначення “проникнення” як кваліфікуючої ознаки злочинів проти власності. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 3. С. 71–78.

URL: <https://vkslaw.knu.ua/ua/3-2018-aktualni-problemy-kryminalnoho-sudochynstva-8/174-problemy-kryminalnoho-prava-ta-kryminalistyky/610-do-pytannia-vyznachennia-pronyknennia-ia-k-kvalifikuiuchoi-oznaky-zlochyniv-proty-vlasnosti/>.

Список додаткової літератури

Антонюк Н. О. Зміст поняття “сховище” під час диференціації відповідальності за викрадення. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2011. № 53. С. 277–284. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/LVIV/visnyk_53.pdf.

Батиргареева В. С. Кримінологічна характеристика та попередження розбоїв, поєднаних з проникненням у житло : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2002. 266 с.

Бурдін В. Викрадення: окремі проблеми розмежування та диференціації кримінальної відповідальності. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. Вип. 55. 2012. С. 216–226. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/LVIV/visnyk_55.pdf.

Дорохіна Ю.А. Злочини проти власності. Теоретико-правове дослідження : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 744 с. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjExMzA=/56e66ec980fd6c0504894b7e20ae4614.pdf>.

Льбіна О. В. Кримінально-правова характеристика кваліфікуючих ознак корисливих злочинів проти власності : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2007. 18 с.

Примак В. Обманне проникнення у житло з метою вчинення крадіжки. *Юридичний вісник України*. 2001. 1-7 лют. (№ 5). С. 7.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про злочини проти власності. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 01.01.2018 р. по 01.08.2019 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Ogljad_KKS.pdf.

Постанова Верховного суду від 3 квітня 2018 р. у справі № 640/3217/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73194961>.

Постанова Верховного суду від 1 листопада 2018 р. у справі № 211/3761/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77685015>.

Постанова Верховного суду від 22 листопада 2018 року у справі № 636/779/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78129778>.

Постанова Верховного суду від 24 січня 2019 року у справі № 759/4242/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79439794>.

Про практику застосування судами окремих норм матеріального права щодо кваліфікації розбою, поєднаного з проникненням у приміщення: інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 29.01.2013 р. № 223-161/0/4-13 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0161740-13#Text>.

Про судову практику у справах про злочини проти власності: постанова Пленуму Верховного Суду України № 10 від 06.11.2009 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text>.

Узагальнення практики розгляду судами справ про злочини проти власності від 01.11.2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004700-08#Text>.

Т е м а 19.

РОЗБІЙ І СУМІЖНІ СКЛАДИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ (ГРАБІЖ, ВИМАГАННЯ, БАНДИТИЗМ)

П л а н

Вступ.

1. Поняття розбою.
 2. Об'єкт і об'єктивна сторона розбою.
 3. Суб'єкт і суб'єктивна сторона розбою.
 4. Відмежування розбою від насильницького грабежу та вимагання.
 5. Відмінність розбою від бандитизму.
- Висновки.

При розгляді першого питання слід з'ясувати статистичні дані про розбій за останні 5 років (див. офіц. сайт Генеральної прокуратури України), навести динаміку вчинення цього злочину та показати його суспільну небезпечність. Аналізуючи поняття розбою (ст. 187 КК України), необхідно відзначити, що це одиничний ускладнений злочин. Важливо звернути увагу на те, що шкода завдається двом об'єктам, і визначити, який з них є основним, а який додатковим. Розкриваючи об'єктивні ознаки розбою, потрібно приділити увагу характеру дій, моменту закінчення злочину, характеру та видам насильства, визначити його роль як способу вчинення розбою, а також випадкам застосування насильницьких дій, які не спричинили фактичної шкоди здоров'ю, але

в момент їх вчинення створювали реальну небезпеку такої шкоди. Слід розглянути питання про кваліфікацію розбою, пов'язаного із вбивством або замахом на вбивство. Особливо уважно необхідно дослідити випадки застосування погрози, що має невизначений характер, зазначивши роль суб'єктивного сприйняття її потерпілим. Доцільно окреслити ознаки зброї, інших предметів, що використовувалися при вчиненні розбійного нападу, з'ясувати особливості кваліфікації випадків заволодіння майном шляхом застосування психічного насильства, демонстрації непридатної для використання зброї чи її макета.

Вирішуючи питання про відмежування розбою від насильницького грабежу (ч. 2 ст. 186 КК), необхідно звернути увагу на об'єкт злочину, характер насильства, момент закінчення цих злочинів.

Розглядаючи розмежування розбою і вимагання, треба порівняти законодавчі визначення цих злочинів і встановити їх відмінність у об'єкті і предметі. З'ясовуючи об'єктивні ознаки, важливо враховувати, перш за все, не тільки зміст погрози, а й різницю в характері діяння, змісті насильства, меті його застосування. Особливо важливо провести розмежування розбою і вимагання, поєднаного із застосуванням фізичного насильства (частини 3 і 4 ст. 189 КК).

При розмежуванні розбою і бандитизму (ст. 257 КК) слід, насамперед, порівняти об'єкти цих злочинів (основні і додаткові). Розглядаючи відмінність в об'єктивній стороні, необхідно зупинитися на характері діяння, ознаках банди, формах об'єктивної сторони бандитизму, моменті закінчення бандитизму.

Список основної літератури

Антонюк Н. О. Кримінально-правова охорона власності : навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 514 с. URL: https://www.academia.edu/24165582/КРИМІНАЛЬНО_ПРАВОВА_ОХОРОНА_ВЛАСНОСТІ.

Болдарь Г. Є., Каменський Д. В. Кримінальна відповідальність за вчинення злочинів проти власності: проблеми теорії та практики : наук.-практ. посібник. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. 184 с.

Борисов В. І. Кримінальні правопорушення проти власності: об'єкт, предмет та види. Характеристика незаконних корисливих діянь, пов'язаних із заволодінням і (або) оберненням чужого майна. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2022. Вип. 1 (17). С. 227–245. URL: <http://vakp.nlu.edu.ua/article/view/257291>.

Гуня І. І., Куц В. М. Насильницькі злочини проти власності.

Алчевськ : СПД Бондаренко С. О., 2013. 208 с.

Демидова Л. М. Проблеми кримінально-правової відповідальності за заподіяння майнової шкоди в Україні (майнова шкода як злочинний наслідок): теорія, закон, практика : монографія. Харків : Право, 2013. 752 с.

Дорохіна Ю.А. Злочини проти власності. Теоретико-правове дослідження : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 744 с.

URL:

<https://knute.edu.ua/file/MjExMzA=/56e66ec980fd6c0504894b7e20ae4614.pdf>.

Дьоменко С. В. Вимагання: кримінально-правовий та кримінологічний аналіз : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2006. 19 с.

URL:

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:K3fS0GN2proJ:irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DARD%26P21DBN%3DARD%26Z21ID%3D%26Image_file_name%3DDOC/2006/06dsvpka.zip%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua&client=opera.

Куц В. М., Володіна О. О. Розбій. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; редкол. В. Я. Тацій та ін. Харків : Право, 2017. Т. 17 : Кримінальне право. С. 854–857.

Лісниченко Л. Кримінально-правова характеристика грабежів і розбійних нападів. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 253–257. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/47.pdf>.

Олійник П. В. Предмет злочинів проти власності: поняття, види, кримінально-правове значення. Харків : Право, 2011. 208 с.

Паламарчук К. В. Кримінальна відповідальність за розбій: порівняльно-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2017. 244 с.

Список додаткової літератури

Ігнатенко О. О. Врахування особливостей способу вчинення грабежів та розбійних нападів. Проблеми боротьби з корупцією, організованою злочинністю та контрабандою. Аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників. Т. 18. Київ : НДІ "Проблеми людини", 1999. С. 188–193.

Лихова С., Нагнойний Л. Бандитизм: спірні питання кваліфікації. *Право України*. 1998. № 3. С. 75–76.

Тігранян Г. С. Кримінальна відповідальність за розбій за законодавством України та республіки Вірменія (порівняльно- правове дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2019. 235 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/11792>.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про злочини проти власності. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 01.01.2018 р. по 01.08.2019 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Ogljad_KKS.pdf.

Про судову практику у справах про злочини проти власності : постанова Пленуму Верховного Суду України № 10 від 06.11.2009 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text>.

Постанова Верховного Суду України від 19 червня 2018 року у справі № 686/8655/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75133433>.

Постанова Верховного Суду України від 28 березня 2019 року у справі № 716/2142/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80918934>.

Постанова Верховного Суду України від 19 березня 2019 року у справі № 168/93/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80633819>.

Узагальнення практики розгляду судами справ про злочини проти власності від 01.11.2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004700-08#Text>.

Т е м а 20.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ШАХРАЙСТВО

П л а н

Вступ.

1. Об'єкт та предмет шахрайства.
2. Об'єктивна сторона шахрайства.
3. Суб'єктивна сторона та суб'єкт шахрайства.
4. Кваліфікуючі ознаки шахрайства.
5. Відмежування шахрайства від суміжних кримінальних правопорушень.

Висновки.

Розглядаючи перше питання, слід навести статистичні дані про шахрайство як кримінальне правопорушення за останні 5 років (див. офіційний сайт Генеральної прокуратури України), показати їх

динаміку та встановити ступінь суспільної небезпечності цього кримінального правопорушення. Далі – проаналізувати ознаки об’єкта та предмета шахрайства. Аналізуючи предмет, слід відмітити його особливості порівняно з предметом інших кримінальних правопорушень проти власності (крадіжки, грабежу, розбою).

Висвітлюючи об’єктивну сторону шахрайства, необхідно охарактеризувати обов’язкові ознаки цього елемента складу кримінального правопорушення, з’ясувати значення суспільно небезпечних наслідків для відмежування шахрайства як кримінального правопорушення від дрібного шахрайства (як адміністративного правопорушення). Слід звернути особливу увагу на способи його вчинення, розкрити при цьому поняття “обман”, визначивши його види; відмежувати поняття «обман» і «зловживання довірою». Бажано проаналізувати різні точки зору, висловлені щодо цього в літературі. Важливо визначити момент закінчення кримінального правопорушення.

Третє питання плану роботи передбачає докладний аналіз змісту прямого умислу при шахрайстві, його інтелектуальної та вольової ознак, а також розкриття змісту мети і мотивів при шахрайстві. Розглядаючи питання про суб’єкт шахрайства, необхідно охарактеризувати ознаки цього елемента складу кримінального правопорушення, звернути особливу увагу на вік, з якого настає кримінальна відповідальність за шахрайство, надати обґрунтування такого рішення законодавця або навести інші пропозиції науковців щодо цього.

Дослідження кваліфікуючих ознак шахрайства потребує розкриття таких з них, як: повторність; вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб; завдання значної шкоди потерпілому; вчинення шахрайства у великих розмірах або шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки; вчинення шахрайства в особливо великих розмірах або організованою групою.

Висвітлюючи п’яте питання, необхідно провести відмежування шахрайства від таких суміжних з ним кримінальних правопорушень, як: крадіжка (ст. 185 КК); заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою (ст. 192 КК); шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК). Звертайте увагу на судову практику.

Список основної літератури

Антонюк Н. О. Кримінально-правова охорона власності : навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 514 с. URL:

https://www.academia.edu/24165582/КРИМІНАЛЬНО_ПРАВОВА_ОХОРОНА_ВЛАСНОСТІ

Болдарь Г. Є., Каменський Д. В. Кримінальна відповідальність за вчинення злочинів проти власності: проблеми теорії та практики: наук.-практ. посіб. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. 184 с.

Демидова Л. М. Проблеми кримінально-правової відповідальності за заподіяння майнової шкоди в Україні (майнова шкода як злочинний наслідок): теорія, закон, практика : монографія. Харків : Право, 2013. 752 с.

Смельянов М. В. Кримінальна відповідальність за шахрайство. Харків : Право, 2014. 176 с.

Кушнарьова О.Б. Питання кваліфікації різних варіантів шахрайства з нерухомістю у житловій сфері та відмежування від суміжних складів правопорушень. *Публічне право*. 2022. № 4 (48). С. 159–166.

Олійник П. В. Предмет злочинів проти власності: поняття, види, кримінально-правове значення. Харків : Право, 2011. 208 с.

Список додаткової літератури

Мойсик В. Р. Проблеми відмежування шахрайства з фінансовими ресурсами від злочинів проти власності. *Адвокат*. 2002. № 1. С. 3–10.

Микитчик А. В. Кримінально-правовий аналіз проблеми визначення об'єкта і предмета злочину при кваліфікації шахрайства з нерухомістю. *Кримінально-правова політика держави: теоретичні та практичні аспекти проблеми* : матеріали міжнар. наук. конф., Донецьк, 17–18 листоп. 2006 р. Донецьк : ДЮІ ЛДУВС, 2006. С. 231–235.

Собко Г. М., Кушнарьова О. Б. Проблемні питання правильної кваліфікації шахрайства щодо осіб, які знаходяться в гіпнотичному стані. *East European Scientific Journal*. 2021. №12(76). С. 56–61. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d7f268ee-ad9e-4c84-9381-d79521659d7d/content>.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про злочини проти власності. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 01.01.2018 по 01.08.2019. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Ogljad_KKS.pdf.

Про судову практику у справах про злочини проти власності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. № 10 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ v0005740-14>.

Т е м а 21.
ПРИВЛАСНЕННЯ, РОЗТРАТА МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ
НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ
СТАНОВИЩЕМ

П л а н

Вступ.

1. Загальна характеристика привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у системі кримінальних правопорушень проти власності.

2. Поняття та ознаки привласнення та розтрата чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні.

3. Поняття та ознаки привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем.

4. Кваліфікуючі ознаки привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

5. Відмінність привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем від суміжних кримінальних правопорушень проти власності та від службових кримінальних правопорушень.

Висновки.

У вступі необхідно пояснити, в чому полягає суспільна небезпечність цього кримінального правопорушення, проаналізувати дані статистики, вказати на тяжкість можливих наслідків.

Розглядаючи перше питання, слід визначити місце привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у системі кримінальних правопорушень проти власності. Бажано звернутися до судової практики та навести приклади щодо кожного із зазначених видів.

Розкриття змісту другого питання плану потребує з'ясування змісту понять «привласнення» і «розтрата» чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні й надання їх дефініцій та аналізу їх об'єктивних і суб'єктивних ознак. Важливо звернути увагу на момент закінчення кримінального правопорушення, висвітлити питання про

співучасть у таких кримінальних правопорушеннях осіб, які не мають ознак спеціального суб'єкта, що зазначені у законі.

Третє питання передбачає характеристику привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, а також виявлення особливостей суб'єкта.

Характеризуючи кваліфікуючі ознаки привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, слід звернутися до частин 3–5 ст. 191 КК України.

При розкритті п'ятого питання необхідно з'ясувати, які ознаки відрізняють привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем від суміжних кримінальних правопорушень проти власності та від службових кримінальних правопорушень.

Список основної літератури

Дорош Л. В. Щодо ефективності застосування законодавства про кримінальну відповідальність за привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2008. Вип. 16. С. 27–35.

Дорош Л. В. Проблемні питання застосування статті 191 КК України. *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*: матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару, 19 жовт. 2012 р. Харків: ТОВ “Оберіг”, 2012. Вип. 4. С. 404–407.

Забарний А. М. Визначення поняття привласнення та розтрата чужого майна. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2004. № 2. С. 118–126.

Книженко О. Проблеми кваліфікації привласнення чи розтрата чужого майна особою, якій це майно було ввірено, чи перебувало в її віданні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 3. С. 82–89.

Олійник П. В. Щодо поняття “чуже майно” як предмета злочинів проти власності. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. Вип. 31. 2005. С. 188–194. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COL=M&S21P03=FILE=&S21STR=VKhnucs_2005_31_37.

Саприкіна М. В. Про деякі спірні питання кваліфікації злочинів, передбачених ст. 191 КК України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. Вип. 4 (47). 2009. С. 130–137.

URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/5c4462f9-273c-4831-a6bd-495c846ff089>.

Слабченко О. А. Кримінально-правова характеристика привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем : автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2014. 20 с.

Цивінський О. І. Основні проблеми визначення предмета привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. *Право і суспільство*. 2022. № 5. С. 229–236. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2022/5_2022/34.pdf.

Ярмиш Н. Співвідношення привласнення та розтрата майна як ознак злочину, передбаченого статтею 191 Кримінального кодексу України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 5. С. 69–75. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vnapu_2014_5_12.

Список додаткової літератури

Газдайка-Василишин І. Поняття та система злочинів проти власності за кримінальним правом України. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали IX Регіон. наук.-практ. конф. (13–14 лют. 2003 р.). Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2003. С. 385–386.

Дикий О. В., Осадчий Б. В. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем як корупційний злочин: теоретичний аспект. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень* : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. Т. 2. С. 397–400. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/f1e8b0ae-17b3-4c28-bad4-ba0eb2a13838>.

Льїна О. В. Ознака «вчинення злочину організованою групою» як кваліфікуюча для корисливих злочинів проти власності: питання тлумачення та застосування. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2006. Вип. 33. С. 453–459.

Забарний А. М. Актуальні питання визначення поняття привласнення розтрата чужого майна в кримінальному праві. *Актуальні проблеми політики*. 2004. Вип. 20. С. 132–137.

Забарний А. М. Проблеми визначення суб'єктивної сторони

привласнення та розтрата чужого майна. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2004. № 1. С. 102–109.

Зенова М. Проблеми співвідношення зловживання владою або службовим становищем і привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 5. С. 148–150. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2010/05_2010.pdf.

Слабченко О. А. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем за кримінальним законодавством ФРН, Франції та Великобританії: порівняльно-правове дослідження. *Форум права*. 2011. № 4. С. 691–698. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=FP_index.htm_2011_4_116.

Soloviova A. Crimes against property under the criminal law of USA. *Юридична наука* : наук. юрид. журн. 2014. № 10. С. 74–78.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про судову практику у справах про злочини проти власності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09>.

Практика судів України з кримінальних справ (2014–2015) / уклад. В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків : Право, 2016. 800 с. С. 298–366.

Тема 22.

ПРОТИДІЯ ЗАКОННІЙ ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

П л а н

Вступ.

1. Об'єкт протидії законній господарській діяльності.
2. Об'єктивна сторона протидії законній господарській діяльності.
3. Суб'єктивна сторона і суб'єкт протидії законній господарській діяльності.
4. Кваліфікуючі ознаки протидії законній господарській діяльності.
5. Відмежування протидії законній господарській діяльності

від суміжних кримінальних правопорушень.

Висновки.

У вступі рекомендується в стислій формі висвітлити актуальність питань боротьби з протидією законній господарській діяльності, а також загалом охарактеризувати зміни, внесені до ст. 206 КК.

Висвітлення першого питання плану охоплює собою встановлення ознак родового та безпосередніх (основного і додаткових) об'єктів розглядуваного злочину. У цьому зв'язку важливо з'ясувати співвідношення понять «господарська діяльність» і «підприємницька діяльність», визначення яких наведені в статтях 3 та 42 Господарського кодексу України.

Розгляд другого питання значною мірою ускладнився після внесення до ч. 1 ст. 206 КК доповнення згідно із Законом України від 6 жовтня 2016 р. № 1666-VIII, тому спочатку необхідно правильно осмислити зміст цього доповнення і нову структуру об'єктивної сторони протидії законній господарській діяльності. Як і раніше, об'єктивну сторону цього злочину може утворити поєднання хоча б однієї вимоги з хоча б однією погрозою з тих видів вимоги та погрози, що зазначені у ч. 1 ст. 206 КК. Розкрийте зміст цих об'єктивних ознак складу злочину, а також характер і види поєднання вимоги з погрозою. Як окрему форму вчинення розглядуваного злочину рекомендуємо розглядати захоплення певного об'єкта та обмеження діяльності на ньому і доступу до нього. Стосовно кожної з форм вчинення цього злочину важливим є те, що йдеться про протидію не будь-якій, а лише законній господарській діяльності. Конкретизуйте момент кваліфікації злочину як закінченого в різних формах його вчинення.

При розкритті третього питання спочатку слід приділити увагу формі вини – прямому умислу і змісту його інтелектуальних та вольової ознак при вчиненні цього злочину. Потім покажіть значення мети для кваліфікації злочину. Воно визначається спрямованістю закріплених у ст. 206 КК дій на те, щоб припинити чи обмежити законну господарську діяльність або обмежити свободу того, хто займається такою діяльністю, щодо укладення чи виконання законної угоди. При висвітленні питання про мотив і мету вчинення розглядуваного злочину також важливо показати, в чому полягає значення відсутності ознак вимагання як умови застосування ст. 206 КК. Суб'єкт цього злочину визначається як загальний, однак у разі вчинення злочину службовою особою з використанням службового становища вчинене кваліфікується за ч. 3 ст. 206 КК.

Висвітлення четвертого питання насамперед передбачає

розкриття змісту кожної кваліфікуючої ознаки, передбаченої частинами 2 та 3 ст. 206 КК. Далі необхідно показати, яким чином дії, зазначені в ч. 1 цієї статті, можуть поєднуватися з фізичним насильством або з пошкодженням чи знищенням майна. Безумовно, важливо розкрити складові великої шкоди та визначення її розмірів, а також особливості оціночного поняття «тяжкі наслідки» та суб'єктивного ставлення до них винної особи. При висвітленні деяких кваліфікуючих ознак важливого значення може набувати також правило кваліфікації сукупності кримінальних правопорушень, передбачене ч. 2 ст. 33 КК.

Працюючи над п'ятим питанням, основну увагу зверніть на відмежування протидії законній господарській діяльності від вимагання (ст. 189 КК), примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (ст. 355 КК), а також від протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації (ст. 206-2 КК). Таке відмежування важливо здійснювати за всіма елементами складів кримінальних правопорушень.

Список основної літератури

Волкова Ю. А. Окремі проблеми кримінальної відповідальності за протидію законній господарській діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 515–518. URL: http://lsei.org.ua/7_2022/124.pdf.

Гринишин О. Розмежування ст. 206 КК України «Протидія законній господарській діяльності» та ст. 355 КК України «Примушування до виконання цивільно-правових зобов'язань» у контексті посягань на свободу договору. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2017. № 64. С. 201–207. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/law/article/view/7314/731>.

Куц В. М., Арманов М. Г. Рейдерство: кримінально-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 10 (142). С. 128–131.

Берзін П. С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: навч. посібник. Київ : КНТ, 2007. 392 с.

Берлач Ю. А. Проблеми юридичної відповідальності за правопорушення, пов'язані з рейдерством в Україні. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2009. № 3(46). С. 235–243.

Варналій З. С., Мазур І. І. Рейдерство в Україні: передумови та шляхи подолання. *Стратегічні пріоритети* : наук.-аналіт. щокварт. зб.

2007. № 2 (3). С. 129–136. URL: https://www.libr.dp.ua/text/sp2007_2_15.pdf.

Головін Д. І. Кримінально-правова характеристика протидії законній господарській діяльності за кримінальним законодавством країн – учасниць СНД. *Університетські наукові записки*. 2011. № 3. С. 255–260. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21CO M=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Unzap_2011_3_37.

Грек Б. Проблеми кримінальної відповідальності за рейдерство та шляхи їх вирішення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 1. С. 75–81. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21CO M=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vnapu_2009_1_14.

Грек Б. М. Кримінально-правова характеристика об'єктивної сторони рейдерства та його відмінність від суміжних злочинів. *Адвокат*. 2009. № 9 (108). С. 7–11. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21CO M=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=adv_2009_9_1.

Грек Б. М., Грек Т. Б. Поняття та історичні передумови розвитку рейдерства в Україні. *Адвокат*. 2010. № 9. С. 29–34. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21CO M=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=adv_2010_9_4.

Гуторова Н. А. Преступления в сфере хозяйственной деятельности: раздел VII Особенной части Уголовного кодекса Украины с научно-практическим комментарием. Харків : Одиссей. 2003. 265 с.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика : монографія. Київ : Юрид. практика, 2003. 924 с.

Дудоров О. О., Мельник М. І., Хавронюк М. І. Злочини у сфері підприємництва : навч. посібник. Київ : Атіка. 2001. 608 с.

Кальман О. Г. Насильство як засіб протидії законній підприємницькій діяльності *Проблеми боротьби з насильницькою злочинністю*: зб. матеріалів наук.-практ. конф. Харків : ПФ «Книжк. вид-во “Лествиця Марії”». 2001. С. 110–114.

Киричко В. М., Перепелиця О. І. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Я. Тація. Харків : Право, 2010. 784 с.

Педан В. Визначення шантажу й обману як злочинних способів при протидії законній господарській діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 12. С. 77–79. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2013/12_2013.pdf.

Педан В. Суб'єкт протидії законній господарській діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 1. С. 87. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2014/01_2014.pdf.

Педан В. І. Актуальність дослідження питань протидії законній господарській діяльності. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2016. № 2. С. 55–58. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=vbumb_2016_2_13.

Скора Л. Протидія законній господарській діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 6. С. 132–134.

Скора Л. Мета як обов'язкова ознака складу злочину, передбаченого ст. 206 КК України. *Держава і право: de lege praeterita, instante, futura*: тези Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 27–28 листоп. 2009 р.). Миколаїв : Іліон, 2009. С. 343–344.

Скора Л. Посягання на свободу законної господарської діяльності: порівняльний аналіз кримінального законодавства України та окремих зарубіжних. *Право України*. 2005. № 6. С. 38–41.

Скора Л. М. Розмежування протидії законній господарській діяльності із суміжними злочинами. *Актуальні проблеми політики*: зб. наук. пр. 2009. Вип. 38. С. 665–671. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/c875e406-d793-40d4-a107-4bca5a5b24e3>.

Федоренко Д. М. До проблеми відмежування вимагання від протидії законній господарській діяльності. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 112. С. 252–257. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/8062/1/112_29.pdf.

Фролов Ю. М., Педан В. І. Деякі проблеми кримінально-правової відповідальності за протидію законній господарській діяльності, як механізму гарантій економічних прав і свобод людини і громадянина в Україні. *Вісник Донецького національного університету*. Серія: Економіка і право. 2008. Вип. 2. С. 420–425.

Список додаткової літератури

Козубай Д. Ю. Пропозиції щодо вдосконалення статті 206 КК України (“Протидія законній господарській діяльності”). *Четверті Харківські кримінально-правові читання: тези доп. та наук. повідомл. учасн. Міжнар. наук. конф. студ. та аспірантів* (м. Харків, 16–17 трав. 2014 р.). Харків : Право, 2014. С. 336–338.

Колодін Д. О. Протидія законній господарській діяльності: характеристика ознак складу злочину. *Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16 червня 2018 р.) / редкол.: Г. О. Ульянова (голова ред.), В. М. Дрьомін, Є. Л. Стрельцов [та ін.] ; НУ "ОЮА". Одеса : Юридична література, 2018. С. 313–316. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/8b3d74b1-21b0-469d-a5eb-0f5559fa1bc6>.

Скора Л. Службова особа як суб’єкт протидії законній господарській діяльності (ст. 206 КК України). *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 7. С. 42–45.

Скора Л. М. Заподіяння великої шкоди як ознака протидії законній господарській діяльності. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. 2010. Вип. 55. С. 420–424.

Скора Л. М. Кримінально-правова характеристика протидії законній господарській діяльності : автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2012. 20 с.

Созанський Т. Особливості кваліфікації протидії законній господарській діяльності. *Актуальні проблеми протидії злочинам у сфері економіки*: матеріали Всеукр. наук. конф., 26 берез. 2010 р. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 170–173.

Соловйова А. М. Розмежування примушування до виконання (невиконання) цивільно-правових зобов’язань та протидії законній господарській діяльності. *Держава і право: юридичні і політичні науки*. 2002. № 15. С. 441–447.

Фальшовник Д. В. Рейдерство як різновид протидії законній господарській діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*: Серія юридична. 2014. Вип. 1. С. 312–322. URL: <http://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/law/issue/view/46/42>.

Федоренко Д. М. Відмежування вимагання від протидії законній господарській діяльності. *Юридична осінь 2009 року* : тези доп. та наук. повідомл. Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених та здобув.1(м. Харків, 3 листоп. 2009 р.). Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. 2009. С. 312–315.

Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 25.04.2003 р. № 3. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 3. С. 2–6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va003700-03#Text>.

Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 7. *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 7. С. 6–10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10#Text>.

Кримінальне судочинство в Україні: судова практика. Злочини у сфері господарської діяльності / за ред. П. П. Пилипчука. Київ : Праксіс, 2006. 1176 с.

Т е м а 23.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗБИРАННЯ З МЕТОЮ ВИКОРИСТАННЯ АБО ВИКОРИСТАННЯ ВІДОМОСТЕЙ, ЩО СТАНОВЛЯТЬ КОМЕРЦІЙНУ АБО БАНКІВСЬКУ ТАЄМНИЦЮ (СТ. 231 КК УКРАЇНИ) ТА РОЗГОЛОШЕННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ, БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ АБО ПРОФЕСІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ НА РИНКАХ КАПІТАЛУ ТА ОРГАНІЗОВАНИХ ТОВАРНИХ РИНКАХ (СТ. 232 КК УКРАЇНИ)

П л а н

Вступ.

1. Родовий і безпосередній об'єкт незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України), розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (ст. 232 КК України). Предмет злочину.

2. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України).

3. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (ст. 232 КК України).

Висновки.

У вступі необхідно висвітлити актуальність розглядуваної теми, соціальну обумовленість кримінально-правової боротьби із кримінальними правопорушеннями у сфері господарської діяльності, зокрема, посяганнями на суспільні відносини, пов'язані з охороною комерційної та банківської таємниці; по можливості, навести дані судової статистики. Висвітлення першого питання плану потребує розкриття родового й безпосереднього об'єктів незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України) та розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (ст. 232 КК України), наведення аргументів щодо суспільної небезпечності розглядуваних кримінальних правопорушень. Важливо надати дефініцію предмета кримінального правопорушення – комерційної та банківської таємниці; охарактеризувати їх ознаки, для чого рекомендовано звернутися до норм іншого галузевого законодавства, зокрема – ЦК України; зробити акцент на моменті набуття правового статусу та особливостях інформації (таємниці) як предмета кримінального правопорушення.

Досліджуючи друге питання, необхідно охарактеризувати об'єктивну сторону незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України), зокрема, визначити: склад кримінального правопорушення та момент його закінчення; відмінність між збиранням і діями, які спрямовані на отримання; незаконний характер вказаних дій; зміст і обсяг понять “використання” та “істотна шкода суб'єкту господарської діяльності”. Слід розкрити суб'єктивні ознаки, в тому числі щодо суб'єкта (певний вік, осудність тощо; доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності) та суб'єктивної сторони, зокрема питання про інтелектуальну та вольову ознаку умислу; зміст усвідомлення (фактичні обставини, суспільна небезпечність); мету як обов'язкову ознаку суб'єктивної сторони кримінального правопорушення тощо.

При розгляді третього питання необхідно розкрити об'єктивну сторону розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (ст. 232 КК України), зокрема зміст і обсяг поняття “розголошення”; визначити: склад кримінального правопорушення та момент його закінчення, відмінність між розголошенням та правомірним наданням інформації, зміст і обсяг поняття “істотна шкода суб'єкту господарської діяльності”; розкрити ознаки суб'єкта (загальні

– певний вік, осудність, доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності; спеціальні ознаки) та суб'єктивної сторони, звернувши увагу на питання про інтелектуальну та вольову ознаку умислу, зміст усвідомлення (фактичні обставини, суспільна небезпечність), мотив як обов'язкову ознаку суб'єктивної сторони кримінального правопорушення тощо.

Список основної літератури

Анчукова М. В. Поняття таємниці у Кримінальному кодексі України та її види. *Держава і право: юридичні і політичні науки*. 2007. Вип. 38. С. 582–587.

Боднарчук Р. Розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК України): характеристика об'єктивних ознак складу злочину. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XIII регіон. наук.-практ. конф. (8-9 лют. 2007 р.). Львів : ЛДУ, 2007. С. 435–437.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: монографія. Київ: Юрид. практика, 2003. 220 с. С. 124–136.

Курман О. В. Відомості, що становлять комерційну таємницю, як предмет злочинного посягання. *Право і суспільство*. 2015. № 5.2(2). С. 177–181. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pis_2015_5.2\(2\)_33](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pis_2015_5.2(2)_33)

Радутний О. Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю : монографія. Харків : Ксілон, 2008. 202 с.

Сіра Є. В. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять банківську таємницю. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*: спец. вип.: *Проблеми застосування кримінального законодавства України*. Луганськ : Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2007. С. 167–171.

Харламова С. О. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з відомостями, що становлять комерційну або банківську таємницю : автореф. дис канд. юрид. наук : 12.00.08 : кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Київ, 2007. 20 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/45039>.

Харламова С. Проблеми визначення предмета злочинів, пов'язаних із незаконним збиранням, використанням та розголошенням відомостей, що становлять комерційну та банківську таємницю. *Юридична Україна*. 2006. № 10. С. 85–89.

Список додаткової літератури

Берзін П. С. Злочини у сфері господарської діяльності: методика обчислення матеріальної шкоди. Київ : Юрисконсульт, 2005. 220 с. С. 125–130.

Курман О. В. Механізм злочинних посягань на відомості, що становлять комерційну або банківську таємницю. *Криміналістика XXI століття* : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 25-26 листоп. 2010 р.) Харків : Право, 2010. С. 379–382.

Курман О. В. Типізація способів учинення злочинних посягань на відомості, що становлять комерційну або банківську таємницю. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*: зб. наук. пр. 2010. Вип. 10. С. 62–68.

Радутний О. Е. Таємниця як предмет злочину та енергоінформаційне утворення. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 112. 277 с. С. 110–117. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pz_2010_112_15.

Сіра Є. Проблеми криміналізації діянь, передбачених ст. ст. 231, 232 Кримінального кодексу України. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали XIII регіон. наук.-практ. конф. (м. Львів, 8–9 лют. 2007 р.). Львів : ЛДУ, 2007. С. 490–492.

Харламова С. Історико-правова характеристика інститутів комерційної та банківської таємниці. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 11. С. 59–62.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 квітня 2003 р. № 3. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/va003700-03>.

Т е м а 24. БАНДИТИЗМ

П л а н

Вступ.

1. Поняття “бандитизм”.
 2. Об’єкт та об’єктивна сторона бандитизму.
 3. Суб’єктивна сторона та суб’єкт бандитизму.
 4. Відмежування бандитизму від створення злочинної організації.
 5. Бандитизм та інші кримінальні правопорушення. Питання кваліфікації.
- Висновки.

У вступі доцільно визначити місце бандитизму серед кримінальних правопорушень проти громадської безпеки, його об’єкт та вказати на підвищений ступінь суспільної небезпечності цього злочину. На основі співставлення статистичних даних щодо бандитизму (див. офіційний сайт Генеральної прокуратури України) і даних про інші кримінальні правопорушення з’ясуйте їх динаміку та розкрийте зв’язок бандитизму з організованою злочинністю.

Розглядаючи перше питання плану, слід докладно розкрити зміст поняття “бандитизм”.

Висвітлюючи друге питання, проаналізуйте видовий і безпосередні об’єкти бандитизму – основний і додатковий, а характеризуючи об’єктивну сторону, поясніть значення поняття “банда” як його найбільш специфічну складову. При цьому варто звернутися до Загальної частини кримінального права, де, зокрема, йдеться про форми співучасті, а також до ст. 28 КК і показати місце банди серед них, наголосивши на її найбільшій суспільній небезпечності порівняно з іншими формами. Крім того, слід проаналізувати її обов’язкові ознаки: кількість учасників банди, наявність попередньої змови між ними, озброєність, стійкість, спеціальна мета створення банди.

Необхідно охарактеризувати три різні форми об’єктивної сторони, в яких згідно зі ст. 257 КК виявляється бандитизм, розкрити їх зміст та специфіку. Обов’язково наведіть приклади із судової практики.

Вирішуючи питання про момент визначення бандитизму як закінченого злочину, слід виходити з того, що за законодавчою конструкцією цей склад є усіченим. Така специфіка пов’язана з особливою суспільною небезпечністю бандитизму.

Аналіз суб’єктивних ознак передбачає визначення форми вини, з’ясування значення для кваліфікації обов’язкової мети організації банди та можливих мотивів, а також конкретного виявлення інтелектуального та вольового моментів вини при бандитизмі.

При характеристиці суб'єкта необхідно не тільки вказати вік, з якого можлива відповідальність за бандитизм, а й обґрунтувати це за КК України 2001 р. Важливо також підкреслити можливість визначення суб'єктом бандитизму особи, яка не є членом банди, а також психічне ставлення цієї особи до того, що напад вчинюється саме бандою.

Четверте питання потребує розмежування понять “банда” і “злочинна організація”, а також мети їх створення.

Останній пункт плану роботи передбачає аналіз існуючих проблем щодо кваліфікації окремих кримінальних правопорушень, що вчинюються бандою і не охоплюються складом ст. 257 КК України (розбій, вчинений організованою групою; створення злочинної організації тощо).

Список основної літератури

Вознюк А. А. Відповідальність за бандитизм за кримінальним законодавством України та інших держав. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013. № 3 (31). С. 171–178.

URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=boz_2013_3\(spets. 21](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=boz_2013_3(spets. 21)

Вознюк А. А. Ознака озброєності банди у контексті вдосконалення кримінальної відповідальності за бандитизм. *Вісник кримінологічної асоціації України*. № 4. 2013. С. 27–35. URL: https://www.academia.edu/26851547/Вісник_Кримінологічної_асоціації_України_4.pdf.

Гаврилов Ю. Г. Проблеми визначення об'єкту бандитизму. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 2. Ч. 1. С. 190–196. URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2016/2/tom_1/41.pdf.

Гаврилов Ю. До проблеми визначення суб'єктивних ознак бандитизму. *Юридичний вісник*. 2017. № 1. С. 248–252. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_2017_1_44.

Голіна В. Окремі аспекти розмежування бандитизму і створення злочинної організації. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2002. № 3. С. 25–28.

Гришук В. К. Напад у кримінальному праві. *Юридична енциклопедія: в 6 т. Київ : «Укр. енцикл.»*, 1998. Т. 4: Н – П. 2002. 768 с.

Демидова Л. М. Кримінально-правова відповідальність за створення злочинної організації : монографія. Харків: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2005. 256 с.

Іваненко І. В. Аналіз національного законодавства про боротьбу з бандитизмом. *Вісник Верховного Суду України*. 2002. № 6. С. 45–48.

Кашицька А. Ю. Форми об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 257 Кримінального кодексу України. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 1. С. 156–161. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/830>.

Радіонов І. І. Кримінальна відповідальність за бандитизм : дис. ... канд. юрид. наук. Харків : 2004. 205 с.

Радіонов І. І. Проблеми кваліфікації бандитизму. *Ученые записки Таврического национального университета им. И. В. Вернадского. Серия: Юридические науки*. Т. 24 (63). № 1. 2011. С. 195–201. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problemi-kvalifikatsiyi-banditizmu/viewer>.

Семенишин М. Об'єктивні ознаки бандитизму за кримінальним законодавством України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 258–264. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/44.pdf>.

Тихий В. П. Злочини проти громадської безпеки : наук.-практ. коментар. Київ : ІДПДБ СБ України, 2010. 72 с.

Чорний Р. Л. Бандитизм за кримінальним правом України : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 236 с.

Список додаткової літератури

Гаврилов Ю. Г. До проблеми визначення озброєності як ознаки банд. *Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20–21 січ. 2017 р.)*. Одеса, 2017. С. 88–91.

Голіна В. В. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми боротьби з бандитизмом. Соціально-правові й кримінологічні дослідження. Харків : Регіон-інформ, 2004. 2012.

Докучаєва В. Бандитизм як злочинне діяння, що характеризується особливою суспільною небезпечністю. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 5. С. 237–239. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/5/44.pdf>.

Зінченко І. О. Деякі питання кримінальної відповідальності за бандитизм. *Проблеми законності*. 2006. № 79. С. 116–121.

Іваненко І. В. Бандитизм: кримінологічне та кримінально-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2003. 25 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/50585124-a5b1-4182-bcfa-1ff4f0e23a53>.

Лихова С., Нагнойний Л. Бандитизм: спірні питання кваліфікації. *Право України*, 1998. № 3. С. 75–76.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Вирок Апеляційного суду Черкаської області у справі № 11-599/11 від 4 жовт. 2011 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/25371523>.

Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями: постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 груд. 2005 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text>.

Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02#Text>.

Т е м а 25.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТЕРОРИСТИЧНИЙ АКТ

П л а н

Вступ.

1. Поняття “терористичний акт” в історії розвитку кримінального законодавства та міжнародний досвід боротьби з тероризмом.

2. Об'єктивні ознаки терористичного акту.

3. Суб'єктивні ознаки терористичного акту.

4. Кваліфікуючі ознаки терористичного акту.

5. Спеціальні умови звільнення за погрозу вчинення терористичного акту.

Висновки.

Роботу слід починати зі вступу – з обґрунтування актуальності теми курсової роботи, важливості й нагальної потреби в дослідженні тероризму, надання його соціально-правової характеристики, зазначення чинників, що обумовили необхідність криміналізації такого діяння, як терористичний акт. На підтвердження свої думки наведіть динаміку кількості терористичних актів за останні 5 років (див. офіційний сайт Генеральної прокуратури України).

Далі доцільно розкрити зміст поняття “терористичний акт”, окреслити історію розвитку кримінального законодавства України щодо цього складу злочину, а також проаналізувати міжнародні

документи, що передбачають заходи боротьби міжнародної спільноти з тероризмом.

Розкриваючи друге питання, важливо зупинитися на родовому й безпосередніх об'єктах цього злочину (основному об'єкті й безпосередніх додаткових обов'язкових об'єктах з урахуванням того, що в ст. 258 КК України вказується на декілька безпосередніх додаткових об'єктів).

Під час дослідження об'єктивної сторони терористичного акту необхідно звернути увагу на форми діяння, спосіб вчинення цього злочину та момент його закінчення.

Характеризуючи суб'єктивні ознаки, важливо підкреслити, що терористичний акт вчинюється з прямим умислом і спеціальною метою, зазначити види мети і показати їх значення для кваліфікації. Аналізуючи ознаки суб'єкта терористичного акту, розкрийте зміст поняття «терорист». При цьому потребує певного обґрунтування вік кримінальної відповідальності за терористичний акт.

Четверте питання передбачає розгляд кваліфікуючих ознак, що зазначені в частинах 2, 3 ст. 258 КК, таких як повторність; попередня змова групи осіб; заподіяння значної майнової шкоди чи інших тяжких наслідків; загибель людей.

Висвітлюючи п'яте питання, слід детально проаналізувати ч. 6 ст. 258 КК, а саме умови звільнення особи від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене ч. 1 цієї статті в частині погрози вчинення терористичного акту. Доцільно звернути увагу на зміни спеціальних умов звільнення від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене ч. 1 згаданої статті і з'ясувати їх причини та наслідки.

Список основної літератури

Баличев О. Ю. До проблеми кваліфікації злочинів терористичної спрямованості. Право та державне управління. 2019 р. № 3 (36) том 2. С. 5–11. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2019/tom_2/3.pdf.

Бантисhev О. Ф., Шамара О. В., Чорний Р. Л. Протидія терористичній діяльності (кримінально-правові аспекти) : монографія. Київ : Наук.-вид. від. Нац. акад. СБ України, 2011. 160 с.

Боротьба з міжнародним тероризмом. Нормативна база / упоряд. В. А. Ліпкан. Київ : КНТ, 2007. 248 с.

Емельянов В. Об'єкт тероризму: його ознаки. *Право України*. 1999. № 11. С. 104–106.

Епель О. В. Суб'єктивні ознаки публічних закликів до вчинення терористичного акту. *Право і суспільство*. 2011. № 2. С.

195–199. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pis_2011_2_42.

Слаєв, Ю. Л., Смельянов, Р. О. Деякі питання кримінально-правового дослідження злочинів терористичної спрямованості. *Правовий часопис Донбасу*. 2024. № 1. С. 55–59. URL: <https://ljd.dnuvs.ukr.education/index.php/ljd/article/view/32>.

Смельянов В. П. Антитерористичне законодавство: поняття, система, шляхи вдосконалення : монографія. Харків : Право, 2016. 88 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8b8edd39-1f97-4e10-9a63-1d2c95d38521/content>.

Смельянов В. В. Злочини терористичної спрямованості. Харків : Рубікон, 1997. 60 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI-2013/Emelynov_zlochunu_1997.pdf.

Смельянов В. П. Терористичний акт: загальне поняття, відмежування від суміжних злочинів та шляхи вдосконалення складу злочину: електр. вид. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 1 (4). С. 233–244. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/c1a3fae3-a7ea-4d1e-a7e0-217fef8f78ae>.

Смельянов В. Щодо кримінально-правового визначення тероризму. *Право України*. 1999. № 8. С. 83–85.

Організаційно-правові основи запобігання тероризму : підручник / Ю. О. Лісіцина, І. Р. Серкевич, Г. З. Яремко та ін.; за заг. ред. В. В. Луцика. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 432 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2845/3/Організацій_но_правові...-верстка%20%282%29.pdf.

Список додаткової літератури

Василишин В. О. Шляхи удосконалення законодавства про кримінальну відповідальність за публічні заклики до вчинення терористичного акту. *Деструктивна пропаганда: шляхи протидії та проблеми відповідальності* : матеріали наук.-практ. конф., 21 трав. 2015 р., м. Київ : ІВА, 2015. С. 157–159.

Епель О. В. Об'єктивні ознаки публічних закликів до вчинення терористичного акту. *Форум права*. 2011. № 1. С. 329–334. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=FP_index.htm_2011_1_55.

Павленко В. Вдосконалення кримінальної відповідальності за

злочини, пов'язані з тероризмом. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 11. С. 200–204. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/11/11_2018.pdf.

Скулиш Є. Д., Звонарьов О. Ю. Злочини проти основ національної безпеки України : навч. посібник Київ : Наук.-вид. від. Нац. акад. СБУ, 2011. 220 с.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом від 27 січн. 1977 р. № ETSN90. *Офіційний вісник України*. 2006. (19 квіт.). № 14. С. 337 (Ст. 1055, код акта 35830/2006). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_331#Text.

Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 груд. 1957 р. *Офіційний вісник України*. 2004. (16 лип.). № 26. С. 223 (Ст. 1734, код акта 29268/2004). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_033#Text.

Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів 1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_389#Text.

Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_374#Text.

Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518#Text.

Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 р. № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>.

Т е м а 26.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ АБО ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ ОСОБАМИ, ЯКІ КЕРУЮТЬ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

П л а н

Вступ.

1. Об'єктивні ознаки злочину.
2. Суб'єктивні ознаки злочину.
3. Кваліфікуючі обставини.
4. Відмежування порушення правил безпеки руху та експлуатації транспорту від суміжних кримінальних правопорушень та сукупність з іншими кримінальними правопорушеннями.

Висновки.

У вступі необхідно показати суспільну небезпеку цього злочину. В умовах інтенсивного розвитку механічного транспорту, збільшення потужності транспортних засобів та швидкості їх руху більш тяжкими стають наслідки дорожньо-транспортних подій, у яких гинуть люди, руйнуються матеріальні цінності.

Характеризуючи об'єкт досліджуваного злочину, потрібно звернути увагу на види транспорту, на яких вчинюється цей злочин, а також, використовуючи примітку до ст. 286 КК України, окреслити особливості транспортних засобів.

Розкриваючи зміст об'єктивної сторони даного злочину, слід виходити з того, що він є злочином з матеріальним складом.

Окреслюючи зміст діяння, треба показати, що злочин може бути вчинений як шляхом активної поведінки суб'єкта (дії), так і шляхом пасивної поведінки (бездіяльності). Бажано проілюструвати такі твердження прикладами судової практики.

Слід мати на увазі, що диспозиція цієї статті є бланкетною, тому необхідно вказати, до яких нормативних актів потрібно звертатися, вирішуючи питання про притягнення до кримінальної відповідальності.

Розкриваючи наслідки злочину, спричиненого порушенням правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, слід підкреслити, що відповідальність за нього диференційована залежно від їх тяжкості.

Проблемним є питання причинного зв'язку між діянням і наслідками цього злочину, для встановлення якого часто в справах цієї категорії призначається експертиза.

Досліджуючи та описуючи суб'єктивну сторону даного злочину, необхідно враховувати складність об'єктивної сторони і з'ясовувати психічне ставлення суб'єкта як до діяння, так і до наслідків цього злочину. Психічне ставлення до вказаних ознак об'єктивної сторони може бути в рамках однієї форми вини – необережності, а також в рамках двох форм вини – умислу щодо порушення правил безпеки руху та експлуатації транспорту і необережності щодо наслідків цього злочину. Зауважте, що в літературі з цього питання криміналісти висловлюють різні точки зору, які слід критично проаналізувати.

Важливими є мотиви порушення правил, у зв'язку із чим необхідно визначити їх значення для кваліфікації вчиненого.

Висвітлюючи питання про суб'єкт злочину, треба підкреслити, що ним є особа, яка керує транспортним засобом. Варто відзначити, що для відповідальності не має значення, чи є ця особа працівником

транспорту, чи вона не має ніякого відношення до певного виду транспорту, має вона право управління транспортним засобом певного виду чи ні. Крім того, необхідно вирішити питання про відповідальність за цей злочин під час навчання курсантів навичкам керування транспортним засобом.

При висвітленні останнього питання потрібно показати можливість вчинення цього злочину в сукупності з іншими кримінальними правопорушеннями, наприклад, незаконним заволодінням транспортним засобом (ст. 289 КК), залишенням у небезпеці (ст. 135 КК) та ін.

Крім того, слід назвати ознаки цього злочину, за якими відрізняють його від інших транспортних кримінальних правопорушень, а також кримінальних правопорушень проти особи, власності та кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

Список основної літератури

Бесчастна В. В. Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами: стан наукової розробки та напрями вдосконалення. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2019. № 1 (20). С. 161–168. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/7c3899bb-7a6b-404a-b166-ccf742054fea>.

Борисов В. И., Гизимчук С. В. Уголовная ответственность за нарушение правил, норм и стандартов, обеспечивающих безопасность дорожного движения. Харьков : Консум, 2001. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/4155>.

Бурдін В. Кримінальна відповідальність за злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту за КК України. *Вроцлавсько-Львівський юридичний збірник*. 2015. Вип. 6. С. 249–257. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/Збірник-№6.pdf>.

Бурдін В. М. Деякі аспекти кримінальної відповідальності за злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту за КК України. *Новітні кримінально-правові дослідження* : зб. наук. пр. / відп. ред. О. В. Козаченко. Миколаїв : Іліон, 2016. С. 13–17. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/55bd3eaf-5d92-4c25-b719-165d85ec5a75>. 2015

Данилевський А. О. Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 2. С. 142–149. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppd_2018_2_26.

Дідик Н. І. Щодо поняття забезпечення безпеки дорожнього руху.

Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. Вип. 3. 2006. С. 168–175.

Дудоров О. О., Калмиков Д. О. Злочини проти громадської безпеки, безпеки виробництва, безпеки руху та експлуатації транспорту: особливості кваліфікації. *Вісник Асоціації кримінального права України* : електрон. наук. фах. вид. 2014. № 1 (2). С. 176–189.

Матвійчук Я. В. Кримінальна відповідальність за порушення правил дорожнього руху або експлуатації транспорту (порівняльно-правове дослідження) : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2009. 20 с.

Мисливий В.А. Кримінально-правове значення правил безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2020. № 3. С. 118–126. URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2021/01/s3_ua/20.pdf.

Тельпов О. В. Кримінальна відповідальність у сфері безпеки руху та експлуатації автотранспорту (історичний аспект). *Вісник Луганського інституту внутрішніх справ МВС України.* 1998. Вип. 2. 1998. С. 77–85.

Список додаткової літератури

Гопкало І. І. Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху (ст. 286 КК України). *Матеріали АЕРО-2020. Повітряне і космічне право* : матер. Всеукр. конф. молодих учених і студентів. (м. Київ, 20 листоп. 2020 р.). Том 1. Тернопіль : Вектор. С. 240–242. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/44857?locale=uk>.

Луцький Т. М. Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху особами, які керують «мініелектротранспортом». *Правовий часопис Донбасу.* 2024. № 2(4). С. 96–102. URL: <https://jld.dnuvs.ukr.education/index.php/jld/article/view/109>.

Мазуркевич М. Порушення правил безпеки руху. Деякі питання встановлення причинного зв'язку. *Вісник прокуратури.* 2003. № 6. С. 33–36.

Печук І. С. Проблеми класифікації злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту. *Вісник кримінологічної асоціації України* : зб. наук. пр. Харків : ХНУВС, 2014. № 7. С. 187–194.

Тельпов О. В. Удосконалення кримінально-правових норм, що передбачають відповідальність за порушення правил безпеки руху та експлуатації автотранспорту. *Науковий вісник Дніпропетровського*

юридичного інституту МВС України. 2000. № 2 (2). 2000.С. 112–117.

Юхно О. О., Кремльов О. Б. Актуальні проблеми класифікації злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту. *Роль та місце ОВС у розбудові демократичної правової держави* : матер. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 10 квіт. 2009 р.). Одеса : Одес. держ. ун-т внутр. справ, 2009. С. 348–349.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у кримінальних провадженнях щодо порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (стаття 286 Кримінального кодексу України). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Oglyad_KKS_DTP.pdf.

Про Правила дорожнього руху : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовт. 2001 р. № 1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-п#Text>.

Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 груд. 2005 р. № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05#Text>.

Т е м а 27.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ

П л а н

Вступ.

1. Об'єктивні ознаки злочину.
2. Суб'єктивні ознаки злочину.
3. Кваліфікуючі обставини незаконного заволодіння транспортним засобом.
4. Сукупність з іншими кримінальними правопорушеннями та відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.
5. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Висновки.

У вступі слід означити суспільну небезпечність злочину, зумовлену, зокрема, його поширеністю.

Характеризуючи об'єкт, необхідно проаналізувати різні погляди науковців щодо нього, а також дати характеристику транспортних засобів, які можуть бути предметом злочину.

Розкриваючи зміст об'єктивної сторони, варто насамперед визначити поняття “заволодіння”, користуючись при цьому приміткою до ст. 289 КК, у якій воно надано. Важливо вказати на момент закінчення цього злочину, а також проаналізувати позиції вчених-криміналістів з цього питання. Крім того, належить пояснити, які дії можна розцінювати як готування до злочину або замах на цей злочин.

Слід визначити психічне ставлення винного до об'єктивних ознак, враховуючи при цьому, що, на відміну від ст. 215 КК України 1960 р., чинне законодавство не містить обмежень щодо мети вчинення цього злочину. Необхідно описати мотиви і мету незаконного заволодіння транспортним засобом.

При висвітленні четвертого питання треба проаналізувати кожен з кваліфікуючих ознак. Характеризуючи повторність, слід посилається на п. 2 примітки вищевказаної статті, а також приділити увагу питанню кваліфікації вчиненого за сукупністю кримінальних правопорушень та ситуацій, коли два або більше злочинів можуть бути при певних умовах кваліфіковані за ч. 2 ст. 289 за ознакою повторності. Розкриваючи зміст другої ознаки, радимо звернутися до ст. 27 та 28 КК України. Важливо підкреслити, що співвиконавцями цього злочину є всі члени групи, незалежно від того, хто безпосередньо керував транспортним засобом. При визначенні насильства, яке не є небезпечним для життя або здоров'я потерпілого (ч. 2 статті), або насильства, яке, навпаки, є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого (ч. 3 статті), потрібно використовувати п. 9 та п. 10 постанови Пленуму Верховного Суду України від 25.12.1992 р. “Про судову практику в справах про корисливі злочини проти приватної власності”.

Далі необхідно дати визначення понять “приміщення”, “інше сховище”, а також “проникнення” до них для незаконного заволодіння транспортним засобом.

При характеристиці організованої групи рекомендуємо використовувати її визначення, яке наведено в ч. 3 ст. 28 КК, а також судову практику. Це має важливе значення, тому що в ч. 2 ст. 289 КК передбачено таку ознаку, як “за попередньою змовою групою осіб”. При цьому слід провести відмежування цих ознак.

Висвітлюючи п'яте питання, належить навести приклади

можливої сукупності незаконного заволодіння транспортним засобом з порушенням правил безпеки руху та експлуатації транспорту (ст. 289 КК), з розкраданням чужого майна або його знищенням чи пошкодженням, а також із кримінальними правопорушеннями проти життя та здоров'я особи. Відмежовуючи це кримінальне правопорушення від суміжних, доцільно починати з кримінальних правопорушень проти власності.

Наприкінці слід дати характеристику умов звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка вчинила такий злочин, звернувши увагу на те, що це не є добровільною відмовою від вчинення злочину, яка може мати місце лише на стадії готування або замаху на вчинення злочину.

Список основної літератури

Дудоров О. О., Дудорова К. Б. Незаконне заволодіння транспортним засобом: проблеми кваліфікації та вдосконалення кримінального закону. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 307–315. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2020/82.pdf.

Дудоров О. О., Ємельяненко В. В., Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом: аналіз законодавчих новел. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 277–286. URL: http://lsej.org.ua/1_2021/71.pdf.

Ємельяненко В. В. До питання щодо визнання членів сім'ї та близьких родичів власника чи користувача транспортного засобу суб'єктами злочину, передбаченого ст. 289 КК України. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. Одеса: Юрид. літ., 2010. Вип. 55. С. 357–360.

Ємельяненко В. В. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2009. 20 с.

Іванов Ю. Ф. Незаконне заволодіння транспортним засобом: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти : практ. посібник. Київ : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008. 108 с.

Козак В. М. Кримінальна відповідальність за незаконний обіг транспортних засобів : монографія. Харків : Право, 2022. 208 с.

Свірін М. О. Незаконні заволодіння транспортними засобами у кримінальному законодавстві України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2001. № 4 С. 206–212.

Шкода С. А. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки заволодіння транспортним засобом. *Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах* : Міжнар. наук.-практ. конф.

(м. Запоріжжя, 5 листоп. 2010 р.). Запоріжжя : Юрид. ін-т ДДУВС, 2010. Ч. 2. С. 180–182.

Щупаківський Р. В. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння чужим транспортним засобом : монографія. Київ : Атіка, 2007. 160 с.

Список додаткової літератури

Андрющенко І. М. Незаконне заволодіння транспортним засобом: злочин проти транспортної безпеки чи проти власності? *Вісник кримінологічної асоціації України*. Харків: ХНУВС, 2012. Т. 1: *Актуальні сучасні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю заснування кафедри кримінального права та кримінології Харків. нац. ун-ту внутр. справ 12 трав. 2012 р. С. 220–222.

Андрющенко І. М. Проблемні аспекти об'єктивної сторони незаконного заволодіння транспортним засобом. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна: Серія "Право"*. 2011. № 988. С. 245–250.

Дорохіна Ю. А. Окремі питання відмінності злочину, передбаченого ст. 289 КК, від злочинів проти власності, що вчиняються з корисливих мотивів. *Кримінальне право: традиції та новачії* : міжнар. круглий стіл, присвяч. 90-літтю з дня народж. видат. вченого, Героя України, акад. В. В. Сташиса (м. Харків, 9- 10 лип. 2015 р.). Полтава ; Харків, 2015. С. 211–213.

Щупаківський Р. В. Напрямки удосконалення кримінальної відповідальності за незаконне заволодіння транспортним засобом. *Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 26 жовт. 2012 р.) : у 3 ч. Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2012. Ч. 3: Кримінально- правові, кримінологічні, кримінально-процесуальні та криміналістичні аспекти формування правової держави. С. 72–74.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 груд. 2005 р. № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05#Text>.

Тема 28.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ХУЛІГАНСТВО

П л а н

Вступ.

1. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки хуліганства.
2. Кваліфікуючі ознаки хуліганства.
3. Відмежування хуліганства від інших кримінальних правопорушень.

Висновки.

У вступі необхідно обґрунтувати суспільну небезпечність хуліганства та окреслити історичний аспект кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Дослідження ознак складу хуліганства слід починати з об'єкта посягання та об'єктивної сторони. Треба пам'ятати, що місце вчинення хуліганських дій (громадське, публічне) значення для кваліфікації не має. Таким діям обов'язково притаманне грубе порушення громадського порядку, яке супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом. Слід пояснити, чим кримінально каране хуліганство відрізняється від дрібного, яке передбачене ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Серед суб'єктивних ознак необхідно розглянути вину, а також мотив цього кримінального правопорушення, тому що закон (ч. 1 ст. 296 КК) передбачає вчинення хуліганства з мотивів явної неповаги до суспільства. При характеристиці суб'єкта хуліганства слід обґрунтувати встановлення зниженого віку кримінальної відповідальності – 14 років.

Третє питання плану потребує аналізу кваліфікуючих ознак, що передбачені ч. 2 – ч. 4 ст. 296 КК, а саме: вчинення хуліганства групою осіб; особою раніше судимою за хуліганство, пов'язаного з опором владі або представникові влади або представникові громадськості, який виконує обов'язки з охорони громадського порядку, чи іншим громадянам, які припиняли хуліганські дії; із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень.

Розкриваючи зміст четвертого питання, необхідно зазначити, що хуліганство, як правило, являє собою складне кримінальне правопорушення, у процесі вчинення якого шкода завдається не тільки громадському порядку та моральності, але й іншим об'єктам кримінально-правової охорони (життю, здоров'ю, праву власності,

порядку управління). У зв'язку із цим виникає потреба зазначити, в яких випадках шкода, що завдається особі, праву власності або іншим об'єктам, охоплюється складом кримінально-караного хуліганства, а в яких – потребує додаткової кваліфікації за сукупністю кримінальних правопорушень. Висновки з цього приводу доцільно, по можливості, підтвердити прикладами судової практики.

Список основної літератури

Артюхова В. В. Хуліганство: характеристика за кримінально-правовими та кримінологічними критеріями. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2016. № 6. С. 103-115. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21D=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Chcks_2016_6_10.

Борисов В. І. Лекція за темою: «Кримінальна відповідальність за хуліганство (стаття 296 КК України)». *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2020. № 1(13). С. 351–374. URL: <http://vakp.nlu.edu.ua/article/view/206417>.

Галемін О. А. Історико-правовий аспект розвитку законодавства про кримінальну відповідальність за хуліганство. *Морально-етичні засади реформування кримінального законодавства України* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 10 квіт. 2015 р.). Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2015. С. 121–123.

Івахненко О. А. Кримінальна відповідальність за хуліганські діяння : автореф. дис канд. юрид. наук : 12.00.08 : кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Харків, 2015. 16 с.

Івахненко О. А. Хуліганські діяння: загальне поняття та об'єкти злочинів. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. С. 261–265. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/issue/view/54/1-2015-pdf>.

Книженко О. О., Іванцов В. О., Корнієць П. Ю. Актуальні питання відповідальності за вчинення хуліганства. *Юрист України*. 2013. № 1. С. 92–98. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/44330af1-e4fe-4425-9014-0d9ee74cd6a6>.

Кузнецов В. В., Бабаніна В. В., Кузнецова Л. О. Кримінальна відповідальність за хуліганство: національний та зарубіжний досвід: монографія. Київ : НВП “ІНТЕРСЕРВІС”, 2013. 268 с.

Фесенко Є. В. Кримінально-правові та адміністративно-правові проблеми відповідальності за хуліганство. *Наука кримінального права*

в системі міждисциплінарних зв'язків : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9–10 жовт. 2014 р.). Харків : Право, 2014. С. 225–228. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2019/02/zbirnik_konf_2014.pdf.

Шаблистий В. В., Галемін О. А. Кримінальна відповідальність за хуліганство, пов'язане з опором особам, наділеним владними повноваженнями під час виконання службових обов'язків, чи іншим громадянам, що припиняли хуліганські дії : монографія / за заг. ред. В. В. Шаблистого. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 164 с.

Список додаткової літератури

Івахненко О. А. Зарубіжний досвід криміналізації хуліганських діянь. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 4. С. 257–260. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/issue/view/53/4-2014-pdf>.

Івахненко О. Об'єктивна сторона хуліганських діянь. *Вісник Національної академії правових наук України* : зб. наук. пр. 2015. № 1 (80). С. 151–160. URL: https://visnyk.kh.ua/web/uploads/journals_pdf/Вестник_1_2015.pdf.

Кузнецова Л. О. Визначення ознак суб'єкта хуліганства за законодавством окремих зарубіжних країн. *Право і суспільство*. 2010. № 5. С. 141–144. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21C OM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Unzap_2009_1_53.

Налуцишин В. В. Характеристика суб'єкта хуліганства: наукові та практичні питання. *Університетські наукові записки*. 2013. № 4. С. 378–383. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2013_4_47.

Налуцишин В. Кримінально-правова охорона громадського порядку (громадського спокою) за кримінальним законодавством зарубіжних держав: порівняльно-правова характеристика. *Вісник прокуратури*. 2013. № 12. С. 169–178.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про судову практику в справах про хуліганство : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 р. № 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va010700-06>.

Справа «Ігор Тарасов проти України». Рішення ЄС з прав людини від 16 червня 2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_b63#Text.

Т е м а 29.

КОНТРАБАНДА НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ЧИ ПРЕКУРСОРІВ АБО ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

П л а н

Вступ.

1. Загальна характеристика контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів у системі кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення.

2. Об'єктивні ознаки контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.

3. Суб'єктивні ознаки контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.

4. Кваліфікуючі ознаки контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.

Висновки.

У вступі поясніть, у чому полягає суспільна небезпечність досліджуваного злочину, та надайте історичний аналіз кримінальної відповідальності за нього.

Розгляд першого питання плану необхідно розпочати із визначення місця контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів у системі кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів серед інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення. При розгляді цього питання бажано звернутися до судової практики і навести декілька прикладів.

Друге питання потребує розкриття об'єктивних ознак даного складу злочину, при цьому слід звернути увагу на предмет даного злочину, показати його специфіку та назвати його види. Розгляд об'єктивної сторони вимагає, перш за все, пояснення альтернативних дій, перелічених у диспозиції, а також визначення моменту закінчення

цього злочину.

Для відповіді на третє питання проаналізуйте особливості суб'єктивної сторони і дайте характеристику суб'єкта цього злочину.

Розглядаючи четверте питання, варто назвати й описати кваліфікуючі ознаки, передбачені ч.ч. 2, 3 ст. 305 КК України.

Список основної літератури

Авдєєв О. Р. Генеза міжнародно-правових засад протидії контрабанді психоактивних (наркотичних) речовин. *Юридична наука*. 2015. № 8. С. 191–198.

Букреєв О. І. Досвід країн Балтії у сфері протидії контрабанді наркотичним засобам, психотропним речовинам, їх аналогам або прекурсорам. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології, кримінально-виконавчого права* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю Міжнар. гуманіт. ун-ту (м. Одеса, 28 жовт. 2011 р.). Одеса : Фенікс, 2011. С. 40–43.

Горбаченко П. А. Визначення предмета контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів. *Держава і право. Юридичні науки* : зб. наук. пр. 2016. Вип. 72. С. 449–461.

Давлатов Ш. Б. Об'єкт контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: кримінально-правова. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ України*: спец. вип.: *Актуальні проблеми протидії незаконному обігу наркотичних засобів і психотропних речовин*. 2006. № 2(31). С. 155–158.

Дорош Л. В. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: проблеми кваліфікації. *Юридичний радник*. № 1. 2005. С. 82–84.

Леонідова О. О., Детюкова М. Є. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів як вид злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. *Право і Безпека*. 2011. № 5. С. 158–162. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2011_5_37.

Мирошниченко Н. А. Уголовно-правовая ответственность за контрабанду наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов и прекурсоров. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. 2010. Вип. 54. С. 266–270.

Музика А. А. Проблеми кримінальної відповідальності за “наркотичні” злочини в Україні. *Матеріали заключної конференції*

спільної Українсько-американської науково-дослідної програми Академії правових наук України та Національного інституту юстиції Департаменту юстиції США: тези доп. та наук. повідом. учасн. конф. з укр. сторони). Харків : ПФ «Книжк. вид-во “Лествиця Марії”», 2001. С. 53–58.

Музыка А. А., Горох О. П. Кримінальна відповідальність за контрабанду наркотичних засобів /. Кримінальна відповідальність за контрабанду : національний та міжнародний досвід : монографія / Музыка А. А., Савченко А. В., Процюк О. В., Сіленко В. В., Горох О. П. Київ : Паливода А. В., 2011. Розділ. 4. С. 218-275. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/203360d7-5f25-4075-9b49-e2f29485162a>.

Організований наркобізнес (поняття, форми, підстави кримінальної відповідальності) / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, Л. В. Дорош та ін.; за заг. ред. Ю. В. Бауліна, Л. В. Дорош. Харків : Право, 2005. 256 с.

Предместніков О. Г., Павкович С. М. Генеза розвитку міжнародного законодавства щодо забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів. *Юридичний бюлетень*. 2018. Вип. 7. Ч. 2. С. 122–133. URL: http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2018/7_2018/part_2/20.pdf

Сорока С. О. Зміст суб'єктивної сторони контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XIII регіон. наук.-практ. конф. (м. Львів, 8–9 лют. 2007 р.)*. Львів : ЛДУ, 2007. С. 493–495.

Сорока С. О. Об'єкт злочинної контрабанди наркотичних засобів. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2006. Вип. 31. С. 429–434.

Сорока С. О. Порівняльний аналіз відповідальності за контрабанду наркотичних засобів за кримінальним законодавством деяких зарубіжних країн. *Митна справа*. 2011. № 4. С. 43–48.

Сорока Ю. Г. Проблеми кваліфікації контрабанди за КК України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2005. Вип. 30. С. 485–491.

Стрельцов Є. Л., Притула А. М. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів: склад злочину: наук.-практ. коментар. Одеса : Фенікс, 2012. 86 с.

Список додаткової літератури

Бойчук В. Ю. Щодо питання внесення змін до статті 305 КК України (контрабанда наркотичних засобів). *Досудове розслідування:*

актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 21 жовт. 2016 р.). Харків : Право, 2016. Вип. 8. С. 107–109.

Васьковська В. О. Кримінальна відповідальність за контрабанду: проблеми та шляхи вирішення. *Кримінальний кодекс України 2001 р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства)*: матеріали наук.-практ. конф., 4-5 квіт. 2003 р. Львів : ЛІВС при НАВС України. 2003. С. 152–154.

Сіленко В. В. Про деякі проблемні питання кримінальної відповідальності за контрабанду. *Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 13-15 квіт. 2007 р.). Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2007. Ч. 2. С. 141–143.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : постанова Пленуму Верховного суду України від 26 квітня 2002 р. № 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-02#Text>.

Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил : постанова Пленуму Верховного суду України від 3 червня 2005 р. № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-05#Text>.

Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15 лютого 1995 № 60/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-вр#Text>.

Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 6 травня 2000 р. № 770 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-п#Text>.

Т е м а 30.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВИМАГАННЯ (СТ. 189 КК УКРАЇНИ) ТА ПРИМУШУВАННЯ ДО ВИКОНАННЯ ЧИ

НЕВИКОНАННЯ ЦИВІЛЬНО- ПРАВОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ (СТ. 355 КК УКРАЇНИ)

П л а н

Вступ.

1. Поняття “вимагання”, його об’єктивні та суб’єктивні ознаки.
2. Кваліфікуючі ознаки вимагання.
3. Поняття примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов’язань, його об’єктивні та суб’єктивні ознаки.
4. Кваліфікуючі ознаки примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов’язань.
5. Відмежування вимагання від примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов’язань.

Висновки.

У вступі слід висвітлити актуальність розглядуваної теми, необхідність кримінально-правової боротьби із кримінальними правопорушеннями проти власності та кримінальними правопорушеннями проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об’єднань громадян та кримінальних правопорушень проти журналістів, по можливості, навести дані судової статистики.

При розгляді першого питання плану необхідно надати соціально-правову характеристику вимагання, вказати на чинники, які обумовили необхідність криміналізації такого діяння. При розгляді поняття «вимагання» слід пояснити, що: 1) протизаконна вимога завжди має майновий характер; 2) така вимога обов’язково поєднується з погрозою; 3) погроза може мати різний характер, але її метою є примушення потерпілого передати майно; 4) вимагання здійснюється з корисним мотивом. Розглядаючи об’єкт цього злочину, треба враховувати, що вимагання належить до так званих «багатооб’єктних» кримінальних правопорушень. Важливо показати, який об’єкт виступає як основний безпосередній об’єкт вимагання, а які об’єкти є безпосередніми додатковими, а також детально проаналізувати ознаки предмета вимагання, вказати на його специфіку і види. Характеризуючи об’єктивну сторону вимагання, необхідно звернути увагу на особливості конструкції складу даного злочину, при цьому обов’язковим є з’ясування моменту, з якого злочин вважається закінченим. Також потребує висвітлення спосіб вчинення злочину. Важливо розуміти, що особливості об’єктивної сторони неможливо

розкрити без докладного розгляду психічного та фізичного насильства, що супроводжує вимогу. Слід пам'ятати, що вимога з метою реалізації законних прав та інтересів виключає склад вимагання. Далі необхідно окреслити суб'єктивні ознаки злочину (суб'єкт, суб'єктивна сторона) і з'ясувати, які з них є обов'язковими для кваліфікації.

Для достатнього висвітлення другого питання теми треба звернути увагу на кваліфікуючі ознаки вимагання, а також враховувати, що діяння винної особи може містити ще й інші склади кримінальних правопорушень. При цьому слід з'ясувати особливості встановлення кримінальної відповідальності та визначення покарання. Докладного викладення потребує питання про розмежування вимагання, вчиненого за попередньою змовою групою осіб, і вимагання, вчиненого організованою групою.

При розгляді третього питання необхідно проаналізувати родовий і безпосередній об'єкт примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, окремо звернути увагу на поняття цивільно-правове зобов'язання, дослідити об'єктивну сторону, в тому числі спосіб вчинення кримінального правопорушення, розкрити ознаки суб'єкта (певний вік, осудність тощо; доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності) та проаналізувати суб'єктивну сторону розглядуваного кримінального правопорушення, зокрема питання про інтелектуальну та вольову ознаку умислу, зміст усвідомлення (фактичні обставини, суспільна небезпечність).

Досліджуючи четверте питання, необхідно надати характеристику таким кваліфікуючим ознакам примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, як вчинення кримінального правопорушення повторно (в тому числі з'ясувати різновид повторності); вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб або із погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень; поєднання з насильством, що не є небезпечним для життя і здоров'я, або з пошкодженням чи знищенням майна; вчинення розглядуваного кримінального правопорушення організованою групою або в поєднанні з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я, або спричиненням суспільно небезпечного наслідку у вигляді великої шкоди (розкрити обсяг і зміст цього поняття), або спричиненням інших тяжких наслідків (також розкрити обсяг і зміст цього поняття).

Висвітлення п'ятого питання потребує розмежування вимагання від примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань за характеристиками родового та безпосереднього об'єктів,

предмета кримінального правопорушення, об'єктивною стороною та суб'єктивними ознаками (суб'єкт, суб'єктивна сторона) складу кримінального правопорушення, порівняння ступеня суспільної небезпечності вимагання та примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.

Якщо в результаті неупередженого дослідження законодавчого формулювання розглядуваних кримінальних правопорушень буде виявлено окремі їх недоліки, можливо запропонувати проєкт внесення змін до чинного законодавства та обґрунтувати їх.

Список основної літератури

Гринишин О. А. Розмежування «вимагання» із суміжними складами злочинів, що посягають на свободу договору. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 41. Т. 2. С. 117–121. URL:

<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/492661.pdf>.

Дьоменко С. В. Деякі проблеми відмежування вимагання від суміжних складів злочинів та кваліфікації за сукупністю. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2003. № 10. С. 30–39.

Дьоменко С. В. Кримінально-правова характеристика особливо кваліфікуючих ознак вимагання. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009. № 1. С. 77–83.

Дьоменко С. В. Проблеми відмежування вимагання від деяких суміжних складів злочинів. *Вісник Запорізького державного університету*. 2004. № 1. С. 172–176.

Семикіна Л. О. Вимагання за кримінальним кодексом України : автореф. дис канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2011. 20 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/15f6d432-e81e-4829-94fb-9c82233d6a0d>.

Соловйова А. М. Окремі питання розмежування вимагання і суміжних злочинів. *Право України*. 2011. № 10. С. 225–235.

Тихий В. П. Проблеми відповідальності за вимагання. *Проблеми боротьби з насильницькою злочинністю*: зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Харків). Харків : ПФ «Книжк. вид-во “Лествиця Марії”». 2001. С. 29–31.

Федоренко Д. М. Проблеми наступності норм про кримінальну відповідальність за вимагання. *Питання боротьби зі злочинністю* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2011. Вип. 22. С. 175–186. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2019/02/sbirmik_22.pdf.

Чуб І. М. Систематизація злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань

громадян. *Проблеми законності*. 2012. Вип. 118. С. 270–277. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pz_2012_118_33.

Список додаткової літератури

Дудоров О. О. Відповідальність за злочини проти власності: навч. посібник. Бердянськ : АРІУ при ЗДУ, 2000. 148 с.

Дьоменко С. Кваліфікуючі ознаки вимагання. Характеристика та проблеми застосування. *Вісник прокуратури*. 2008. № 10. С. 70–79.

Мельник О. В. Особливості застосування законодавства про відповідальність за вимагання. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2002. Вип. 19. С. 24–28.

Семикіна Л. О. Щодо визначення загального поняття вимагання. *Конституція України – основа побудови правової держави і громадянського суспільства* : тези доп. та наук. повідомл. учасн. Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (м. Харків, 26–27 черв. 2006 р.). Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. 2006. С. 268–270.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про судову практику у справах про злочини проти власності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text>.

Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки : постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10#Text>.

Т е м а 31.

СЛУЖБОВА ОСОБА: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

П л а н

Вступ.

1. Історія становлення поняття «службова особа» у кримінальному законодавстві України.

2. Ознаки службової особи.

3. Класифікація службових осіб.

Висновок.

При написанні вступу слід підкреслити особливе значення правильного розуміння поняття «службова особа» для кваліфікації дій винного.

При розкритті першого питання плану курсової роботи необхідно надати аналіз розвитку кримінального законодавства України щодо закріплення поняття «службова особа». Розглянувши судову практику та теоретичні дослідження, покажіть підхід законодавця та науковців щодо визначення цього поняття.

При розкритті ознак службової особи у кримінальному праві необхідно виходити із законодавчого визначення поняття “службова особа”. Доцільно проаналізувати осіб, які не є службовими особами й не несуть відповідальності за службові кримінальні правопорушення, зокрема звернути увагу на працівників підприємств, установ і організацій, які виконують суто професійні, виробничі або технічні функції.

При дослідженні третього питання необхідно на підставі ч.ч. 3, 4 ст. 18 КК України, п.п. 1, 2 примітки ст. 364 КК України та п. 1 примітки ст. 425 КК України назвати та охарактеризувати види службових осіб: 1) службові особи публічного права; 2) службові особи приватного права та 3) військові службові особи.

Список основної літератури

Андрушко П. П., Стрижевська А. А. Злочини у сфері службової діяльності: кримінально-правова характеристика: навч. посібник. Київ : Юрисконсульт, 2006. 342 с.

Бантисhev О. Ф., Рибачук В. І. Відповідальність за злочини у сфері службової діяльності: Питання кваліфікації злочинів, передбачених розділом XVII Кримінального кодексу України: навч. посібник. Київ : Вид. Дім “Ін Юре”, 2003. 116 с.

Гаращенко О. В. Поняття службової особи за кримінальним законодавством України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ України*. 2006. № 4(30). С. 196–205.

Максимович Р. Л. Поняття службової особи у кримінальному праві України : монографія. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2008. 304 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/846>.

Максимович Р. Л. Поняття службової особи у кримінальному праві України : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2007. 19 с.

Романов С. Ю., Шинкаренко М. А. Деякі спірні питання щодо

поняття “службова особа” у кримінальному законодавстві України. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2003. Вип. 22. С. 121–125. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/7f6382dd-148d-49dc-927e-444224a124a0>.

Фоменко М. В. «Службова особа» як суб’єкт корупційних злочинів: становлення поняття у КК України, види та проблемні питання. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2020. № 1(22). С. 48–56. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9621ec00-16c1-4cdb-823b-f0b3e3693103/content#:~:text=364%20КК%20України%2C%20службови ми%20особами,такі%20функції%20за%20спеціальним%20повноваженн ям.>

Хашев В. Г. Удосконалення поняття «службова особа» в Кримінальному кодексі України. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Запоріжжя : ЗЮІ ДДУВС, 2008. № 1. С. 118–127.

Цивінський О. І. Ознаки службової особи у кримінальному праві України. *Соціально-правові студії*. 2021. Вип. 2 (12). С. 113–120. URL: https://sls-journal.com.ua/web/uploads/pdf/S&LS_2021_Vol.%204,%20No.%202_113-120.pdf

Янюк Н. В. Нові підходи у визначенні понять “посадова особа” і “службова особа”. *Актуальні проблеми держави і права*. 2003. Вип. 19. С. 383–387.

Список додаткової літератури

Андрушко П. П. Службова особа як спеціальний суб’єкт злочину. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. 2010. Вип. 54. С. 110–118.

Громко В. Я. Основні шляхи вдосконалення кримінального законодавства в частині вдосконалення відповідальності за вчинення злочину службовою особою. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 1. С. 245–250.

Кісілюк Е. М. Службова особа як суб’єкт корупційних злочинів. Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції : зб. тез доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 31 березня 2017 р.). С. 95–96. URL: https://www.naiu.kiev.ua/files/antykoriuptsia/statti/kisiliuk_em_17_07.pdf.

Максимович Р. “Вікова” ознака службової особи. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2006. Вип. 42. С. 308–314.

Максимович Р. Л. Деякі питання застосування поняття

«службова особа» за чинним кримінальним законодавством України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2007: спец. вип.: *Проблеми застосування кримінального законодавства України*. Луганськ : Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2007. С. 130–133.

Перепелиця Г. Б. Періодизація історичних етапів формування поняття «службова особа» у вітчизняному праві. *Право і суспільство*. 2012. № 4. С. 179–183. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pis_2012_4_42.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про судову практику у справах про хабарництво: постанова пленуму Верховного суду України від 26 квітня 2002 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02#Text>.

Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень: постанова пленуму Верховного суду України від 26 грудня 2003 р. № 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-03#Text>.

Т е м а 32.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПЕРЕВИЩЕННЯ ВЛАДИ АБО СЛУЖБОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРАЦІВНИКОМ ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ

П л а н

Вступ.

1. Об'єктивні ознаки перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.
2. Суб'єктивні ознаки перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.
3. Диференціація кримінальної відповідальності за перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Висновки.

Під час підготовки курсового проекту необхідно уважно поставитися до визначення того, в якій редакції діє ст. 365 КК України, та використати рекомендовану літературу в контексті актуального змісту норми про кримінальну відповідальність за перевищення влади

або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Відповідь на перше питання передбачає окреме дослідження об'єкта та об'єктивної сторони перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. Аналіз об'єкта розглядуваного злочину необхідно розпочати із вивчення загального об'єкта перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу, потім – охарактеризувати родовий об'єкт зазначеного злочину, після чого перейти до вивчення безпосереднього об'єкта перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. При дослідженні безпосереднього об'єкта важливо врахувати, що розглядуване діяння є поліоб'єктним, тому необхідно розглянути основний і додаткові безпосередні об'єкти перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Вивчення об'єктивної сторони розглядуваного злочину варто провести за схемою дослідження кримінальних правопорушень із матеріальним складом, тобто поетапно: спочатку проаналізувати діяння, потім – суспільно небезпечний наслідок, наостанок – причинний зв'язок. Характеризуючи діяння як ознаку об'єктивної сторони перевищення влади або службових повноважень, необхідно розкрити специфіку дій суб'єкта злочину і навести перелік форм перевищення влади або службових повноважень. При цьому насамперед слід орієнтуватися на положення постанови Пленуму Верховного Суду України № 16 від 26.12.2003 р. «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень». При аналізі діяння допустимо відзначати спірні питання, наприклад: при характеристиці дій винного – згадати про полеміку щодо розкриття змісту ознаки «явності»; при визначенні переліку форм перевищення влади або службових повноважень – звернути увагу на проблему віднесення до перевищення тих чи інших форм, закріплених у згаданій постанові Пленуму ВСУ тощо. Дослідження суспільно небезпечно наслідку аналізованого злочину необхідно ґрунтувати на тому, що хоча наразі у п. 3 примітки до ст. 364 КК України істотна шкода визначається виключно через матеріальний критерій, у диспозиції норми про кримінальну відповідальність за перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу зазначений суспільно небезпечний наслідок не зведено до суто майнової шкоди, а тому підходи до його розуміння є тими ж, що й у вищезазначеній постанові Пленуму ВСУ № 16 від 26.12.2003 р. З огляду на це характеристика істотної шкоди має включити в себе: спочатку – встановлення критеріїв визначення цього суспільно небезпечного

наслідку, а потім – розкриття змісту злочинного результату відповідно до кожного із установлених критеріїв. Останнім елементом у вивченні об’єктивної сторони розглядуваного злочину має стати причинний зв’язок.

Висвітлення другого питання вимагає надання характеристики суб’єктивній стороні та суб’єкту перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. При аналізі суб’єктивної сторони згаданого злочину слід урахувати, що психічне ставлення винного до дій завжди є умисним, а до наслідків може бути як умисним, так і необережним. Визначення суб’єкта розглядуваного злочину необхідно провести через з’ясування ознак спеціального суб’єкта кримінального правопорушення – службової особи правоохоронного органу.

Третє питання пов’язано з аналізом кваліфікуючих та особливо кваліфікуючої ознак, що обтяжують кримінальну відповідальність за перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. Слід розкрити зміст кожної з них, а в частині дослідження кваліфікуючих ознак – ще й визначити їх співвідношення між собою за критерієм обсягу охоплюваних дій.

Допустимо висловити власну точку зору щодо того, чи є кваліфікований склад досліджуваного злочину формальним або матеріальним, чи є обґрунтованим рішення законодавця поряд із ознакою «наси́льство» виділити ознаку «погроза застосування насильства», чи потребує законодавчого вдосконалення ознака «застосування спеціальних засобів», чи є доцільним закріплення негативної ознаки «за відсутності ознак катування» та як у подальшому на нормативному рівні вирішити проблему розмежування катування і перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Список основної літератури

Айдинян А.В. Окремі проблеми розмежування зловживання владою або службовим становищем та перевищення влади або службових повноважень у судовій практиці України. *Київський часопис права*. 2021. № 3. С. 171–176. URL: <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/57>.

Андрушко П. П. Перевищення влади або службових повноважень: характеристика складу злочину, передбаченого статтею 365 КК в редакції Закону України від 21 лютого 2014 р. № 746-VII. *Адвокат*. 2014. № 2. С. 15–23.

Горошинський О. О. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу: питання кваліфікації. *Право і суспільство*. 2022. № 5. С. 205–209.

Загинеї З. Тлумачення кваліфікованого складу злочину, передбаченого у статті 365 Кримінального кодексу України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2. С. 59–65. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Vnapu_2015_2_10.

Задоя К. П. Проблеми кримінальної відповідальності за злочини у сфері службової діяльності з урахуванням змін, передбачених Законом України від 21 лютого 2014 р. № 746-VII. *Адвокат*. 2014. № 5. С. 16–26.

Киричко В. М. Кримінальна відповідальність за корупцію. Харків : Право, 2013. 424 с.

Коваленко В. П. Зловживання владою працівниками правоохоронних органів. Київ : Атіка, 2012. 204 с.

Лихова С. Я., Команецька В. В. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу: кримінально-правова характеристика складу правопорушення та особливості кваліфікації. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. Київ : НАУ, 2022. № 2 (63). Ст. 183–188. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/57820>.

Слущка Т. І. Кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2010. 20 с.

Ярмиш Н.М. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу: складнощі кримінально-правової кваліфікації. *Право України*. 2017. № 2. С. 139–146.

Список додаткової літератури

Анісімов Г. М. Особливості кваліфікації злочинів, що вчиняються шляхом зловживання службовим становищем. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 2 (3). С. 250–268.

Макотченко Л.М. Детермінація перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 2. С. 162–166. URL: <https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2019/11/2-19-ua/30.pdf>.

Хашев В.Г. Проблемні питання розмежування зловживання владою або службовим становищем та перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 202–209. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvdduvs_2015_3_30.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>.

Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень: постанова Пленуму Верховного Суду України № 16 від 26.12.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-03#Text>.

Рішення Конституційного Суду України від 18.04.2012 по справі 10-рп/2012 (справа щодо застосування кваліфікуючої ознаки «працівник правоохоронного органу» до працівника державної виконавчої служби). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-12#Text>.

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 05.12.2018, справа №301/2178/13-к. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/78529879>.

Т е м а 33.

ПІДКУП СЛУЖБОВОЇ ОСОБИ АБО ОСОБИ, ЯКА НАДАЄ ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ, АБО ПРАЦІВНИКА ПІДПРИЄМСТВА, УСТАНОВИ ЧИ ОРГАНІЗАЦІЇ

П л а н

Вступ.

1. Загальне поняття “підкуп службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації” (статті 354, 368, 368-3, 368-4, 369 КК) та його відмінність

від поняття “одержання неправомірної вигоди шляхом вимагання”.

2. Поняття “неправомірна вигода” та її відмежування від подарунка.

3. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі або особі, яка надає публічні послуги, або працівнику підприємства, установи чи організації (статті 354, 368, 368-3, 368-4, 369 КК). Умови звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення таких дій.

4. Прохання, прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою або особою, яка надає публічні послуги, або працівником підприємства, установи чи організації (статті 354, 368, 368-3, 368-4, 369 КК).

5. Кваліфікуючі ознаки, що обтяжують відповідальність за кримінальні правопорушення, передбачені статтями 354, 368, 368-3, 368-4 і 369 КК.

6. Відмежування підкупу службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації від суміжних кримінальних правопорушень.

Висновки.

У вступі рекомендуємо в стислій формі висвітлити актуальність питань боротьби з підкупом службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації, як проявом корупції. У зв'язку із цим необхідно використати положення Закону України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII «Про запобігання корупції».

Висвітлення першого питання насамперед потребує з'ясування особливостей характеру суспільної небезпечності підкупу службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації. Такий підкуп слід відрізняти від одержання зазначеними особами неправомірної вигоди шляхом вимагання, за якого має місце не добровільна угода двох сторін корупції, а примушування спеціальним суб'єктом іншої особи до надання неправомірної вигоди.

Розглядаючи друге питання, основну увагу важливо зосередити на аналізі законодавчих визначень неправомірної вигоди, наведених у примітках до статей 354 і 364-1 КК. Неправомірну вигоду слід відмежовувати від подарунку, виходячи з того, що законодавче визначення останнього в ст. 1 Закону України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII є іншим за своїм змістом, а порушення законодавчих обмежень щодо подарунків є не корупційним, а пов'язаним із

корупцією правопорушенням, за яке настає адміністративна відповідальність за ст. 172-5 КУпАП.

Третє питання по суті стосується загальної кримінально-правової характеристики дій особи, яка підкупує службову особу або особу, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації. Зокрема, необхідно дати визначення понять «пропозиція», «обіцянка» або «надання» неправомірної вигоди з урахуванням наявності законодавчих визначень пропозиції і обіцянки неправомірної вигоди, наведених у примітці до ст. 354 КК. Зазначені дії також потрібно узагальнено проаналізувати як ознаки об'єктивної сторони злочинів, передбачених ч. 1 ст. 354, ч. 1 ст. 368-3, ч. 1 ст. 368-4, ч. 1 ст. 369 КК, в їх поєднанні з іншими ознаками об'єктивної сторони та з вирішенням питання про момент закінчення кримінальних правопорушень. Далі пояснить умови звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення таких дій, виходячи зі змісту ч. 5 ст. 354 КК, де вони законодавчо визначені.

Висвітлення четвертого питання потребує загальної кримінально-правової характеристики дій службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації, вчинюваних при підкупі їх іншою особою, та, зокрема, розкриття змісту і встановлення співвідношення понять «прохання», «прийняття пропозиції», «прийняття обіцянки» або «одержання» неправомірної вигоди. Зазначені дії треба узагальнено проаналізувати як ознаки об'єктивної сторони кримінальних правопорушень, передбачених ч. 3 ст. 354, ч. 1 ст. 368, ч. 3 ст. 368-3, ч. 3 ст. 368-4 КК, у сукупності з іншими ознаками об'єктивної сторони та з вирішенням питання про момент закінчення кримінальних правопорушень.

Далі розкрийте основний зміст кваліфікуючих ознак, що обтяжують відповідальність за кримінальні правопорушення, передбачені статтями 354, 368, 368-3, 368-4 і 369 КК. Особливу увагу зверніть на поняття «вимагання неправомірної вигоди», зміст якого рекомендуємо розкривати, виходячи із законодавчого визначення цього поняття, наведеного в примітці до ст. 354 КК, а також з урахуванням правових висновків Верховного Суду України (див. постанову Судової палати в кримінальних справах Верховного Суду України від 23 травня 2013 р., справа № 5-13кє13. *Вісник Верховного Суду України*. 2013. № 10. С. 12–13).

На завершення слід розглянути питання про відмежування підкупу службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації від суміжних кримінальних правопорушень, зокрема, передбачених ч. 2 ст. 183, ч. 1

ст. 184, ч. 2 ст. 189, статтями 368-2 і 369-2 КК, а також про співвідношення з кримінальними правопорушеннями, передбаченими загальними нормами про зловживання владою, службовим становищем або повноваженнями (статті 364, 364-1, 365-2 КК).

Список основної літератури

Андрушко П. П. Реформа українського антикорупційного законодавства у світлі міжнародно-правових зобов'язань України. Київ : Атіка, 2012. 332 с.

Андрушко П. П., Стрижевська А. А. Злочини у сфері службової діяльності : навч. посібник. Київ : Юрисконсульт, 2006. 342 с.

Бабіков О. П. Суб'єкт активного корупційного підкупу службової особи юридичної особи приватного права. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2018. Вип. 2. С. 90–98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2018_2_11.

Бантишев О. Ф., Рибачук В. І. Відповідальність за злочини у сфері службової діяльності: питання кваліфікації злочинів, передбачених розділом XVII Кримінального кодексу України : навч. посібник. Київ : Вид. Дім «Ін Юре», 2003. 116 с.

Бондаренко О. С. Предмет злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг : дис. ... канд. юр. Наук : 12.00.08. Київ, 2016. 22 с. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/items/83fd1049-f012-48bd-9d5e-2dae51a56a41>.

Дудоров О. О., Ризак Я. В. Суб'єкт «пасивного» підкупу службової особи юридичної особи приватного права: сучасний стан і перспективи. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2015. Вип. 3. С. 81–98. URL: <https://luhbulletin.dnuvs.ukr.education/index.php/main/issue/view/38/37>

Дудоров О.О. Проблеми кваліфікації злочину, передбаченого статтею 368 Кримінального кодексу України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. Вип. 1. С. 80–98. URL: <https://luhbulletin.dnuvs.ukr.education/index.php/main/issue/view/40/38>

Киричко В. М. Кримінальна відповідальність за корупцію. Харків : Право, 2013. 424 с.

Клімова С. М., Ковальова Т. В., Тучак М. О. Юридична відповідальність за корупційні правопорушення : навч. посібник. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. 200 с.

Кримінальна відповідальність за окремі злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням

публічних послуг : наук.-практ. посіб. / Ю. В. Ударцов, С. М. Блажівський, Н. В. Лісова та ін.; за ред. Ю. В. Ударцова. Київ : Алерта, 2013. 180 с.

Максимович Р. Л. Поняття службової особи у кримінальному праві України : монографія. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2008. 304 с.

Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії. Київ : Атіка, 2001. 410 с.

Методичні рекомендації з питань кваліфікації корупційних злочинів, передбачених ст. ст. 364-1, 365-1, 365-2, 368-2, 368-3, 368-4, 369-2 КК України / уклад.: О. Г. Кальман, В. М. Куц, Я. О. Треньова, Н. М. Ярмиш. Київ : Нац. акад. прокуратури України. 2012. 38 с.

Навроцький В. Посадові злочини : лекції. Львів : Вид-во ЛДУ, 1997. 28 с.

Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства / за ред. М. І. Хавронюка. Київ : ВД «Дакор», 2016. 496 с.

Осадчий В. І Корупційні злочини : монографія. Київ : Вид-во Європейського ун-ту, 2016. 82 с.

Пушкар О. А. Окремі питання відмежування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою від суміжних складів кримінального правопорушення. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. № 1. Том 35 (74). С. 147–152. URL: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/1_2024/27.pdf.

Савченко А. В. Корупційні злочини (кримінально-правова характеристика): навч. посібник. Київ : Центр учбової літ., 2016. 168 с.

Савченко А. В., Кришевич О. В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг : науково-практичний коментар до розділу XVII Особливої частини Кримінального кодексу України. Київ : Алерта, 2012. 160 с.

Тютюгін В. І., Гродецький Ю. В., Гізімчук С. В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг : навч.-практ. посіб. / за ред.: В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна. Харків : Право, 2014. 232 с.

Хмиз М. В. проблеми визначення змісту ознак суб'єкта вимагання неправомірної вигоди. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 282–286. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2020/70.pdf.

Шиманський Ф. В. Хабарництво: кримінально-правовий аналіз одержання, давання і провокації хабара. Одеса : Фенікс, 2004. 180 с.

Юрченко О. М., Бантишев О. Ф., Кузьмін С. А. Загальні засади кваліфікації злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Київ : Паливода А. В., 2012. 60 с.

Ярмиш Н. М. Проблеми кримінально-правової кваліфікації (злочини проти життя та здоров'я особи, проти власності, у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг) : навч. посібник. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2014. 192 с.

Список додаткової літератури

Андрушко П. П., Стрижевська А. А. Кримінальна відповідальність за одержання хабара (ст. 368 Кримінального кодексу України). *Вісник Верховного Суду України*. 2005. № 7. С. 22–28.

Бабіков О. Майновий характер неправомірної вигоди. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 4. С. 35–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2013_4_8.

Бабіков О. П. Підходи до визначення змісту комерційного підкупу (підкупу у приватному секторі) за законодавством країн- членів Європейського Союзу. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2 (5). С. 290–299. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vakpu_2015_2_21.

Брисковська О. М. Проблеми доказування фактів одержання неправомірної вигоди службовою особою. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 33–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2014_2_6.

Гродецький Ю. В. Поняття неправомірної вигоди у правовій конструкції «надання неправомірної вигоди». *Кримінальне право: традиції та новації* : матеріали Міжнар. круглого столу, присвяченого до дня народження видатного вченого, героя України, академіка В. В. Сташиса (м. Запоріжжя, 9 лип. 2016 р.). Запоріжжя, 2016. С. 46–50. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/11289>.

Дідик С. Є. Від хабарництва до неправомірної вигоди суддів: еволюція законодавства. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 3. С. 284–287. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0000162291>.

Драгоненко А. О. Статус особи, що надає неправомірну вигоду. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2014. № 1. С. 95–100. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/1_2014/20.pdf.

Дроздова О. І. Деякі питання кваліфікація хабарництва. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 2 (27). С. 129–135. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Visnyk_Akademii_advokatury_Ukrainy/2013_N2

[27.pdf](#).

Дудоров О. О., Ризак Я. В. Проблемні питання вимагання неправомірної вигоди при вчиненні підкупу службової особи юридичної особи приватного права. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 180–191. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2015_Dudorov_Rizak.pdf.

Дудоров О. О., Ризак Я. В. Суб'єкт «пасивного» підкупу службової особи юридичної особи приватного права: сучасний стан і перспективи. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2015. № 3. С. 81–98. URL: <https://luhbulletin.dnuvs.ukr.education/index.php/main/issue/view/38/37>.

Дудоров О. Про інтереси хабародавця при вимаганні хабара. *Юридичний вісник України*. 2009. № 1-2 (3–16 січня). С. 1, 10–11.

Загиней З. Медичний працівник як спеціальний суб'єкт пасивного підкупу. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 1 (39). С. 67–73.

Загороднюк С. О. Неправомірна вигода як предмет корупційних злочинів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 2. С. 47–49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2014_2_16.

Задніченко С. І. Кримінально-правова характеристика прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою за законодавством Німеччини та України. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 143–148. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2015_Zadnichenko.pdf.

Калитаєв В. В. Кримінально-правова характеристика прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 60. С. 375–380. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dip_2013_60_61.

Кашкаров О. О. Відмінність одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації від одержання хабара. *Форум права*. 2011. № 2. С. 387–391. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_2_60.

Кваша О. О. Кримінальна відповідальність за одержання хабара, вчинене за попередньою змовою групою осіб. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 2. С. 215–219.

Кваша О. О. Посередництво у хабарництві як особливий вид співучасті у злочині. *Держава і право*. 2011. Вип. 53. С. 494–500.

Киричко В. М. Вимагання неправомірної вигоди як обставина, що виключає кримінальну відповідальність особи, яка пропонувала, обіцяла чи надала неправомірну вигоду. *Актуальні проблеми кримінальної відповідальності* : матеріали Міжнар. наук.- практ. конф.

(м. Харків, 10–11 жовт. 2013 р.). Харків : Право, 2013. С. 515–518.

Киричко В. М. Про відсутність суспільної небезпечності в діях особи, яка пропонувала, обіцяла або надала неправомірну вигоду внаслідок вимагання такої вигоди, та необхідність вдосконалення ч. 2 ст. 11 та пункту 5 примітки до ст. 354 КК України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2 (5). С. 278–289.

Кушпін В. П. Активний і пасивний підкуп службової особи юридичної особи публічного права за кримінальним законодавством України. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2015. № 813. С. 262–267. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_813_42.

Кушпін В. П. Кримінально-правова характеристика підкупу особи, яка надає публічні послуги. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2014. № 801. С. 202–211. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2014_801_37.

Мельник М. І. Проблеми кваліфікації одержання хабара, поєданого з його вимаганням. *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. 2000. № 1. Дніпропетровськ: Дніпропетр. юрид. ін-т МВС України, 2000. С.116–128.

Мисливий В. А. Пропозиція хабара: злочин чи виявлення умислу? *Юридичний вісник України*. 2010. № 1–2 (2–15 січ.). С. 7.

Михайленко Д. Г. Кваліфікація посередництва в хабарництві. *Актуальні проблеми держави та права: зб. наук. пр. Одеса*, 2008. № 44. С. 276–283.

Михайленко Д. Г. Кримінально-правова характеристика хабара. *Актуальні проблеми держави та права: зб. наук. пр. Одеса*, 2009. № 47. С. 62–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2009_47_16.

Михайленко Д. Г. Підстави кримінальної відповідальності за хабарництво (давання та одержання хабара) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2009. 21 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/69166a51-a76f-43ad-b0e4-9ab30cc05791>.

Михайленко Д. Г. Правова природа вимагання хабара та неправомірної вигоди. *Актуальні проблеми держави і права*. Одеса: Юрид. літ., 2010. Вип. 55. С. 395–400. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/1a7312b7-76a7-49b0-86a6-7cf703c0d669>.

Михайленко Д. Г. Характеристика вини при вчиненні хабарництва. *Форум права*. 2008. № 1. С. 303–311.

Мостепанюк Л. О., Грудзур О. М. Кримінально-правовий аспект одержання хабара, поєданого з вимаганням. *Адвокат*. 2007. № 2. С. 23–26.

Оробець К. Вимагання хабара як кваліфікуюча ознака

одержання хабара. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 5. С. 129–131.

Осадчий В. І. Кримінально-правова характеристика та кваліфікація підкупу працівника підприємства, установи чи організації (ст. 354 КК України). *Юридичний вісник*. 2015. № 2 (35). С. 145–151. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2015_2_30.

Плекан В. В. «Посередництво у підкупі»: до питання про доцільність виокремлення окремої статті. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2016. № 6. С. 126–133.

Плекан В. В. До питання кримінальної відповідальності «удаваного» посередника у підкупі. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 4. С. 346–348.

Плекан В. В. Кримінальна відповідальність за посередництво у наданні та (або) одержанні неправомірної вигоди : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2016. 19 с. URL: <http://idpnan.org.ua/files/plekan-v.v.-kriminalna-vidpovidalnist-za-poserednistvo-u-nadanni-ta-abo-oderjanni-nepravomirnoyi-vigodi-a.pdf>.

Севрюкова Г. С. Деякі питання кримінального законодавства України про відповідальність за хабарництво (історичний підхід). *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. № 3 (16). С. 52–58.

Титаренко О. О. Щодо питання доцільності криміналізації пропозиції надання неправомірної вигоди в контексті нового антикорупційного законодавства. *Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (економіка, право)*. 2013. № 2. С. 172–177. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpifyua_2013_2_29.

Томчук І. О. Порівняльно-правова характеристика відповідальності за давання хабара за вітчизняним та зарубіжним кримінальним законодавством. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 3. С. 229–235. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/22686/43-Tomchuk.pdf?sequence=1>.

Третяков Д. А. Деякі питання щодо доцільності криміналізації пропозиції неправомірної вигоди. *Форум права*. 2013. № 4. С. 419–422. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2013_4_71.

Чернега Ю. О. Передумови встановлення кримінальної відповідальності за підкуп у законодавстві України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 3. С. 181–185. URL: https://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/3_2016.pdf.

Шмигельський В. В. Посередництва в хабарництві (отриманні

неправомірної вигоди): проблема законодавчого регулювання й оперативно-тактичного використання. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 6. С. 295–297.

Шумейко Д. О. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою: проблеми правової кваліфікації. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 39–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2015_1_6.

Ярмиш Н. М. Подолання колізії між злочинами, передбаченими ч. 2 ст. 368 та ч. 2 ст. 189 КК України. *10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 13–14 жовт. 2011 р.). Харків : Право, 2011. С. 321–323.

Ярошенко О. Д. Генезис положень національного закону про кримінальну відповідальність за активний підкуп публічної службової особи. *Право і суспільство*. 2015. № 5. Ч. 2. С. 165–171. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2015_5%282%29_32.

Ярошенко О. Д. Кримінальна відповідальність за пропозицію та надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України) : автореф. дис. ... канд.. юрид. наук : 12.00 08. Київ, 2014. 20 с. URL: <https://sc.knu.ua/upload/iblock/67c/ЯРОШЕНКО%20Олена%20Дмитрівна.pdf>.

Ярошенко О. Д. Предмет юридичних складів злочинів, передбачених статтею 369 Кримінального кодексу України, в аспекті його відповідності визначенню, що дається у Кримінальній конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 7. С. 105–112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2013_7_17.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про судову практику у справах про хабарництво : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02#Text>.

Судова практика в справах про злочини в сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: окремі тенденції, проблеми та перспективи вдосконалення / К. П. Задоя, М. О. Захарченко, К. І. Киливник та ін.; наук. ред. К. П. Задоя. Київ : Вид-во ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2014. 136 с.

Судова практика розгляду кримінальних справ про службові злочини з ознаками корупційних діянь (статті 364, 365 та 368

Кримінального кодексу України), а також справ про адміністративну відповідальність за порушення вимог Закону від 5 жовтня 1995 р. «Про боротьбу з корупцією». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0011700-08#Text>.

Узагальнення практики розгляду судами кримінальних справ про злочини, склад яких передбачено ст. 368 Кримінального кодексу України (одержання хабара). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0009700-10#Text>.

Т е м а 34.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВВЕДЕННЯ В ОМАНУ СУДУ АБО ІНШОГО УПОВНОВАЖЕНОГО ОРГАНУ

П л а н

Вступ.

1. Поняття та форми вчинення введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України).

2. Об'єктивні ознаки завідомо неправдивого показання, висновку експерта, спеціаліста, завідомо недостовірних або підроблених доказів, завідомо неправдивого звіту оцінювача про оцінку майна, завідомо неправильного перекладу, зробленого перекладачем.

3. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення.

4. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення.

5. Відмежування введення в оману суду або іншого уповноваженого органу від суміжних кримінальних правопорушень.

Висновок.

У вступі до курсової роботи слід обґрунтувати актуальність теми дослідження. Для цього бажано навести статистичні дані щодо введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України) за останні роки. Потрібно аргументувати власну позицію щодо обрання теми.

Розкриття першого питання плану передбачає здійснення загального аналізу ст. 384 КК України, встановлення виду даного складу кримінального правопорушення. Необхідно охарактеризувати форми введення в оману суду або іншого уповноваженого органу: завідомо неправдиве показання свідка; завідомо неправдиве показання потерпілого; завідомо неправдивий висновок експерта, спеціаліста; подання завідомо недостовірних або підроблених доказів; завідомо

неправдивий звіт оцінювача про оцінку майна; завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем. Для цього важливо визначити коло нормативно-правових актів та форм судочинства (проваджень), до яких відсилає ст. 384 КК України. Під час дослідження другого питання плану необхідно встановити родовий, видовий та безпосередній об'єкт введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України). Визначення об'єкта введення в оману суду або іншого уповноваженого органу передбачає розкриття таких ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення: суспільно небезпечне діяння, спосіб вчинення кримінального правопорушення, обстановка вчинення кримінального правопорушення. Особливу увагу треба зосередити на обмані як способі вчинення цього кримінального правопорушення та його впливі на формування даної конструкції.

Третє питання плану потребує встановлення суб'єкта надання завідомо неправдивого показання, висновку експерта, спеціаліста, недостовірних або підроблених доказів, звіту оцінювача про оцінку майна, неправильного перекладу, зробленого перекладачем. Треба з'ясувати загальні та спеціальні ознаки, властиві тільки цим суб'єктам (для кожного окремо). Важливо визначити їх процесуальні права та обов'язки, порушення яких призводить до вчинення даного кримінального правопорушення. Після встановлення ознак суб'єкта кримінального правопорушення необхідно вказати на форму вини, мотив та мету діяльності суб'єкта та вплив помилки суб'єкта на кваліфікацію.

Розкриття змісту четвертого питання плану передбачає аналіз кваліфікуючих ознак введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України): «обвинувачення у тяжкому чи особливо тяжкому злочині», «штучне створення доказів обвинувачення чи захисту», «вчинення з корисливих мотивів». Особливу увагу необхідно звернути на такі кваліфікуючі ознаки, як «обвинувачення у тяжкому чи особливо тяжкому злочині» та «штучне створення доказів обвинувачення чи захисту». Важливо розкрити зміст цих ознак та вирішити проблему суб'єкта відповідальності за вчинення таких діянь, а також встановити необхідність (або відсутність необхідності) додаткової кваліфікації за службові кримінальні правопорушення або кримінальні правопорушення проти правосуддя. Відповідно до аналізу даних кваліфікуючих ознак обґрунтуйте необхідність встановлення окремого складу кримінального правопорушення «фальсифікація доказів».

П'яте питання плану можна висвітлити через з'ясування значення

інтеграційних та диференціюючих ознак введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України), завідомо неправдивого повідомлення про вчинення кримінального правопорушення (ст. 383 КК України), відмови свідка від давання показань або відмови експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385 КК України) та перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку (ст. 386 КК України). Здійснення аналізу ознак цих складів кримінальних правопорушень проти правосуддя передбачає використання суб'єктивного та об'єктивного критеріїв.

Список основної літератури

Алексеева Н. Ю. Кримінальна відповідальність за злочини проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них : дис канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2017. 236 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3501>.

Борейко Г. Д. Обмова підозрюваним/обвинуваченим завідомо невинуватої особи як свобода від самовикриття чи зловживання правом? *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 2. С. 118–121. URL: http://pjuv.nuoua.od.ua/v2_2022/22.pdf.

Вознюк А. А., Каменський Д. В. Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу: актуальні питання кримінальної відповідальності. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2023. № 6. Том 34 (73). С. 147–154. URL: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/6_2023/24.pdf.

Гломб Ю. О. Кримінальна відповідальність за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу : дис. ... докт. філософії : 081. Київ, 2023. 229 с. URL: <https://docs.idpk.org/wp-content/uploads/2023/05/dysertacziya-glomb-yu.o.pdf>.

Злочини проти правосуддя : навч. посібник / за заг. ред.: В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2011. 155 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2012/NMP_0017.pdf.

Калініченко Ю. В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину (ст. 383 КК України) : автореф. дис канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2015. 20 с.

Мірошниченко С. С. Злочини проти правосуддя: теорія та практика протидії : монографія. Київ : Десна, 2012. 431 с.

Шепітько М. В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання / за ред. В. І. Борисова. Харків : Видавнича

агенція «Апостіль», 2012. 260 с.

Шепітько М. В. Проблеми кримінально-правової охорони інтересів правосуддя. Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування : монографія / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, Л. М. Демидова та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, Л. М. Демидової. Харків : Право, 2017. С. 307–355. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2023/01/Монокол_Тацій-Борисов-Демидова_2017_60x90_фінал_compressed.pdf.

Шуневич К. А., Федорович Н. А. Доцільність встановлення кримінальної відповідальності судового експерта за надання завідомо неправдивого висновку та ознаки такого кримінального правопорушення. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. Вип. 74. 2022. С. 176–187. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/law/article/view/11590>.

Юшина Ю. В. Посягання проти правосуддя, що здійснюються у процесі перевірки інформації про вчинені або підготовлювані злочини (кримінально-правовий аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Запоріжжя, 2012. 20 с.

Список додаткової літератури

Здоровко С. Ф. Порівняльний аналіз кримінально-правових норм України та сучасних держав Європи, Америки, Азії та Австралії про відповідальність за завідомо неправдиве показання. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*, 2013. № 1086. С. 50–57. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21CO M=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=VKhMv_2013_1086_2_11.

Навроцький В. О. Кримінально-правова оцінка експертної діяльності в Україні. *Вісник Запорізького Національного Університету*, 2003. № 1. С. 1–5. URL: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/archive/articles/2717.pdf>.

Шепітько М. В. Лжесвідчення та лжеприсяга: проблеми правової регламентації й виявлення неправди в показаннях. *Наукові праці НУ «Одеська юридична академія»*. Одеса : Юрид. л-ра, 2014. Т. XV. С. 313–320. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nponyua_2015_15_35.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text>.

Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. № 2658-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» від 10.09.2009 № 20-рп/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-09#Text>.

Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01.11.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96#Text>.

Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.

Т е м а 35.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЯКІ ПОСЯГАЮТЬ НА ВІДНОСИНИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ ТА ПОКАРАННЯ

П л а н

Вступ.

1. Суспільна небезпечність кримінальних правопорушень, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення та покарання.

2. Загальна характеристика складів кримінальних правопорушень, передбачених статтями 382, 388–395 КК України.

3. Видовий і безпосередній об'єкти кримінальних правопорушень, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення та покарання. Об'єктивна сторона цієї групи кримінальних правопорушень.

4. Суб'єкт та суб'єктивна сторона кримінальних

правопорушень, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення та покарання.

Висновки.

У вступі до курсової роботи необхідно висловити своє ставлення щодо актуальності обраної теми та на її обґрунтування навести статистичні дані щодо вчинення кримінальних правопорушень, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення та покарання (статті 382, 388–395 КК) за останні роки.

Розгляд першого питання плану передбачає вивчення поширеності кримінальних правопорушень, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення та покарання, а також історичні передумови криміналізації цих кримінальних правопорушень. Важливо вказати на ступінь суспільної небезпеки кримінальних правопорушень, що передбачені статтями 382, 388–395 КК. Пояснить, як впливає суспільна небезпечність на призначення покарання.

Дослідження другого питання плану потребує здійснення загальної характеристики складів кримінальних правопорушень, що передбачені зазначеними статтями КК через: встановлення виду даних складів кримінальних правопорушень; вказівку на типові для цих складів об'єктивні та суб'єктивні ознаки; визначення кола нормативно-правових актів, які розкривають окремі ознаки даних складів кримінальних правопорушень.

Третє питання плану розкривається через формулювання видового (для кримінальних правопорушень даної групи) та безпосередніх об'єктів (для кожного із цих кримінальних правопорушень окремо). З'ясування об'єктивної сторони даної групи кримінальних правопорушень передбачає встановлення і розгляд обов'язкових ознак. Особливу увагу необхідно звернути на поведінку суб'єкта (активну, пасивну або змішану) та вказати, в чому вона полягає. У межах розкриття третього пункту плану здійснить аналіз усіх ознак об'єктивної сторони одного із кримінальних правопорушень, що передбачене статтями 382, 388–395 КК України (за Вашим вибором).

Четверте питання плану має містити аналіз типових обов'язкових ознак суб'єкта даної групи кримінальних правопорушень. Необхідно також вказати на типову форму вини, мотив і мету діяльності суб'єкта кримінального правопорушення та вплив цих ознак на кваліфікацію. У межах розкриття цього питання проаналізуйте всі ознаки суб'єкта та суб'єктивної сторони одного із кримінальних правопорушень, що передбачене вищевказаними статтями КК України (за Вашим вибором).

Список основної літератури

Богатирьов А. І., Ведмідський О. В., Некрасов О. О. Втеча в'язнів з місць несвободи (міжгалузеве дослідження) : монографія / за заг. ред. І. Г. Богатирьова. Київ : ВД «Дакор», 2015. 228 с.

Злочини проти правосуддя : навч. посібник / за заг. ред.: В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2011. 155 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2012/NMP_0017.pdf.

Мірошниченко С. С. Злочини проти правосуддя: теорія та практика протидії : монографія. Київ : Десна, 2012. 431 с.

Налуцишин В. В. Кримінальна відповідальність за невиконання судового рішення за законодавством України та держав Європейського Союзу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2019. 219 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3523>.

Романишин О. Р. Кримінально-правове забезпечення невиконання судового рішення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2018. 238 с.

Савченко В. О. Кримінальна відповідальність за ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2017. 268 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0417U001603>.

Чорна О. В. Кримінальна відповідальність за невиконання рішення суду у кримінальному провадженні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Дніпро, 2019. 27 с.

Чорна О. С. Кримінальна відповідальність за невиконання судового рішення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2020. 271 с.

Шепітько М. В. Проблеми кримінально-правової охорони інтересів правосуддя. Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування : монографія / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, Л. М. Демидова та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, Л. М. Демидової. Харків : Право, 2017. С. 307–355. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2023/01/Монокол_Тацій-Борисов-Демидова_2017_60x90_финал_compressed.pdf.

Юсубов К. В. Кримінально-правове забезпечення охорони порядку виконання судового рішення: окремі теоретичні аспекти. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. № 1. С. 55–58. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2020/1/13.pdf>.

Список додаткової літератури

Богонюк Г. І. Кримінально-правова характеристика невиконання судового рішення : автореф. дис канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2016. 24 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/602/1/bogonyuk%20aref.pdf>.

Букач М.О. Кримінальна відповідальність за невиконання судового рішення : автореф. дис....канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків. 2017.18 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/a0d02037-d7fc-4082-be0e-272de67b0de9>.

Головчук В. А. Кримінально-правова охорона порядку виконання судових рішень : автореф. дис ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2012. 20 с.

Олійник О. І. Об'єктивні ознаки складу злочину, передбаченого ст. 391 КК України. *Право і суспільство*, 2013. № 4. С. 162–167. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2013/4_2013/28.pdf.

Плужнік О. І. Кримінальна відповідальність за порушення режиму відбування покарання у виправних установах та тримання під вартою : автореф. дис канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2003. 24 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0403U003185>.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text>.

Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>.

Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.

Про пробачення : Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text>.

Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя : постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01.11.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96#Text>.

Про судову практику в справах про злочини, пов'язані з порушеннями режиму відбування покарання в місцях позбавлення волі : постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 26.03.1993 р. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0002700->.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ГЕНОЦИД

П л а н

Вступ.

1. Міжнародно-правові акти про заборону геноциду і відповідальність за нього.
2. Об'єкт геноциду.
3. Об'єктивна сторона геноциду.
4. Суб'єкт геноциду.
5. Суб'єктивна сторона геноциду.
6. Кримінально-правові наслідки вчинення геноциду.

Висновки.

У вступі необхідно звернути увагу на походження та розвиток поняття геноциду у світовій політико-правовій думці після Другої Світової війни, визначити основні етапи досягнення розуміння світової спільноти щодо необхідності заборони геноциду та встановлення кримінальної відповідальності за його вчинення. Слід показати виняткову суспільну небезпечність цього злочину, що полягає у створенні реальної загрози існування окремих груп людей на підставі національних, етнічних, расових, релігійних та інших ознак.

У першому розділі необхідно проаналізувати основні міжнародно-правові акти, що встановлюють заборону геноциду (Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 09.12.1948) та кримінальну відповідальність за його вчинення (Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998), а також визначають принцип невідворотності такої відповідальності (Конвенція про незастосування строків давності до воєнних злочинів і злочинів проти людяності від 26.11.1968). На цій підставі необхідно визначити поняття геноциду та окреслити міжнародно-правові зобов'язання України щодо його криміналізації і пеналізації.

У другому розділі необхідно описати родовий і безпосередній об'єкти геноциду, у тому числі – показати за цим критерієм місце геноциду в системі правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Крім того, необхідно поставити і запропонувати вирішення питання про потерпілого від геноциду.

У третьому розділі необхідно послідовно проаналізувати усі передбачені ч. 1 ст. 442 КК України форми суспільно небезпечного діяння, в яких може полягати вчинення геноциду, а також передбачені ч. 2 ст. 442 КК України форми вчинення закликів до геноциду. В обох випадках необхідно визначити момент закінчення відповідного

злочину. Окремо слід поставити і вирішити питання про інші ознаки об'єктивної сторони складів злочинів, передбачених ч. 1 і 2 ст. 442 КК України.

У четвертому розділі слід визначити та описати ознаки суб'єкта злочину, передбаченого ч. 1 і ч. 2 ст. 442 КК України.

У п'ятому розділі слід проаналізувати зміст і форму вини при вчиненні геноциду, а також окремо розглянути питання про його мету.

Нарешті, у шостому розділі слід викласти питання про караність геноциду, а також про можливості застосування інших кримінально-правових засобів за його вчинення.

Список основної літератури

Азаров Д. С. Геноцид українського народу у 2022 році: логіка правової аргументації. *Кримінально-правові відповіді на виклики воєнного стану в Україні* : матеріали міжнар. наук.-конф., м. Харків, 5 трав. 2022 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Нац. шк. суддів України, Всеукр. асоц. кримін. права, НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. Харків : Право, 2022. С. 226-231.

Бабін Б., Позняк О. Імплементация категории геноциду у сучасну правову систему України. *Право України*. 2024. № 1. С. 39-54.

Буроменський М., Гутник В. Ідентифікація та покарання злочину геноциду, вчиненого Росією в агресивній війні проти України з 2014 р. *Право України*. 2024. № 2. С. 51-60.

Вишнякова А., Гордон Г., Птащенко Д. Заклики до геноциду: притягнення пропагандистів до відповідальності. Міжнародний досвід та українське право : навч.-практ. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 136 с.

Замрига А. В. Визначення злочину проти безпеки людства (геноциду) в міжнародному кримінальному праві та обов'язок покарання за нього. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 5. С. 601–606. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/290829/284457>.

Івчук Ю. Ю. Поняття «геноциду» як міжнародного злочину та особливості притягнення до відповідальності у світлі збройної агресії російської федерації проти України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 685–687. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2023/165.pdf.

Крижна В. В. Відмежування тероризму від терору, війни, агресії та геноциду у кримінальному законодавстві України. *Науковий вісник публічного та приватного права* : Зб. наук. пр. / НДІ публ. права ; голов. ред. В. В. Галуцько. Київ : Гельветика, 2022. Вип. 4. С. 178-184.

Лапкін А. В. Проблеми кваліфікації злочину геноциду. *Кримінально-правові відповіді на виклики воєнного стану в Україні* : матеріали міжнар. наук.-конф., м. Харків, 5 трав. 2022 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Нац. шк. суддів України, Всеукр. асоц. кримін. права, НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. Харків : Право, 2022. С. 231-236.

Міжнародне кримінальне право : навч. посіб. / за заг. ред. Т. І. Созанського, О. М. Броневицької ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : ЛДУВС, 2024. 472 с. Режим доступу: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/8173>.

Мохончук С. М. Злочини проти миру та безпеки людства: генезис, еволюція, сучасна регламентація у кримінальному праві та законі: монографія. Харків : Право, 2013. С. 332–367.

Птащенко Д. Публічні заклики до геноциду: особливості нормативної конструкції в міжнародному кримінальному праві та кримінальному законодавстві України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки* / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : ВПЦ "Київ. ун-т", 2023. Вип. 1 (125). С. 74-80. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2195/2023/1.125-13>

Сироїд Т. Л. Міжнародне кримінальне право : підручник / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. вид. 2-ге, допов. Харків : Право, 2025. 536 с.

Список додаткової література

Броневицька О. М. Відповідність регламентації відповідальності за злочини проти миру і безпеки людства міжнародним договорам України кримінально-правового характеру. *Форум права*. 2012. № 1. С. 135–141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2012_1_22.

Денькович О. Діяння у складі злочину, передбаченому ч. 1 ст. 442 Кримінального кодексу України “Геноцид”. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XV регіон. наук.-практ. конф. (4–5 лют. 2009 р.). Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2009. С. 302–305.

Маєвська А. А. Злочин геноциду і відповідальність за нього: міжнародно-правові норми і національне законодавство. *Проблеми законності*. 2000. Вип. 44. С. 225–229.

Пилипенко В. Криміналізація злочину геноциду за Римським Статутом 1998 року. *Український часопис міжнародного права*. 2003. № 4. С. 105–109.

Строкова І. І. Геноцид: об’єкт злочину в міжнародному і національному праві. *Науковий вісник Львівського державного*

університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2007. Вип. 3. С. 356–364.

Строкова І. І. Кримінальна відповідальність за геноцид: проблеми застосування та перспективи вдосконалення. *Проблеми протидії злочинності у сфері громадської безпеки* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 10 жовт. 2008 р.). Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2009. С. 102–104.

Строкова І. Об'єктивні ознаки геноциду в кримінальному законодавстві України та інших держав романо-германської правової сім'ї. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 3. С. 69–75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2015_3_13

Хаустова М. Г., Федоровська М. А. Сутність поняття злочину геноциду в міжнародному праві. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 1. С. 73–76. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/35769/1/СУТНІСТЬ%20ПОНЯТТЯ%20ЗЛОЧИНУ.pdf>.

Нормативні акти та матеріали судової практики

Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 9 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#Text.

Конвенція про незастосування строків давності до воєнних злочинів і злочинів проти людяності від 26 листопада 1968 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_125#Text.

Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

(повна назва кафедри)

КУРСОВА РОБОТА

З
(назва дисципліни)
на тему:

Студента (ки) ____ курсу ____ групи
Інституту (факультету)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Оцінка

:Національна шкала

Кількість балів: _Оцінка: ECTS Члени
комісії

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Харків 20__рік

З М І С Т

Загальні положення.....	4
Т е м а 1. Поняття публічних закликів за кримінальним правом України.....	15
Т е м а 2. Кримінальна відповідальність за фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України (ст. 110-2 КК України).....	19
Т е м а 3. Розмежування посягання на життя державного чи громадського діяча й умисного вбивства у зв'язку з виконанням службового або громадського обов'язку.....	23
Т е м а 4. Кримінальна відповідальність за перешкоджання законній діяльності збройних сил України та інших військових формувань.....	27
Т е м а 5. Кримінальна відповідальність за умисне вбивство з корисливих мотивів та вчинене на замовлення.....	31
Т е м а 6. Кримінальна відповідальність за умисне вбивство, вчинене з особливою жорстокістю, та способом, небезпечним для життя багатьох осіб.....	33
Т е м а 7. Умисне вбивство у стані сильного душевного хвилювання.....	36
Т е м а 8. Кримінальна відповідальність за умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини.....	38
Т е м а 9. Кримінальна відповідальність за доведення до самогубства.....	42
Т е м а 10. Умисне тяжке тілесне ушкодження, що причинило смерть потерпілого, та його відмежування від умисного вбивства і вбивства через необережність.....	44
Т е м а 11. Кримінальна відповідальність за катування.....	47
Т е м а 12. Незаконне проведення абортів або стерилізації: кримінально-порівняльний аналіз.....	51

Т е м а 13. Кримінальна відповідальність за залишення в небезпеці та за ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.....	54
Т е м а 14. Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини.....	58
Т е м а 15. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми	61
Т е м а 16. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками.....	64
Т е м а 17. Кримінальна відповідальність за згвалтування.....	67
Т е м а 18. Проникнення у житло, інше приміщення чи сховище як кваліфікуюча ознака кримінальних правопорушень проти власності.....	70
Т е м а 19. Розбій і суміжні склади кримінальних правопорушень (грабіж, вимагання, бандитизм).....	74
Т е м а 20. Кримінальна відповідальність за шахрайство.....	77
Т е м а 21. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.....	79
Т е м а 22. Протидія законній господарській діяльності.....	83
Т е м а 23. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України), і розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (ст. 232 КК України).....	89
Т е м а 24. Бандитизм.....	92
Т е м а 25. Кримінальна відповідальність за терористичний акт.....	96
Т е м а 26. Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами.....	99

Т е м а 27. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом.....	103
Т е м а 28. Кримінальна відповідальність за хуліганство.....	107
Т е м а 29. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.....	110
Т е м а 30. Кримінальна відповідальність за вимагання (ст. 189 КК України) та примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (ст. 355 КК України).....	114
Т е м а 31. Службова особа: поняття й види.....	117
Т е м а 32. Кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.....	120
Т е м а 33. Підкуп службової особи або особи, яка надає Публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації.....	125
Т е м а 34. Кримінальна відповідальність за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу.....	134
Т е м а 35. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення та покарання.....	139
Т е м а 36. Кримінальна відповідальність за геноцид	142
Додаток 1.	147

На в ч а л ь н е в и д а н н я

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ ТА МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХ НАПИСАННЯ**

для студентів ІІІ курсу денних факультетів

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”

У к л а д а ч і:

Ю. В. Баулін

В. В. Базелюк

М. В. В’юник

Л. М. Демидова

В. В. Гальцова

С. В. Гринчак

О. В. Євдокімова

В. В. Ємельяненко

В. М. Киричко

Ю. А. Пономаренко

Ю. С. Таволжанська

О. Е. Радутний

М. А. Рубащенко

М. В. Шепітько

За заг. ред. Ю. А. Пономаренка